הלכה · משנה תורה · מפרשים · צפנת פענח · ספר נשים

צפנת פענח על משנה תורה, הלכות אישות

רבי יוסף רוזין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

צפנת פענח על משנה תורה, הלכות אישות

רבי יוסף רוזין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/צפנת-פענח-על-משנה-תורה-הלכות-אישות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 12
פרק ד 23
פרק ה 31
פרק ו 35
פרק ז 37
פרק ח 42
פרק ט 43
פרק י 48
פרק יא 50
פרק יב 52
פרק יג 58
פרק יד 59
פרק טו 61
פרק טז 63
פרק יז 67
פרק יח 68
פרק יט 70
פרק כ 72
פרק כא 73
פרק כב 73
פרק כג 75
פרק כד 76
פרק כה 81

פרק א

הלכה א

קודם מתן תורה כו' ובועלה כו'. עיין בה"ה, ועיין בירושלמי פ"א דקדושין דהוה זה מחלוקת דאמוראי אם צריך דוקא שיכוין לשם אישות, ועי' בתוס' ע"ז ד' ל"ו ע"ב, ועיין מש"כ רש"י בסנהדרין ד' נ"ז ע"א ד"ה נהרג, דמשמע שם דמזנות לא הוה אשתו אך י"ל דשם קאי לר"א ור"א לשיטתיה בירושלמי שם דס"ל דבעי כוונה. וע"ש ד' נ"ח ע"א דאמר שם אמו מאנוסתו ולא קאמר מפותתו והטעם דס"ל דא"צ כוונה בב"נ והויא אשת איש, אך רבינו ז"ל פ"ט מהל' מלכים הל' ו' נקט לשון מפותתו ע"ש, ועיין רש"י יבמות ד' מ"ה ע"א וד' ס"ח ע"ב דזה לא הוה בגדר קדושין רק בגדר אישות ונ"מ לענין תחילת ביאה אם קונה בב"נ או שלא כדרכה, ועי' יבמות ד' נ"ו ע"א ע"ש בתוס' ד"ה לדברים דגבי יבמה לא קנה הראה קנין גמור, ובסנהדרין ד' נ"ח ע"ב דגבי שלא כדרכה לא שייך לשון ודבק, ועי' בהך דכריתות ד' י"א ע"א גבי שפחה חרופה דאינה חייבת עד שתהא בעולה, ושם ג"כ רק ביאה כדרכה אם נבעלה להעבד אז נקראת שם חרופה די"ל דזה לא מקרי שינוי ובזה א"ש מה שהקשה התוס' יבמות ד' נ"ט ע"א ד"ה הא, וע"ש גבי לכה"ג:

הלכה ב

ולקוחין אלו כו'. ובכסף מדברי סופרים, עיין סוטה ד' ט"ז ע"א גבי הלכה עוקבת המקרא ע"ש דכללי ופרטי הוי רק מדרבנן ונ"מ אם הוה דבר שהצדוקין מודים בו ועי' רש"י יבמות ד' ל"ז ע"א ד"ה כותי ע"ש ועי' בקדושין ד' ע"ו ע"א שאינן בקיאין כו', ועי' ברכות ד' מ"א ובירושלמי פ"א דפאה וכבר הארכתי בזה במקום אחר, ועי' מש"כ רבינו לקמן פ"ג הל' כ' ע"ש, ועי' בירושלמי נזיר פ"א הל' ב' דאמר שם דנזירות שמשון אינה תורה ובירושלמי שם פ"ז סה"א ע"ש ופ"ט ה"א אמר ר' מני לוקין על ההלכה ע"ש ועי' בתמורה ד' י"ח ע"א ובנזיר ד' כ"ה דמבואר שם ג"כ דאין לוקין על ההלכה אך זה רק בשעיקר הדין הוא הלכה אבל אם ההלכה בא לפרש הדין של תורה אז לוקין כמש"כ הר"ן ז"ל בפ"ז דשבת ע"ש וגבי נזירות שמשון דאמר בירושלמי דהוה רק הלכה אף דמבואר במכות ד' כ"ב ע"א דלוקין י"ל דזה לא גרע מן יד לנזירות אך יהיה נ"מ דאם נשאל עליו אף דלא מהני שאלה לנזירות שמשון זה רק בגדר הלכה ואינו לוקה על זה ובזה א"ש דברי המפרש במכות הנ"ל ועי' נזיר ד' ס"א ע"ב גבי נזיר עולם ובכורות ד' ט"ז ע"א ע"ש:

הלכה ד

קודם מ"ת כו' ומשנתנה התורה כו'. עיין בהשגות, ועי' מש"כ רבינו ז"ל לקמן בפ"ב מהל' נערה בתולה הל' י"ז דרק אם נתיחדה לכך, ועי' בהל' א"ב פ' י"ח הל' ב' דוקא אם הפקירה עצמה לכל ע"ש, ועי' בסנהדרין ד' ע"ו ע"א גבי הך לאו דאל תחלל את בתך ע"ש ושם ד' פ"ב ע"א זו זונה ע"ש ותוס' שם דף נ' ע"ב ד"ה ת"ל, ועי' בהך דנדה ד' מ"ה ע"א דאמר שם א"כ פסולה כו' ר"ל משום דכיון דאמרה שנבעלה איזה פעמים אז לר"ע הוה זונה וא"ש מה שהקשה שם תוס', ועי' ברש"י יבמות ד' נ"ו ע"א דזה הלאו קאי אשפחה דלא כשיטת רבינו לקמן בהל' א"ב פי"ב עי' תוס' שם ד' ט"ז ע"ב וקדושין ד' ע"ה ע"ב ע"ש בתוס' ועי' בגיטין ד' פ"ד ע"א גבי ע"מ שתבעלי לפלוני ע"ש ברש"י ותוס' אם ר"ל דרך קדושין או דרך זנות ועי' ביבמות ד' צ"ב ע"א גבי הלכה וקלקלה אם גבי פנויה מקרי זה ג"כ קלקול וחייבת בקרבן ועי' רש"י שם ד' ס"ט ע"ב ד"ה ה"ד ע"ש וברכות ד' כ"ב ע"א ועיין בהך דתמורה ד' כ"ט ע"ב גבי אתנן ומש"כ לקמן ספ"ז מה"א ע"ש:

הלכה ו

בת בן בנו כו'. עיין כריתות די"ד ע"ב ובירוש' כאן:

פרק ב

הלכה ב

ומתחלת יום כו'. עי' בקדושין ד' ע"ט ע"א בהך דרב ושמואל וע"ש ברש"י ותוס' אם בתוך ששה אם הביאה סימני בוגרת אם הוה סימנים ועי' בירושלמי פ"א דיבמות סה"ב דס"ל דתוך ששה אין עושין מעשה ובאמת לפי המבואר ברש"י נדה ד' מ"ז ע"ב גבי הלכה כדברי כולם להחמיר מוכח דזה לא הוי בגדר ספק רק דהוה כמו שני הרשותין יש עליה ויצאה רק במקצת מרשות אביה והך דרב ושמואל דקדושין שם הם פליגי בהך מחלוקת דנדה ד' מ"ט ע"א אם תוך הפרק כלאחר הפרק או כלפני הפרק ע"ש בתוס' ד"ה אב"א ע"ש וכן הך מחלוקת דיבמות דף פ' ע"א גבי אוכל חלב כו' בהך דרב ושמואל לפי המבואר בירושל' שם ספ"י פליגי ג"כ בזה אם שנת השמונה עשר או הכ' אם כלפניו או כלאחריו, ועי' בהך דסנהדרין ד' י"ג ע"א גבי יום תקופה אם מתחיל או גומר, ועי' תענית דף י' ע"ש ורש"י שם ד' י"ג ע"ב ד"ה אין הבוגרת, ועי' תוס' נדה דף ב' ע"ב דאמר שם דבגרות תלוי בשערות ומה שייך זה אך י"ל דס"ל כשיטת רש"י סנהדרין דס"ו ע"ב דירבה שחור על הלבן הוא שיעור בגרות וע"ש ד' ק' ע"ב, ועי' נדה ד' נ"ב ע"ב דס"ל לר"י דהמיאון הוא עד שתקיף העטרה והוא סימן בגרות לדידיה כמבואר שם ד' מ"ז ועי'

בירושל' דיבמות פ"א ה"ב דמבואר כך ועי' ברש"י סנהדרין דף ק' ע"ב ע"ש ועיין מש"כ המרדכי ביבמות פרק מצות חליצה דס"ל ג"כ דזה תליא בהך דקדושין דף ע"ט:

הלכה ט

הבת שילדה כו'. עיין בה"ה. ועי' מש"כ רבינו ז"ל לקמן בהל' אישות פי"ט הל' י"ד. אך באמת כך דהנה עי' בסנהדרין דף ל' ע"ב גבי אחד אומר שתים בגבה ואחד אומר שתים בכריסה דמצטרפי ובירושלמי בכתובות ובסוטה מבואר להיפך והטעם כך דפליגי בזה אם הסימנים ראיה על הגדלות או זה גופה היינו הסימנים הם גדלות רק דצריך לזה שנים ג"כ דאם נימא זה גופה הוי גדלות שפיר הוי גדר עדות ומצטרפי אבל אם נימא דזה רק סימן לגדלות אז לא שייך בזה צירוף דזה אין עליו שם עדות כלל * ובזה י"ל הא דאמרינן בקדושין ד' ס"ג ע"ב דנאמן רק לנדרים כו' אבל לא למכות כו', ועי' שם בתוס' ד"ה נאמן משום דכיון דעליו מוטל הדבר לכך נאמן ר"ל דהוה כגדר שליש עי' גיטין ד' נ"ד ע"ב כה"ג ביוהכ"פ ושם ד' ס"ד ע"א ע"ש ועי' ברש"י בכורות ד' מ"ט עד שיאמרו לו ובהך דקדושין ד' ע"ג ע"ב גבי חיה ע"ש ועי' ב"ב דף כ"ט ע"א גבי שיבבא ע"ש אך זה רק בדבר שעל ידו נגמר הדבר וכמו לשיטת רבינו בהל' נדרים דבי"ג שנה ולא הביא שתי שערות הוה מופלא סמוך לאיש מן התורה ולכך דייק רש"י שם לחרמים חרמי בדק הבית משום דכיון דכתבו התוס' תמורה ד' ל"ב דחרמי כהנים לא שייך בהם אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דלא הוי גדר הקדש רק גזירת הכתוב אף דמועלין בו וא"כ י"ל דלא שייך בו ג"כ גדר מופלא סמוך לאיש. והנה עי' בנדה ד' מ"ה ע"ב למ"ד תוך זמן כלפני זמן ולא קי"ל כן אך י"ל דזה רק דאין השנים סימן אבל מ"מ השערות הוה סימן לענין דאם נולדו בו השערות בתוך הזמן ואח"כ היו בו כשהגיע זמן השנים אז לא הוי שומא והוה גדול מכאן ולהבא ומ"ד כלאחר זמן ס"ל ג"כ צריך שיהיו קיימות עד לאחר שיגיע זמן השנים אך דס"ל שהוא גדול למפרע וכמו לרבי יוסי בר"י שם דף מ"ו ע"א ועי' בירושלמי פ"י דיבמות דמבעי ליה לריבר"י אם למפרע הוה גדול או מכאן ולהבא ע"ש ועי' תוס' נזיר דף ל' ע"א דס"ל התם דהוה שומא לרבי יוסי בר"י ועי' רש"י קדושין ד' פ"א ע"ב וגיטין ד' ס"ה ע"א ד"ה חולצת ע"ש מה שהקשה התוס' ובזה א"ש דר"ל אח"כ ומכאן ולהבא רק דהשערות לא הוה שומא וס"ל לרבינו דגם בבנים כן דרק אם הבנים נשתיירו עד אחר שנתגדלה וגם היא קיימת וא"כ א"ש אבל קודם שתגיע לגדלות אין עליה שם גדולה ועי' ביבמות ד' ק"ז ע"ב גבי הך דאמר שמואל עד שתגדיל ותאמר רוצה אני כו', דמשמע שם לכאורה שאם לכשתגדיל הדרה ממיאון בטל המיאון וע"ש ד' ק"ט ע"ב מן המיאונים דלמא גדלה ומיחרטא משמע דמהני חרטה ואף אם באמצע

קיבלה קדושין מאחר ולמ"ד שם דף ק"ט ע"ב דקדושי קטנה מיתלי תלי וקיימא מ"מ אם מת השני יכולה לבטל מיאון הראשון וכמו דאמרינן בירושלמי ריש פ"ג דקדושין גבי המקדש לאחר ל' וגם י"ל דזה תליא אם יש מחילה לקטנים עיין תוס' ב"ב ד' קמ"ג ע"ב וד' קמ"ז ע"ב וב"ק ד' פ"ד ע"א גבי אבוה דינוקא ע"ש ותוס' שבועות ד' ל"ג ע"ב גבי קנס ועי' בירושלמי פ"ג דכתובות הל' ו' גבי אמרה אפשר בוררת וחוזרת ובוררת ומ"מ יכולה להנשא לאחר ולא חיישינן שמא תתרצה בקדושין הראשונים משום דלא חיישינן דלמא מקלקלא נפשה עי' בירושלמי פ"ז דכתובות גבי ע"מ שאין עליה נדרים והלכה אצל חכם כו' ולא גזרינן שמא תלך אצל חכם ועי' בתוס' שם ור"ן נדרים ד' פ"ה גם י"ל דמיאון של קטנה לא מהני כמו בהך דכתובות ד' י"א ע"א דרק אם הגדילה אז הוה מחאה גבי גר קטן ע"ש רק מ"מ מהני המיאון של קטנות דכשתבוא לגדלות תהיה אז יכולה למאן וכמו בהך דנדרים ד' ע"ז ע"ב לב"ש גבי שבת ע"ש בראשונים, ועי' בירושלמי כאן דאמר שם תמתין עד שתגדיל ותמאן ולמה לן תמתין שתגדיל הא לא קי"ל כב"ש רק דס"ל דב"ה לא פליגי אב"ש רק היכא דהיא עצמה נישאת דלא חיישינן למקלקלא נפשה כמ"ש אבל כאן דצרתה מתייבמת שפיר ניחוש דלמא אח"כ תבטל המיאון ונמצא צרת ערוה למפרע ולכך לא תנשא עד שתגדיל ואז בנים הוי כמו סימנים כמ"ש לעיל ועי' בתוספתא נדה פ"ו דאמר שם מבן י"ב שנה ויום אחד ועד בן י"ג הרי הוא כאיש לכל דבר וע"כ צ"ל כמו שכתבתי דמכאן ולהבא הוי סימן לכו"ע:

[השמטה **מש"כ שם גבי ב' שערות וכן** הטעם במה דפליגי בסנהדרין דף ל' ע"ב ובירוש' שם אם גבי עדות חזקה מהני צירוף עדות וע' ב"ב דף נ"ו ע"ב ובבעה"מ שם והטעם כך דהחזקה לא הוי עדות דהשדה שלו רק הוכחה מדלא מיחה ודאי שטר היה לו ואבד וכמבואר בכ"מ וע' סנהדרין דף כ"ג ע"ב דאמר שם חזקה מכח שטר היא וכ"ז שאין עדים על זה אין ראיה ובזה א"ש מה דמבואר בירוש' ב"ב פ"ג ה"ו דאם הביא עדים והזים עדי חזקה צריך להחזיר הקרקע וגם הפירות ולכא' תמוה הא כיון שלא אכל למה צריך לשלם הפירות וע' תוס' ב"ב דף ל"ג ע"א ד"ה ה"ג וצ"ל דכיון שאין לו עדים ע"ז שוב פקעה ההוכחה וזהו כונת הירוש' בסוטה דהוי כמו שעד אחד מקיים שני עדים על השטר ועד השני מקיים ב' עדים של השטר דלא מהני והך דסנהדרין הנ"ל צריך לאמר שכל אחד אומר שהיה עוד אחד עמו וכן ר"ל הירוש' דסוטה פ"א גבי נתייחדה עמו בעד אחד שחרית כו' ובזה א"ש הך דמכות דף ו' ע"ב גבי עדות מיוחדת וע"ש בריטב"א אך י"ל דטעם הירוש' דב"ב הנ"ל גבי עדים זוממין דכיון דחזינן דהוא מביא עדים שקרים הוי ע"ז כגזלן וא"ל חזקה כמבואר שם דף ל"ט ודף מ"ז וזהו ג"כ כונת הרשב"ם ז"ל ב"ב דף

ל"ב ע"ב ד"ה אמאי מה דמחלק שם דכאן לא הוי מיגו דהוי כמו במקום עדים ולכא' דבריו תמוהים דמאי נ"מ מכל מיגו דעלמא ואין לאמר דס"ל כמש"כ התוס' שם דף ל"ג ע"א ד"ה ה"ג דאם אומר שאכל רק שתי שנים ואין לו שטר צריך לשלם גם הפירות אף עפ"י עצמו דכיון דאין לו שטר הרי כמו שאנו יודעין שאין הקרקע שלו דהרשב"ם לא ס"ל זה כמבואר שם דף ל"ד ע"א וע"כ צ"ל דכיון דלפי דבריו הוי שטרא זייפא הוה כמו דאמרינן בכתובות דף ל"ו ע"ב דשוב אינו נאמן גם בשטר מקוים. אך באמת כונת הרשב"ם כך דמיגו לא שייך רק מטענה לטענה וכאן הטענה אחת שאומר שלקחה רק אם בזה השטר או בשטר אחר ומה נ"מ ובפרט אי נימא דהשטר הוא כאן שטר ראיה ולא שטר קנין וע' ברשב"ם שם בד"ה אמר לו דכ' שם וגם שני חזקה כו' ולכאורה קשה הא מבואר בתוספתא כאן פ"ג ובירוש' פ"ו דשבועות דהמחזיק מחמת אונו ונמצא פסול דלא מהני חזקה ע"ש אך נ"מ בין שטר ראיה לשטר קנין דבשטר קנין אם נמצא פסול לא מהני חזקה ובשטר ראיה מהני וע' ב"ב דף קנ"ד ע"ב ובזה א"ש ג"כ הך דשם דף ק"ע ע"א וברשב"ם ד"ה רשב"ג דפי' חזקה חזקת קנין לא חזקת ראיה דכאן לא מהני חזקת ראיה כיון דאיכא שטר והשטר אינו מועיל וכמבואר בירוש' הנ"ל. וע' הל' טוען פי"ב ה"ב מש"כ שם דאין מאמינים להשוכרים שדרו בה תמיד מחמת שזה הדבר תלוי בהן כו' ע"ש בה"ה וע' בקדושין דף מ"ג ע"א דמבואר דשליח נעשה עד וטעם רבינו צ"ל כך דהיכא דהם עדים להבעל דין ודאי מהני עדותם כמו בהך דקדושין הנ"ל משא"כ כאן דהבעל דין טוען שלקח ממנו רק דיש עליו טענה שטרך היכא וע"י חזקה ג' שנים נדחת הטענה וא"כ מה שאומרים שדר הוא ג' שנים זה לא הוי עדות להקנין וכן מה שהוא אומר שהם לא דרו ג' שנים בקביעות זה לא הוה הכחשה להקנין רק לבטל דיבורם מה שהם אומרים שדרו ג' שנים שלימות הוי הם כבעלי דינים וצריך עדים אחרים וכמו גבי עדים זוממים דכיון דאין מכחישין להמעשה רק להעדים הוי העדים כבע"ד והשניים נאמנים וע' תוס' ע"ז דף ג' ע"א ד"ה נוגעים. ולכך שפיר י"ל כשיטת הירוש' דלא מהני לצרף עדותן: ע"כ השמטה]

הלכה יא

או עד שיהיה בן ל"ה כו'. עי' בהשגות ועי' בהה"מ אך י"ל דס"ל להראב"ד דנ"מ דשאר סימנים אם יש לו רק סיכי דיקנא כמבואר בגמ' גם נ"מ אם אח"כ הביא הזקן דאז אם יש בו עוד סימני סריס לא מהני הזקן כמ"ש התוס' כאן אך באמת לשיטת הראב"ד ז"ל קשה היאך משכחת לה דעד ל"ה הא לא הביא זקן וע"כ צ"ל כמ"ש כגון שיש לו סיכי

דיקנא אך י"ל לשיטת הראב"ד ז"ל כגון אם הביא ב' שערות אח"כ שוב אי אפשר לומר שהוא קטן אבל אם לא הביא אינו גדול עד ל"ה:

הלכה יד

וכשיהיה בן י"ג כו'. שאין זה מביא סימן, עי' שבת ד' קנ"ב ע"א דמוכח כן ועי' בהך דיבמות ד' פ' ע"א מה דאמר אין הסריס נידון בבן סורר ומורה כו' ולמה אמר שם חתימת זקן התחתון ולא אמר סתם שתי שערות כמבואר במשנה וזה אין לומר דר"ל דחיישינן שמא כבר הגיע זמן שראוי להקיף וכאן אי אפשר לידע זה ועי' מש"כ רבינו בסוף הל' ממרים וצריך לבדוק אותו שמא הקיף וכאן לא שייך בדיקה דאין הלשון משמע כן אך נ"ל דגבי בן סורר ומורה צריך דוקא שיהיה ב' השערות במקום אחד ובזקן התחתון דוקא ושם ר"ל אסריס אדם וב' שערות יכול להביא אך לא זקן התחתון ועי' ב"ב ד' קכ"ו ע"ב דטומטום שנקרע אינו נידון בבן סורר ומורה ועי' ביבמות ד' פ"ג ע"ב דזה מחלוקת אם הוה סריס ועי' לקמן בהל' כ"ה ועי' בה"ג דלאחר שנקרע מביא זקן ע"ש וגם נ"מ להך דיבמות ד' ע"ט ע"ב דסריס חמה מתרפא היאך דינו לגבי בן סורר ומורה אם נתרפא אם הוה כהך דב"ב הנ"ל או זה הוה בירור למפרע ועיין תוס' יבמות דף קי"א ע"ב ד"ה קרי:

הלכה טו

בן י"ג כו'. ונראה בו כל הסימנים, עיין בהשגות, אך י"ל דר"ל הזקן וזה ר"ל סימן של מעלה ועיין מש"כ רבינו בהל' עדות פ"ט ה"ח יע"ש, ובאמת נ"ל דגבי איש ג"כ יש סימן בגרות והוא הך הקיף זקן התחתון דסנהדרין ד' ס"ח ע"ב גבי בן סורר ומורה ואם הקיף זקן העליון זהו מה שר"ל רבינו סימן בגרות למעלה וזה נקרא איש ועי' בירושלמי ריש פ"ח דסנהדרין דאיש מיקרי משיתפשט הכף והוא סימן בגרות באשה עי' נדה ד' מ"ז וד' נ"ב ובירושלמי פ"א דיבמות וזהו מה דר"ל בירוש' הושחר הקדירה מבחוץ ועי' בהך דחולין ד' כ"ד ע"ב נתמלא זקנו וכ"מ:

הלכה טז

לפיכך בבן ובבת כו'. והנה סימן בינוני לא הביא רבינו ונ"מ לדידן דזה ודאי השערות מתחילין ליגדל קודם שנים רק שיעורן אינם מביאים עד שיהא בן י"ג שנים ואם הביא קודם הויא שומא וא"כ נ"מ כך אם נולדו בו ב' שערות וכשהגיע לי"ג היה שיעורן כדי שינטל בפי הזוג ועוד ב' שערות שקודם שנת י"ג היו כדי לקרוץ בציפורן ואח"כ נעשו כדי לכוף ראשן לעיקרן כשהגיע לשנת י"ג וא"כ לפי"ז אם לא היה מאן דס"ל דלקרוץ בציפורן הוה סימן גדלות אז ממ"נ הוה גדול אבל עכשיו דפסקינן הלכה כדברי כולם להחמיר ולמ"ד קריצת צפורן הוה סימן גדלות א"כ הוה הני שערות שומא דהא נגמר

בשיעורן קודם שהגיע לשנת י"ג וא"כ הוה ספק גדול ועי' בהך דברכות ד' מ"ח ע"ב בתוס' ד"ה קטן פורח ע"ש דזה מיקרי פורח ובאמת לפי מה דמבואר במס' פרה פ"ב מ"ה דר"ע ס"ל דב' שערות הפסולות בפרה רק אם הם במקום אחד ע"ש ור"ע ס"ל כאן כדי שינטל בזוג ועיין בשבת דצ"ד ע"ב מוכח דנטלות בפי הזוג הוא שתים בבת אחת ע"ש, וה"נ ר"ל כך דר"ל שיראה במקום אחד ומאן דפליג ס"ל דלא בעי ובזה א"ש מש"כ התוס' שם ד"ה הלכה דכיון דפסקינן הלכה כדברי כולם להחמיר לחומרא אף אם אין ב' שערות במקום אחד הוה גדול ע"ש והיאך מבואר זה ובזה א"ש, ועי' מש"כ התוס' נזיר דף מ"ב ע"א ד"ה אמר מר ועי' בירושלמי נזיר פ"ו הל' ג' בהך מחלוקת בכמה שערות לוקין מה שהביא הך ברייתא יש תולש ב' שערות ועי' בבלי דף מ' ע"א ובתוספתא פ"ד דמכות ונזיר ד' ל"ט ע"ב ושייר כדי לכוף ראשו ועי' רש"י שם דף ו' ע"ב. ועי' בהך דנגעים פ"ד מ"ד ע"ש במחלוקת דר"מ ור"ש, ובאמת לכאורה קשה אם נימא דמה דפסקינן הלכה כדברי כולם להחמיר הוא משום ספק א"כ גבי נגעים הא קי"ל ספק נגעים להקל, וגם יהיה נ"מ גבי שער צהוב דרק קצור טמא אבל כשיעור טהור עי' נגעים פ"י מ"א, ומש"כ רבינו ז"ל שם פ"ח הל' ה' והל' ו' וא"כ לפי"ז אם היה בו שער צהוב כדי לינטל בפי הזוג ושער שחור ג"כ כן אז הוה תרתי דסתרי לטהר וצ"ל דהוה ודאי סימן רק לחומרא וכעין מש"כ רש"י ז"ל בנדה דף מ"ז ע"ב גבי הלכה כדברי כולם להחמיר ע"ש וכבר כתבתי בזה:

הלכה יז

וצריכות להיות במקום אחד. עי' מש"כ רבינו ז"ל בפיה"מ ספ"י דיבמות ע"ש:

ואפילו שתיהם כו'. נ"ל כי בזקן התחתון צריך דוקא שתי גומות דהא מבואר ברש"י יומא ד' ע"א ע"ב דדרכו של שער זקן התחתון להתפצל ע"ש וא"כ יש לחוש שמא היתה שערה אחת:

ושערות היו בהם ונשרו כו'. וכן כתב רש"י ביצה דף כ"ח ע"ב דהגומות אינן כלום רק משום שהיו בהם השערות וא"כ לפי"ז אם היה בו שערה אחת ונשרה ונשתייר בו גומא ואח"כ נולד עוד שערה עם גומא אין מצטרפין דבשעה שנולדה שערה האחרת לא היתה הראשונה, ועי' מש"כ הרשב"ם בב"ב ד' נ"ו ע"ב ד"ה אלא ע"ש דזה הוה רק שומא בעלמא אם לא היו השערות בבת אחת ועי' בהך דשבת דף פ' ובירושלמי שם פ"א דשבת מה דמחלק בין אכל חצי זית חלב והקיאה וחזר ובלעה ובין חצי גרוגרת ע"ש, ועיין בהך דשבועות ד' כ"ח ע"א גבי מה דאמר שם רב אשי מי גרם לשניה ע"ש ברש"י וה"נ י"ל כן כיון דהגומא נעשה ע"י השערה הוה כמו שעדיין השערה קיימת. והרשב"ם ז"ל ר"ל כמו דמבואר בס' שאלתות דרב אחאי גאון דלמה דאמרינן חיישינן שמא נשרו הגומות

ג"כ מתפשטות ע"ש בפ' בחקתי וגם י"ל דזה תליא אם הסימנים הוה בעצם סימן גדלות או רק סימן לגדלות וכבר כתבתי בזה:

הלכה כ

כשבודקין הבת כו'. עי' בירושלמי פ"ב דר"ה גבי דנאמנת לומר שהיה חמה כשנולד התינוק לחלל שבת על המילה ועי' ברי"ף פ"ד דיבמות על הך דדף ל"ט ע"ב ע"ש ועיין יומא ד' פ"ד ע"ב ע"ש ברש"י דאין מחללין שבת עפ"י נשים וצ"ל דגבי אומדנא שאני לא מהני אומדנות הנשים, ועי' ב"ק דף קי"ב ע"ב גבי זימנא דבי דינא עפ"י אשה ועי' בסנהדרין ד' י"ד ע"ב לגבי פדיון מע"ש ע"ש, ועי' בהך דנדה דף כ' ע"ב אם נאמנת לומר כזה טיהר חכם פלוני ע"ש ובירוש' שם דנאמנת אשה לומר ילדתי או לא ילדתי אבל אינה נאמנת לומר זכר או נקבה ע"ש, ועי' מש"כ הר"ן ז"ל פ"ד דקדושין על הך דדף ע"ג ע"ב גבי נאמנת חיה לומר ע"ש, והנה להני תנאי דס"ל בגמ' דאינן נאמנות אם אומרות לאחר י"ב שנה ולא בעל דאז לא חיישינן שמא נשרו אם אומרות שאין לה שערות אם נאמנות לכאורה נראה דמהימנא דאל"כ אמאי לא מוקי לה בגמ' הך דנאמנת אשה כה"ג אך י"ל דשם קאי לר"י ולר"ש והם ס"ל דבלא בעל יכולה למאן אף אם הביאה ב' שערות כ"ז שלא בגרה כמבואר שם דנ"ב ע"ב אך הוה מצי למימר דנ"מ לסימני בגרות:

הלכה כג

האב שאמר כו'. והנה נ"ל דהך דאמר כאן דנאמן לערכין ר"ל כמה שנים הוא דנ"מ אם אמר אחר ערכו עלי ולא כר"ש, וע' בקדושין דף פ' ע"א גבי מלקין וסוקלין על החזקות ומש"כ רבינו ז"ל לקמן בהל' א"ב פ"א ע"ש, ולפי מה שכתבתי לעיל דכיון דכאן לא נגמר הדבר עפ"י עדותו לכך לא מיקרי הוחזק ועי' בר"ש במס' טהרות פ"ה מ"ט ובברישא שם לא שייך הוחזק כיון דבעצמה אין נ"מ דהיא קטנה ונ"מ רק לאחר ובזה לא שייך הוחזק גבי מיתה ועי' מש"כ רבינו ז"ל בהל' א"ב פרק ט"ו הל' כ"ז ופ"כ הל' י"ג דאם הוחזק עצמו בכהן ובא על גרושה הויא רק ספק חללה ע"ש ועי' מש"כ רבינו ז"ל בהל' ממרים פרק ה' הלכה ט' גבי שתוקי דמשמע אף שהוחזק אינו נסקל ע"ש ועי' נזיר דף מ"ט ע"א ובהך דיבמות ד' נ"ד ע"ב ע"ש גבי הך צריכתא דאחות אב ואחות אם ועי' בדברי הירושלמי סוף פ' י"א דיבמות גבי אביו ודאי ע"ש:

הלכה כה

וטומטום ואנדרוגינוס כו'. עי' בהשגות הראב"ד ועי' בה"ה דלמה הוי גדול בן י"ב אך באמת נראה דס"ל לרבינו דבאמת גדלות מתחיל מבן י"ב רק כיון דקי"ל דאין גדלות בלא שערות וגם קי"ל דקודם לי"ג הוי השערות שומא גבי זכר לכך לא הוי גדול עד בן י"ג

אבל מי שלא שייך בו הבאת שערות כמו טומטום ואנדרוגינוס אז שפיר מיקרי גדול מבן י"ב. ובזה מדוייק לשון הגמ' ביבמות דף פ' אכל חלב מבן י"ב ע"ש ברש"י ותוס' משום דלמ"ד למפרע נעשה סריס הוה גדול מבן י"ב אף זכר ומשנקרע ונמצא זכר אז חל עליו שם זכר ולא קודם ועי' מש"כ לקמן בהלכות יבום פרק ו' ובהך דחגיגה דף ד' ע"א וכן מוכח בב"ב ד' קכ"ו ע"ב וקכ"ז ע"א דלא אמרינן איגלאי מילתא למפרע ונ"מ אם ראה עדות כשהיה טומטום ואח"כ נקרע ונמצא זכר אם מיקרי תחלתו וסופו בכשרות ועי' מש"כ בזה בהל' עדות פ"ט ה"ג ועי' מש"כ רבינו ז"ל פ"ד מהל' עבדים סה"א ע"ש ובדברי בה"ג בהלכות יבמות דכתב הטעם דאנדרוגינוס אינו נמכר משום דלאו בר אולודי הוא ע"ש ועי' בהך דקדושין דף ד' דאיילונית יכול אביה למכור, ואכמ"ל:

פרק ג

הלכה א

אם בכסף הוא מקדש כו'. והמנהג שמקדש בטבעת ולא בכסף. ונ"ל דהנה עי' בירושלמי פרק ה' דנדרים דהמקדש בספר תורה שלו אינה מקודשת וטעם כמ"ש הר"ן פרק א' דקדושין גבי מנה אין כאן דבדבר שלא יצא מידו לגמרי לא הוה קדושין והנה מבואר בב"ב ד' מ"ג דמן ס"ת אינו יכול לסלק לגמרי וע"ש ד' קנ"א ע"א גבי אם מיקרי נכסו ואף דהא בגיטין דף כ' אמרינן דאם גירשה בס"ת אם אקדים זוזא לספרא כו' הוה שייך גט התם כיון שנכתב לשם גט נפסלה הס"ת אבל בס"ת כשירה אינה מקודשת והנה כעת המנהג שמקדשים בשעת חופה ותיכף הוה נשואה וא"כ יהא לו בכסף קדושין פירות וא"כ לא הוה קדושין לכך תתקדש בכלי דהוה כלבוש ועי' כתובות ד' נ"ד ע"א וסנהדרין ד' קי"ב ומש"כ רבינו ז"ל בפרק א' מהלכות מלוה ה"ה וכ"מ בזה ועי' ירושלמי נזיר פרק ה' הל' ב' דאין בע"ח גובה מתכשיטין של אשתו אך באמת ברש"י קדושין דף ט' ע"ב מוכח דכסף קדושין לא הוה בגדר קנין בלבד רק בגדר דין ע"ש במש"כ בד"ה הויה דכסף דכתב שם שתהא צורת הדינר טבועה לשמה ומה שייך זה הא גבי שטר קדושין כ"ז שלא קידשה יש שם שטר קדושין עליו משא"כ גבי כסף כ"ז שלא קידשה אין עליו כלל שם של כסף קדושין ואיך ס"ד כלל להשוותם זה לזה ועי' לעיל שם דף ה' ע"א טבעא מיהו חד הוא וע"ש דף ג' ע"א בתוס' ד"ה ואשה ושם ד' י"ג ע"א דאמר כשם שאין אשה נקנית כו' ע"ש בתוס' ועי' בגיטין ד' פ"ה ע"א גבי חוץ מקדושי כסף ובאמת זהו מה דר"ל שם בגמ' דף ח' ע"ב מנה אין כאן משכון אין כאן דר"ל כך דעיקר מה שיש לה קנין במשכון הוא ממה שהבע"ח חייב לו וכאן כ"ז שאינה מקודשת אינו חייב לה כלום וא"כ לא שייך

כלל גדר משכון כיון דבלא המשכון אינה מקודשת וא"כ אינו חייב לה כלום וא"כ אמאי יחול המשכון ועי' כתובות ד' ק"ב ע"א גבי כתב שטר לכהן ע"ש מה דמקשה א"ה אמאי בנו אינו פדוי ועי' בירושל' פרק ג' דקדושין הל' ב' גבי הך דרבי אבהו דאמר אשה לא קניתי ואת אמר זיל הב ע"ש ובאמת עי' מ"ש התוס' קדושין ד' נ"ב ע"ב ד"ה המקדש אמאי גרע מע"מ שאדבר לך לשלטון ע"ש בתוס"י אך באמת עיקר הטעם דהוא אין יכול למכור והיא אינה קונה וכ"ז שלא קנתה לא הוי קדושין וכמבואר שם דנ"ג ע"ב ודנ"ד ע"ב דאינה יכולה ליתן במתנה וזהו מה דר"ל שם ד' נ"ג אם יש בה דין חלוקה ר"ל אם מה שנותן לו אם הוי קנין ולכך יכול ליקח בו קרבן אחר כנגדו ואמר דאין בו דין חלוקה ואינו יכול ליקח ועי' בהך דחולין ד' ק"ל ע"ב גבי הך דריב"ב דאמר יכול אפילו חזה ושוק דין ע"ש ברש"י, אך באמת דר"ל דכיון דמשולחן גבוה קזכו לא שייך בו כלל גדר משפט ואין בו כלל דין זכיה כמבואר בקדושין הנ"ל וע"ש דף קל"א גבי תשעה נכסי כהן ועי' ב"ק ד' י"ג ע"ב גבי תודה שהזיקה ועיין בהך דיבמות ד' ק"א גבי ספק מאיזה בית אב אם כופין אותו לעבוד ע"ש בתוס' ובירושלמי ועי' תמורה דף ז' ע"ב גבי חטאת ואשם שאין זכין בהם בחייהם ע"ש דכ"ז שלא קרב לא זכו הכהנים בהם כלל אף שבא לידם ועי' ערכין ד' ל"ד ע"א מי דמי קדשיו לאו ברשותו ע"ש ברש"י ועי' ב"ק ד' קי"א גבי אם לא הקריב הקרבן ע"ש בירושלמי דאנשי משמר שנתעצלו ולא הקריבו כו' דנוטלין ממנו המשמר השני ע"ש בפיה"מ לרבינו, ולכך גם באיסורי הנאה אינה מקודשת משום דאינה קונה וא"ש מ"ש התוס' שם ד' נ"ו ע"ב ועי' תוס' ע"ז ד' ס"ב ע"א וסוכה ד' ל"ה, והנה גבי גט לדידן כו' דקי"ל בגיטין דף כ' דאקנויי אקני ליה רבנן לבעל ע"ש וזה ודאי אם יגרש אותה וימסור לה הגט אבל אם לא ימסור לה הגט לא אקני ליה וא"כ בשעת מסירת הגט אז נעשה גט ולא קודם ועי' בר"ן שם על ד' כ"ב ע"ב ע"ש והוה כמו כסף ועי' מש"כ רש"י ז"ל בגיטין ד' ע"ח ע"ב ד"ה והא אגיד גביה שפירש שם הטעם משום ונתן בידה ולא פירש הטעם משום כריתות כמבואר שם בגמ' ע"ש ועי' בתוס' כתובות דף ל' ובאמת בירושלמי פרק א' דגיטין אמר שם הטעם כמ"ש רש"י ע"ש כו' אך משום דרש"י ז"ל ר"ל לפי עכשיו דתיקנו רבנן שיהא לבעל וזה רק אם מתגרשת אבל אם אינה מתגרשת אז הוה שלה ולא שייך הטעם משום כריתות דאגיד גביה רק משום דאין הגט בידה לגמרי ועי' בירושלמי שם פ"ב גבי כתב על הקרן של פרה ע"ש, אך לפי שיטת רש"י דכסף קדושין לא מטעם קנין לבד רק מחמת דין א"ש, ועיין בירושלמי פ"ב דקדושין ה"א גבי חטף סלע מידה כו' ואמר שם במה קידשה ופליגי שם אם הקנתה לו הסלע או אמרינן שהוא סלע אחר ועיין רש"י קדושין ד' נ"ב דפירש שם דאחילתיה ולא משמע

דהקנתה לו רק דלא אמרה אין שקלי ודידי שקלי והוא מהך טעמא דס"ל דאין צריך בזה גדר קנין רק הוא דין ועי' בירושלמי גיטין פ"ח גבי קרוב לזה כו' דאמר שם לענין שכר הסופר שנו ור"ל ג"כ כה"ג דאם הוה גט נמצא האשה משלמת שכר הסופר ואם לאו אז הבעל משלם וכמ"ש:

הלכה ג

ואם קידש בשטר כו'. ואם השטר קדושין צריך קיום אם מקדש ע"י שליח עי' גיטין דף י' ע"א דפליגי בזה רש"י ותוס' דמדברי רש"י שם משמע דאין צריך קיום ובתוס' שם ד"ה כי מוכח דצריך קיום גמור ע"ש, ועי' מה דפליגי רבינו והראב"ד ז"ל בהל' עבדים פרק ו' הל' ז' ע"ש בהשגות ובהל' גרושין פרק י"ב הל' ב' ע"ש ומש"כ רבינו ז"ל ספ"ז מהל' גרושין ע"ש בה"ה אך זה רק להחזיקה בגרושה אבל מתגרשת לכו"ע בלא קיום וכן לגבי שחרור כן ועי' במש"כ רבינו ז"ל לקמן בפרק א' מהל' גירושין הל' י"ג דאמר דהטעם דבעי עדים משום דאי אפשר להתיר א"א בלא עדים וכן הוא בירושלמי פרק ג' דקדושין הל' י' אין עד אחד בא"א כלום ועי' בהך דיבמות ד' ק"ה ע"ב ע"ש בינו לבינה מי ידע וכיון דא"א להתירה שוב לא הוי גט כלל דאין זה כריתות ועיין מש"כ רשב"ם ב"ב ד' ק"ע ע"א ד"ה רבי ע"ש דמשמע דס"ל דעדי מסירה אינן פועלים בהגט רק בהגרושין, אבל גבי קדושין א"צ זה וע' תוס' יבמות ד' ל"א ע"ב ד"ה למעוטי ורש"י גיטין ד' פ"ו ע"א ע"ש:

הלכה ד

וצריך שיכתוב כו'. וכגט משמע מלשון רבינו דסתם פסול בקדושין כמו לגבי גט ועי' בירושלמי גיטין פ"א הל' א' בהך בעיא דר"א דאמר שם מה אם גיטין כו' שהוא צריך לשמה ר"ל דסתם פסול כתב שלא לשמה נגעו בה גירושין ר"ל שיש בו ריח הגט והוא פוסל וכ"ש קדושין שאין צריך לשמה ר"ל שסתם כשר ודאי יש בו חשש קידושין אם כתב שלא לשמה, ועי' בהך דגיטין דף י' ע"א ע"ש:

הלכה ה

ומתיחד עמה בפני עדים כו'. עי' בה"ג בהלכות קדושין דמשמע לכאורה דבעי שיראו עדים שבא עליה ולא די ביחוד ע"ש וכן ס"ל לבה"ג ז"ל גבי זנות בהל' עריות דלא אסרינן על בעלה עד שיראו כמכחול כו' והך דקדושין דס"ה ובגיטין בכ"מ ס"ל כך דהנה עי' לקמן בדברי רבינו פרק י"א הל' א' גבי כתובה ובהל' נערה בתולה פרק א' הל' ט' ע"ש ובהל' א"ב פרק י"ט הל' ג' מבואר מדברי רבינו דס"ל דנשואין עושה אותה כדין בעולה מה"ת ועי' תוס' כתובות ד' מ"ט ע"א וד' כ"ט ע"א ד"ה ועל ודף ל"ה ע"ב ד"ה הממאנת וברש"י שם, ותוס' גיטין ד' פ"ה ע"א ד"ה חוץ לא ס"ל כן רק כך דהנה בירושלמי פרק

ו' דיבמות אמר שם על הך מתניתין דמן הנשואין לא סוף דבר מן הנשואין רק דתליא בביאה ע"ש, אך באמת זה ר"ל הגמ' דיבמות ד' נ"ז ע"ב בהך דיש חופה לבתולות ע"ש ברש"י ולא ר"ל משום קנין רק דר"ל אם מה דאמרינן הן הן כו' אם זה הוה כמו שהתורה אמרה כך ואז אף אם יתברר לן שלא נבעלה מ"מ הוה בעולה ממש או זה רק גדר סברא ונ"מ דהיכא דלא שייך הדין כמו גבי חופה בלא קדושין שוב לא הויא כבעולה וע' מש"כ רש"י ז"ל ביבמות ד' מ"ב גבי כותית זונה ע"ש וד' ס' ע"ב וד' צ"ז ע"ב וכ"מ בזה ועי' בתוס' יבמות ד' ע"ט בשם הירוש' גבי שפחה משומרת ע"ש והירושלמי ס"ל דגבי קנס לא אזלינן בתר דין דהא מבואר בירושלמי פרק א' דכתובות הל' ב' דבתולה מן הנשואין יש לה קנס ועי' שם בהל' ד' אמר ג"כ כן והולך לשיטתיה בהך דפרק ו' דיבמות הנ"ל, וס"ל לבה"ג דהא דנשואה כבעולה הוא רק משום דין אבל היכא דבעי פעולה אז אין הדין כן ונ"מ שתהיה מקודשת ע"י זה וכן שתאסר על בעלה ע"י זה לא. אבל לגבי כהן שפיר מיקריא זונה דאז רק משום דין ולא משום פעולה ועיין מש"כ בזה בדברי רבינו פרק א' מהל' א"ב הל' כ"ב ע"ש, אך בהמגרש את אשתו ונתייחדה עמו אז הוי זה גדר דין ולא משום פעולה עיין מש"כ רבינו ז"ל פרק א' מהל' גרושין הל' ה' ע"ש מש"כ בזה. ובזה א"ש דברי הירושלמי בסוטה פרק א' ודברי התוספתא גבי נתיחדה עמו בע"א שחרית וכו' דכבר עמדו ע"ז היאך מצטרפין הא בקדושין בעיא שני עדים ובזה א"ש דכה"ג הוי זה גדר דין ועי' מש"כ רבינו ז"ל פרק י' מהל' גרושין הל' י"ח ובהל' נחלות פ' א' הל' ט' ע"ש בדברי הה"מ ומש"כ רבינו ז"ל בפיהמ"ש בהך דעדיות פ"ד מ"ז ע"ש ועי' ברש"י יבמות ד' י"ד ע"ב ע"ש, ונ"מ דלאחר קדושין אם נתיחדה הויא בעולה ודאי דאז הוי דין: **והמקדש בביאה מסתמא דעתיה כו'**. עי' בירושלמי פרק ו' דיבמות סוף הל' ה' הדא אמרה כה"ג שקידש כו' ר"ל משום דהנה רבינו ז"ל ס"ל לקמן בפרק כ"ד מהל' אישות דגבי חייבי עשה לא הויא מקח טעות ע"ש וא"כ י"ל דדעתיה אנמר ביאה אך דע"י זה עובר בעשה משא"כ לר"א דס"ל דהויא זונה והויא לאו וא"כ מסתמא בתחלת ביאה כוונתו לקדשה ועיין מש"כ שם:

הלכה ח

היה מדבר עם האשה כו'. עי' בה"ה ז"ל מש"כ בשם הרשב"א שצריך שיטול הכסף ממנה ויחזור ויתננה לה, והנה עי' בתוספתא קדושין ס' פ"ג גבי התקדשי לי בדינר זה של כסף ונמצא של זהב דצריך ליטלו ממנה ולהחזיר וליתן לה, ועי' רש"י גיטין ד' ל"ב ע"ב ד"ה דיבור שכתב ומיהו המעות לא בטלו שאם חזר וקידשה בהם מדעתה הוי קדושין משמע דא"צ ליטול ממנה, ועי' בקדושין ד' מ"ו ע"ב ד"ה ושמ"מ ע"ש בתוס', ועי' בהך דב"ב ד'

צ"ב גבי מקח טעות אם צריך לשלם אותן המעות ע"ש בתוס' ד"ה אי, ועי' תוס' ב"ק ד' מ"ה ע"א וד' קי"ב ע"א גבי רבית בד"ה אעפ"י ותוס' ב"מ ד' כ"ט ע"א ד"ה והוה שואל, אך צריך לחלק בין היכא שביטול הקדושין היה על ידו ובין היכא שהביטול היה על ידה כמו בהך דרש"י גיטין הנ"ל, אך באמת י"ל דכיון דהך דתוספתא הנ"ל מיירי בהטעה לשבח א"כ לא מקרי מקח טעות לגמרי משום הך דר"ש עי' תוס' סנה' ד' נ"ג ע"א ועי' בהך דכתובות דצ"ג ע"ב גבי הך הותירו זוזא חדתא מוכח מרש"י דגבי מטבע לא שייך שינוי ע"ש, וזהו מה דר"ל בירוש' פ"ב דקדושין סלע דרכו להחליף ר"ל ולא שייך למימר זהו הסלע שגזל, ועי' בהך דשבועות דף מ' ע"א בהך דרש"י ותוס' גבי ממין הטענה במטבע ועי' בסנהדרין ד' ע"ב ע"א דלכאורה משמע שם דלגבי מטבע שייך ג"כ דהוה בעין אך באמת הא בשבת דצ"א ע"ב מוקי להך דהגונב כיסו בנסכא ע"ש, ועי' בירושלמי ספ"ו דדמאי אם החליף את המטבע חייב באחריות משמע דשייך שינוי בזה ועיין בירושלמי ספ"י דשביעית גבי ערבון דזהוב דרכו להשתנות ובהך דב"ק ד' צ"ז גבי מלוה את חבירו על המטבע ע"ש:

וכן עדי הקדושין והגירושין כו'. עיין בה"ה מש"כ בשם הרשב"א ומשמע דס"ל דאין צריך העדים לקדושין מחמת שבלא הם לא הויא כלום, רק משום דאמרינן דלא נתכוונו לקדושין, ועיין בהך דיבמות ד' ק"ה ע"ב גבי בינו לבינה כו' מבואר דלדידן לא מהני זה אף אם ב"ד רואין אותו מבחוץ וע"ש ד' ק"ב ע"ב בתוס' ד"ה וקתני, ושם ד' מ"ז ע"א ד"ה יש לך עדים משמע שם מדברי התוס' דגבי גירות די שרואין אותו מבחוץ. אך באמת שם יש ב' פסוקים דשם ד' מ"ה ע"ב יליף ר"י דגר צריך ג' ממה דכתיב משפט ע"ש ברש"י ותוס', וכאן יליף מושפטתם אך באמת גבי גירות צריך שני דברים אחד שיהיה גר והב' שיפסקו שהוא גר, והא דיליף מושפטתם צדק הוא לפסוק שהוא גר ולכך בזה די אף אם הם רואים מבחוץ שנתגייר והך דר"י הוא בשביל קבלת המצות. וע"ש בתוס' ד' מ"ה ע"ב ד"ה מי לא טבלה דהיכא דידוע לכל כאילו עומדים שם וזה ר"ל לקבלת הגירות שמתרצה להיות גר ועיין תוס' סנהדרין ד' ס"ח ע"ב ובתוס' שבת ד' ס"ח ע"א, ועיין תוס' ב"ב ד' קמ"ג ע"ב גבי הך דרב ספרא דאף דהיכא דצריך ב"ד מ"מ כיון שידוע עפ"י סברא הויא כאלו התנו בפני ב"ד ועיין ב"ק ד' ע"א ע"ב גבי מודה בקנס כיון דמת כמאן דהודה דמי ואף דהודאת קנס בעי בפני ב"ד ועיין מש"כ בזה בהל' א"ב פי"ג, ועיין תוס' גיטין דף ד' ע"א ד"ה וקי"ל דמשמע דאין עדי קדושין פועלין בעצם הדבר. ועיין שם ד' י' ע"ב והודאת בע"ד דשם ר"ל לא בגדר בירור רק גדר חיוב כעין הך דב"ב ד' קמ"ט ותוס' שם ד' מ"ד וב"ק ד' ק"ד ותוס' כתובות ד' מ"ד ע"א גבי שני שטרות וד' ק"ב ועיין מש"כ רבינו ז"ל

בהל' א"ב גבי גירות בפי"ג ה"ט ובהל' עבדים גבי שחרור דפעולת דברים שכבר נתגיירה הוה גדר גירות ועיין מש"כ התוס' ב"ב ד' קס"ה ע"א גבי עדי חתימה ע"ש. ובזה י"ל מה דלכאורה קשה על מ"ד בקדושין ד' ס"ה דהמקדש בעד אחד אם שניהם מודים הויא קדושין למה לא הקשה מהך תוספתא המובא בירושלמי סוטה פ"א נתייחדה עמו בעד אחד שחרית כו' ודוחק לומר דשם מיירי שמכחישין. אך כך דבאמת כבר כתבתי דהך דעדי יחוד הוא רק גדר דין וזה שייך רק היכא שהדבר נגמר על פי העד אמרינן דכך הוא הדין אבל בעד אחד דאם מכחישין אותו אינו כלום שוב לא ראה כלום כיון דלא ראה הביאה בעצם ועיין במרדכי פ"ג דקדושין דכתב דזה רק כמו דבר המוכיח על דבר ע"ש. ובזה יש ליישב דברי הירושלמי בסוטה שם גבי עדי סתירה ועיין תוס' גיטין ד' ל"ג ע"א ד"ה רבי, ע"ש שכתבו דלבטל השליחות ג"כ צריך שני עדים משום דאין דבר שבערוה ע"ש. ועיין מש"כ הר"ן ז"ל בפ"א על הך דדף ח' גבי לדידי שוה לי גבי קדושין דצריך שהעדים יהיו יודעים שדרכו לשקר דאי לאו הכי הוה כמו מקדש בלא עדים ע"ש. ועיין לקמן בהל' ט"ו:

הלכה יב

בגרה כו' וכן אם השיאה כו'. עיין תוס' קדושין ד' י' ע"א דמספקא ליה גבי קטנה ע"ש וע"ש ד' מ"ג ע"ב ברש"י. ובאמת זה הוה מחלוקת דתנאי בנדרים ד' פ"ט ע"ב ר"י ורבנן ובכתובות דף מ"ג ע"ב ג"כ פליג כה"ג, ועיין בכתובות ד' נ"ג ע"ב גבי הך דעודה בבית אביה לכאורה משמע שם להיפך וע"ש בתוס' ד"ה אלמנה ובירושלמי פי"ג דיבמות ועיין ברש"י יבמות ד' ק"ט ע"א ד"ה קטנה ע"ש ועיין בירושלמי גיטין פ"ו דלכאורה מבואר דאביה יכול לקבל גיטה אך הרמב"ן ז"ל במלחמות לא פירש כן ע"ש אך כל זה לקבל גיטה אבל זה ודאי דיצאה מרשות האב לאחר הגט כמבואר בכ"מ:

הלכה יג

נתקדשה קודם שתבגר כו'. עיין בדברי ה"ה ובכס"מ בשם הר"ן. והנה באמת עיין בדברי בה"ג בהלכות קדושין משמע דמחלק בין קטנה לנערה דגבי הך דשמואל וקרנא שם גרס נערה ובהך דרב ורב אסי גרס קטנה. והנה עיין בירושלמי כאן בהך מחלוקת דר"י ור"ל אמר שם דבנשואין מודה ר"ל דאינה יכולה להנשא בלא דעת אביה, והנה באמת בירושלמי מוכח דלר"ל גם קטנה יכולה לקדש עצמה אם יש לה אב בלא דעת אביה דלא כמ"ש התוס' ד"ה צווח, ועיין בתוספתא דיבמות פי"ג מבואר שם דקטנה שקידשה א"ע בחיי אביה אין קדושיה קדושין ואין נשואיה נשואין ובגמרא כאן ד' מ"ה ע"ב הוי זה מחלוקת. אך באמת הוא כך דהא דפליג בגמ' דילן ר"י ור"ל גבי נערה הטעם של ר"י

הוא רק מחמת דאין לה כח להפסיד זכות האב שזכתה לו תורה ור"ל ס"ל דקדושין לא הוי הפקעה מרשות האב רק שנתוסף עוד לאחר זכות בה, ועיין כתובות ד' ל"ט ע"א וד' מ"ו ע"ב ותוס' קדושין ד' ג' ע"ב ד"ה וכי תימה ונ"מ זה ג"כ לשיטת רבינו ז"ל דהאב יכול להפר כל נדרים ובעל אינו מפר רק עינו נפש ובינו לבינה גבי ארוסה בשאר נדרים י"ל דהאב לבדו מצי מפר, אך זה אם נימא דלא נגרע זכות האב באירוסין רק שנתוסף עוד לאחר זכות, אבל אם נימא דנגרע זכות האב לא מהני הפרה אף בדבר שאין הארוס יכול להפר. ועיין במה שכ' הר"ן ז"ל בנדרים ד' ע"ה גבי יבמה ובדברי רבינו ז"ל שם בפ' י"ג ובפ' י"א, ועיין בירושלמי שם פ"י ה"ו דהוה בזה בעיא דלא איפשטא ובזה פליגי ר"י ור"ל דכאן ולכך ס"ל לר"י דאינה יכולה לגרוע כח האב ועיין בקדושין שם ד' י"ט ע"ב גבי יעוד ובירושלמי פ"א דיבמות מוכח דס"ל דגם גבי יבום כה"ג אף למ"ד קדושין תופסין ביבמה ועיין מש"כ בזה לקמן פ"ג הי"ז ע"ש ור"ל ס"ל דזה לא מקרי גרוע זכות ולכך גבי נשואין גם הוא מודה ולכך גבי נערה אם נתרצה האב הויא קדושין, ועיין בירושלמי דמבואר דצריך למחות ולא די בסתם ונ"מ דאם מת האב י"ל דהוה קדושין עיין ד' ס"ג ע"ב ועיין מש"כ בזה בסוף הלכות מכירה פ"ל הל' א', ובהך דכתובות ד' י"א ע"א גבי גר קטן ועיין בדברי ה"ה פ"ד מהל' זכיה ומתנה ה"ג מש"כ בשם הרמב"ן ז"ל ע"ש ועיין בהך דעירובין ד' ע"א ובדברי הירושלמי פ"א דתרומות אם למפרע הוא תרומה או מכאן ולהבא ונ"מ כאן לגבי קדושי ביאה אבל גבי קטנה בודאי בעי הקדושין לדעת אביה דבלא אביה אין כאן קדושין כלל ואם מת ודאי לא הויא קדושין לכו"ע וכן מבואר בדברי בה"ג ע"ש וזהו מה דאמרינן בקדושין ד' י"ט ע"א אומר אדם לבתו קטנה כו' ע"ש בדברי התוס' שם והראשונים ובאמת ה"פ דבאמת גבי קטן וקטנה מה דלא הוו בני קדושין הוא גזירת הכתוב כמ"ש רש"י כתובות ד' ע"ג ובכ"מ רק אם יש לה אב הא שפיר בגדר קדושין, ועיין מש"כ התוס' סנהדרין ד' ס"ח ע"ב דנהי דקטן אין לו זכיה מ"מ לזכות בגופו מצי זכי ע"ש וזהו דר"ל ג"כ דאביה יכול להקנות יד שלו שיש לו בה לעצמה ונ"מ דאף אם אח"כ מת האב מ"מ יש לה יד לקבל קדושין מחמת קנין האב ומביא ראיה מיעוד לר"י בר"י דלדידן דקיי"ל דאין האמה העבריה יוצאת במיתת האב ובודאי יכול ליעדה גם אחר מיתת האב וע"כ כה"ג. ועיין בהך דגיטין ד' פ"ה ע"א גבי חוץ מקדושי קטן ע"ש בזה, וזהו כוונת רבינו ז"ל כאן דברישא מיירי כשהיתה קטנה בשעת קבלת הקדושין ובזה לא מהני אף ריצוי ובסיפא ר"ל כשהיתה נערה. ובאמת אם נימא דצריך דוקא נתרצה ולא סתם א"כ י"ל דהוה כמו מקדש בלא עדים דמאן לימא לן דהאב יתרצה על זה וכמ"ש הר"ן ז"ל בפ"ק, וע"כ משום דסתם ג"כ מהני, ועיין מש"כ בזה בהל' סנהדרין פ"ז ה"ב. ועיין בסוטה

ד' כ"ה ע"א גבי עוברת על דת מה שהקשה שם עבדינא מידי דאתי בעל מחי ע"ש. ועיין בהך דנזיר ד' כ"ח ע"ב גבי מיחוי שמחוהו קרובים ע"ש ועיין בהך דכתובות ד' י"א גבי הך דניחא להו במה דעביד אבוהון ושם ד' מ"ד ע"א גבי הגיורת שנתגיירה ובתוספתא פ"י דכתובות גבי הנושא את האשה ע"מ לזון את בתה ושברה לו לא כל הימנו ע"ש ועיין במש"כ רש"י ז"ל בגיטין ד' י' ע"א דקדושין חוב הוא לה דעדיין לא חייב במזונות ע"ש:

הלכה טו

כל העושה שליח כו'. עיין בהשגות מה שהקשה דהוה כמו מקדש בלא עדים. הנה לכאורה קשה הא גבי חליצה ג"כ הב"ד הם עושים הדבר לא בירור וא"כ למה סגי שם רק באשתמודענא כמבואר ביבמות ד' ל"ט ע"ב ע"ש ברי"ף. ונ"ל כך דרבינו הולך לשיטתו דס"ל בהל' י"ח דדי אם כותב השטר מדעת השליח לקבלה, והרמב"ן חולק על זה ובזה פליגי דרבינו ז"ל ס"ל דתיכף כשנעשה שליח יש עליו שם הדבר ועי' קדושין ד' מ"ג גבי הך דשליח נעשה עד ותוס' ב"ב ד' פ"א מה דפליגי עם רשב"ם אם יכולים הבעלים לקרוא אם הביא השליח ע"ש ועיין מש"כ רבינו ז"ל בזה בהל' תרומות פ"ד ה"ט ובהשגות שם ומשום דס"ל לרבינו כיון דלא בטלו מתורת שליח דשם מיירי בשותף או בבן בית וכדומה רק שביטל את השליחות וכיון שהתחיל להלוך מקרי התחיל בשליחותו ושוב אינו יכול לבטל את השליחות ועיין בהך דב"מ ד' צ"ד בעלים באמירה ע"ש בתוס' ועי' בירושלמי שביעית פ"ח ה"ד דהוה בזה מחלוקת ר"י ור"ל אם שכר רגליו הוא נותן לו או מה שעושה הפעולה ע"ש וב"ק ד' קט"ז ע"ב ומש"כ בזה בדברי רבינו בהל' שכירות פ"ט ה"ח ע"ש בזה וא"כ גבי תרומה דכבר הלך אינו יכול לבטל השליחות רק אם ההילוך לא היה כמו שצוה לו בעל הכרי אז לא מקרי התחיל בשליחות כגון שאמר לו תרום מן הצפון ותרם בדרום אף דלא הויא קפידא, וא"כ נגמר הדבר כאן וא"צ עדים על זה, והרמב"ן ז"ל ס"ל דלא מתחיל השליחות רק בשעת הקדושין וא"כ צריך שיהיה מתחלה קדושין דהיינו שיהיה מתחלה נכתב לדעתה, ולכך כאן ס"ל לרבינו ז"ל דגבי שליח לקדש לאשה זה הוה דבר בפני עצמו ולכך א"צ עדים והראב"ד ז"ל ס"ל דזהו ג"כ מן גדר הקדושין ולכך צריך עדים משא"כ בחליצה דהב"ד הוא רק בגדר דין אף דמעכב מ"מ לא איכפת לן. והנה גבי שליח לקבלה דצריך עדים הטעם כך דהנה עיין ברש"י קדושין ד' ו' ע"ב ד"ה הרי את מותרת דאמר שם דגט הוא מתירתה לכל שהיתה אסורה על ידו. והנה לכאורה קשה למ"ד אין קדושין תופסין בחייבי לאוין א"כ ע"י גט נאסרה לכהן ואין קדושין תופסין בה על ידי הגט. אך באמת כך דהנה קדושין עושה ב' פעולות אחד מה שקנויה לו ואחד מה שנאסרה על אחרים ועיין בהך דגיטין ד' פ"ב ע"ב גבי בעיא דקדושין היאך וכן הדין

גבי שפחה חרופה בגיטין ד' מ"ג דשם רק שהיא מיוחדת לו ולא שאסרה על אחרים כמש"כ לקמן בזה פ"ד הי"ו ע"ש ובגט עושה ב' פעולות אחד שפוטרה ממנו ומתירה לאחרים, ועיין מש"כ רש"י ז"ל קדושין דף ט' ע"ב ד"ה ודעת מקנה וד' ב' ע"ב וד' ז' גבי מה דמקשה ונפשוט קדושי בכולה והנה ריח הגט דס"ל לרבינו דפוסל לכהונה מה"ת והוא רק שפוטרה ממנו אבל אינה מתירה לכו"ע ואסורה משום א"א, עיין בגיטין ד' פ"ב וביבמות ד' נ"ב ע"ש ומ"מ אסורה לכהונה מה"ת הרי חזינן דהפסול שנפסלת מן הכהונה לא משום ההיתר לעלמא רק משום מה שפוטרה ממנו וא"כ בהך דהתירה לכל אדם לא אסרה על כהן ועיין בתוס' גיטין ד' פ"ב ע"ב דריח הגט מ"מ אם מת הבעל מתיבמת ליבם ע"ש הרי חזינן דהיבום אינו מה שהיא של הבעל רק מה שהיא אסורה לעלמא. ועי' בגיטין ד' פ"ג ע"ב מה דמקשה והרי יבם דבעל אסור כו' ועי' בקדושין ד' י"ד ע"א וד' ט' ע"ב וכ"מ בזה, וזהו מה דאמר בגמ' דיבמות ד' נ"ב ע"א בעי מיניה אביי וכו' נתן לה גט כו' גט דמהני בא"א כו' ע"ש ברש"י ומה דמקשה שם מן יהיב לה ניירא ר"ל כך דגט דמהני בא"א ר"ל לאוסרה על יבם אם מת בעלה משא"כ בריח הגט דאם מת הבעל מותרת ליבם ע"ש בגמ' וא"ש, וה"ה גבי קדושין ג"כ נעשה שני דברים ע"י הקבלה שלה היא נאסרה לכו"ע וע"י הנתינה שלו היא נקנית לו, ועיקר הטעם דדבר שבערוה הוא מה שנאסרה לכו"ע וזה ע"י קבלתה ובאמת עיקר הדבר מה דמרבינן שליח לקבלה הוא כמו שנעשה לה יד חדש וזה תליא בהנך ב' תירוצים דגיטין ד' כ"א ע"א, ועי' בירושלמי פ"ד דמעש"ש התורה זיכתה אותה בדבר שאינו שלה ע"ש וזהו מה דאמר בגיטין הנ"ל ד' כ"א הנ"ל שכן אב מקבל גט לבתו קטנה ע"ש ר"ל דשליחות לקבלה ג"כ מטעם זה דהתורה נתנה לה זכות שתעשה עוד יד ועל זה צריך ב' עדים ומדעתה וזהו כונת רבינו ז"ל בהל' גירושין פ"ו ה"ט ואין מעידין על הקטן ע"ש ר"ל דהעדות דשליחות לקבלה הוא על פעולתה וא"כ צריך להעיד עליה ועל הקטן אין יכול להעיד ונ"מ דיוכל להיות דאם עשתה שליח לקבלה ואח"כ נשתטית יכול לקבל הגט דשוב א"צ דעתה. ועי' במה דפליגי רש"י ותוס' בהך דגיטין ד' ס"ד ע"ש ומש"כ רש"י ז"ל בגיטין ד' י' ע"א ד"ה חזרה מה דדייק שם דכיון דבטל משלח שליחותו דשליח ע"ש ועי' קדושין ד' נ"ט ע"ב דאמר שם נהי דבטלה מתורת שליח, ובגיטין ד' ל"ב ע"ב אמר דבטלה שליחותיה דשליח ר"ל לא השליח בעצמו רק שליחותו וזה ר"ל מה דפליגי בקדושין שם גבי הך דחזרה ע"ש בתוס' ד"ה לא מש"כ שם אך ר"ל כך דלא בטלה השליח בעצמו רק לשליחותו ועי' מש"כ רש"י ז"ל שם ד' ע"ח ע"ב ד"ה אם שלו ג"כ משום דבטליה ומה שייך לומר בטליה הא היא נעשית א"א קודם הקדושין של השליח. ועי' שם ד' ע"ט ולא דמי להך דפסחים ד' צ"ח

ע"ב דשם יכול למשוך עצמו מן הפסח אך י"ל דנ"מ כגון אם מת הראשון קודם שקידשה שליח ועי' בירושלמי ריש פ"ג דכאן ובר"ן ובמרדכי בגיטין בשם תשובת רש"י, ובזה הוה הך מחלוקת דר"י ור"ל אבל אם ביטל להשליח עצמו י"ל דלא מהני, ועי' בירושלמי גיטין ריש פ"ד דמביא ראיה משם דאינו יכול לבטל שליחותו בדברים ר"ל מדאמר ליה גט שנתתי לך בטל ולא אמר שמבטל השליח ואף דקיי"ל דהגט אינו בטל זהו רק הגט, אבל הגירושין הוא מבטל, אבל השליח עצמו אינו מבטל, ועי' מש"כ בדברי רבינו ז"ל פ"ו מהל' גירושין הל' י"ח:

הלכה טז

השליח נעשה עד כו'. עי' בה"ה גבי קדושי כסף ובתוס'. והנה באמת לשון הירושלמי דאמר כיון שהאמינתו תורה אפילו קידשה בכסף כו' אינו כנוגע בעדותו ר"ל כך דס"ל הא דנוגע פסול הוא רק להעיד בב"ד אבל בדבר דהעדות הוא גוף הדבר אין נ"מ בין נוגע או לא וא"כ גבי קדושין דהעדים נעשו עדים בשעת הקדושין דבלא הם לא הוו קדושין כלל קדושין וא"כ ממילא נעשו עדים ואח"כ מה שאומרים בב"ד לא שאז נעשו עדים רק שאומרים שכבר נעשו עדים שהתורה עשתה אותם כבר עדים ולכך א"צ דרישה וחקירה גבי קדושין וגיטין דדרישה וחקירה לא בעי אלא שעכשיו נעשו עדים משא"כ בעדי קדושין וגיטין שכבר עשתה אותם התורה עדים וזהו ג"כ מה דר"ל בב"ב ד' קנ"ט ע"א גבי היה יודע לו עדות עד שלא נעשה גזלן כו' ע"ש ותירץ כגון שהוחזק כתב ידו בב"ד ע"ש ברשב"ם ותוס' אך ר"ל כך דאף דעדים החתומים על השטר נעשו כמי שנחקרה עדותם בב"ד קודם שנעשה גזלן מה"ת אך מ"מ כיון דמדרבנן בעי קיום הוה הקיום כמו שמגידים עכשיו וא"כ לא הוה תחלתו וסופו בכשרות וגם גבי גזלן בעי זה כמבואר בתוספתא דסנהדרין פ"ה דגם גבי סוחרי שביעית כן ע"ש ותירץ כגון דהוחזק השטר בב"ד ר"ל שהב"ד עצמו מכירין אותו ושוב לא הוה גדר עדות רק גדר גילוי מלתא ע"ש בתוס' ד' מ' ע"א וד' קי"ג ע"ב וה"נ גבי קדושין כן, וזהו מה דר"ל הירושלמי כיון שהאמינתו התורה, ועי' בתוס' ב"ק ד' ע"ב ד"ה מכאן ולהבא ע"ש. ועי' בירושלמי גיטין פ"א ה"ה גבי כל גט שיש עליו עד כותי דאמר שם על הממון נחשדו ועל הממון נפסלו ולא נחשדו על העריות ור"ל אף דקיי"ל בסנהדרין ד' כ"ז ע"א דעד זומם בדיני ממונות פסול בדיני נפשות ובירושלמי שם מבואר דאף גזלן מדרבנן פסול ג"כ לדיני נפשות זה רק בדבר שצריך עדות בב"ד. אבל גבי גיטין וקדושין כיון דהעדות הם גוף הדבר אז דוקא אם נפסלו בזה גופא אבל אם נפסלו בדבר קל לא נפסלו לזה. ועי' בסנהדרין ד' כ"ו ע"ב גבי הך החשוד על העריות וע"ש ברש"י ותוס' ושם ר"ל ג"כ כך הך לאפוקי ר"ל עדי גיטין ולעיולי ר"ל

עדי קדושין ור"ל להעיד על האשה שנתקדשה או שנתגרשה, והחשש לא הוה אלא רק משום שהוא משקר לא משום שהוא פסול בעצם כמ"ש ועי' בהל' עדות מה שכתבתי בזה ועי' בתוס' סנהדרין ד' ח' ע"ב ומכות ד' ו' ע"א, גם י"ל דהירושלמי מיירי כגון אם צוה להשליח לקדשה בכסף שלו, או כמו הך דקדושין ד' ז' ע"א הילך מנה והתקדשי לפלוני ועי' ב"ק ד' קי"ג ע"ב גבי שליח ב"ד ע"ש:

הלכה יט

אלא מצות חכמים שלא יקדש כו'. עי' כתובות דף נ"ז ע"ב אין פוסקין על הקטנה:

וכן האיש כו'. עי' יבמות ד' ק"ט וד' קי"ג מש"כ התוס' בשם הירושלמי אך שם ר"ל בקטנה שאין לה אב וקדושי מיאון, ועי' סנהדרין ד' ע"ו ע"ב ותוס' יבמות ד' צ"ז וכ"מ בזה ועי' סנהדרין ד' ק"ד ע"א שהיו משיאין ע"ש ברש"י:

הלכה כ

אבל הכסף כו'. עי' מש"כ לעיל בפ"א, ונ"מ במה שכתבתי בפ"א מהל' שקלים אם אזלינן בתר זמן התורה או בתר עכשיו עי' כאן ד' י"ב ע"א סבר רב יוסף למימר ע"ש וזהו אם היה מפורש בתורה אז צריך להלך אחר זמן של אז אבל עכשיו שהוא מדרש חכמים אזלינן בתר הזמן של עכשיו ועי' בגיטין ד' פ"ה ע"א מה דבעי אם אמר חוץ מקדושין בשטר אם הוי שיור בגט ולא בעי בכסף ובשלמא בביאה לא בעי י"ל משום דזה יהיה כמו שיור בגוף הדבר ובפרט למ"ד קדושין שאין מסורין לביאה לא הוי קדושין אבל בכסף למה לא נקט, ולשיטת רבינו א"ש דזה לא מקרי שיור בגט כיון דזה לא הוה רק מדרש חכמים. אך י"ל דלפי מה דמבואר בירושלמי פ"ג דקדושין דבקדושי שטר צריך להיות שתהא הקדושין בלא שום שיור כמו גבי גט דבעי כריתות ע"ש וא"כ אם יתנה דקדושי שטר יועיל ושאר קדושין לא יועיל הוה כמו שיור בקדושין דהא כל הקדושין חדא מלתא, ועי' בהך דיבמות דף נ"ב ע"ב גבי הך דכתב גט לזיקתו ולא למאמרו ע"ש אם הוה דבר אחד או שני דברים, ועי' ברש"י נזיר ד' י"א ע"א ד"ה ריב"ל מה דמחלק שם בין שאר כסות ועונה. ועי' בנזיר שם דלא נקט ע"מ שאגלח והטעם משום דתגלחת לא חל ע"י הנזירות רק שזה דבר איסור בעצם דהרי אף אחר שגילח את הנזיר חייב וא"כ ממילא זה לא הוה תנאי והוה כמו הך דתמורה ד' כ"ה ע"א גבי דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ע"ש ובזבחים ד' ע"ה ע"ב גבי הפדו לי לבכור כו' ע"ש ועי' ב"ב ד' קל"ג והא אפסקיה וכו' ע"ש, ובהך דקדושין ד' כ"ג ע"ב גבי קנה עבד קנה רבו ע"ש בראש"ש בזה ועי' ב"ק ד' ק"י ע"ב התם הלכתא גמירי לה ע"ש, ומה תירוצו הא מ"מ נימא דאדעתיה דהכי לא אקדיש וע"כ צריך לומר דזהו ממילא, ועי' בהך דמנחות ד' ע"ט ע"ב

גבי שמן גופיה דמנחה הוא ע"ש בזה, וה"נ בהך דגיטין הנ"ל אם אמר חוץ מקדושי ביאה דזה ודאי לא מהני דהוא עצם הדבר וכסף הוא דבר נפרד כיון דהוא רק מדרש חכמים כמ"ש רק הבעיא הוא על שטר, ועי' מש"כ התוס' כתובות ד' נ"ו ע"ב בהך דמתנה על מה שכתוב בתורה, ועי' בפאה ספ"ו ע"ש בפה"מ גבי שכחה ושם ר"ל ג"כ שאם ישכח שאז לא מכוין לשם קצירה וממילא פטור מן השכחה, ועי' בהך דקדושין ד' י"ט ע"ב גבי יעוד ובירושלמי שם ושם לא ר"ל דמתנה שלא יעשה יעוד רק דר"ל שלא יועיל היעוד, ועי' מכות ד' ג' ע"ב וב"מ ד' נ"א ע"ב, ועי' תוס' חולין ד' קל"ד ע"א גבי ע"מ שהמתנות שלי ע"ש, ובגיטין ד' פ"ד ע"ב:

הלכה כא

אם קידש בביאה כו'. עיין ביבמות ד' קי"ח ע"ב דאמר שם דזה מקרי איסורא דרבנן ושם ד' נ"ב ע"א, ועי' בתוס' כתובות ד' ז' ע"ב ד"ה ר"י ובר"ן פ"ז דכתובות על הך דדף ע"ג ובפ"א דקדושין על הך דתחלת ביאה קונה ע"ש:

הלכה כג

כל המקדש כו'. עי' בהשגות ועי' תוס' פסחים ד' ז', ובאמת זה לא מקרי כלל ברכת המצוה, ועי' מו"ק ד' י"ח ע"ב וביצה ד' ל"ו ע"ב והירושלמי דפ"ט דברכות שם ר"ל ברכה על הקדושין ממש ומשום דבביאה מקיים פו"ר וגם י"ל דס"ל כמ"ד ביאה נשואין עושה, ועי' בירושלמי פ"ו דיבמות סה"ה ותוס' שם ד' נ"ט ע"א גבי אישתני גופא משא"כ לדידן ועי' מש"כ רבינו ז"ל בהל' ברכות פי"א ה"ב מש"כ שם:

הלכה כד

ונהגו העם להסדיר כו'. עי' בירושלמי סוטה פ"ח ה"ה ע"ש ומקדשין בו את הכלה ועי' רש"י ברכות ד' מ' ע"ב ותוס' שם דף מ"א ע"ב ע"ש ובהך דפסחים דף קי"ז ע"ב:

פרק ד

הלכה א

אבל האיש שאנסוהו כו'. **עי' בהשגות ובמש"כ ה"ה ז"ל ולא ראיתי שהצריך כו'**. והנה באמת בב"ק דף ס"ב ע"א מבואר דהא דרב הונא רק באומר רוצה אני ע"ש אך זה רק שלא יעבור בלאו דלא תחמוד עי' מש"כ הראב"ד ז"ל בהשגות פ"א מהל' גזילה ה"ט ע"ש אך כאן י"ל דשוב גם גבי איש שייך לומר הם עשו שלא כהוגן ולא יהיו קדושין, ובאמת לפי שיטת רבינו ז"ל בסוף פ"ט מהל' גזילה דמחלק בין גזלן לאנס דגבי גזלן אף אם נתן דמים

לא הוי קנינו כלום ע"ש וא"כ כיון דלא אמר רוצה אני שוב עבר על לאו דלא תחמוד ויש שם גזלן עליו ושוב אין קנינו כלום:

ויש לאיש לקדש כו'. כן מבואר בירושלמי פ"ב דקדושין ה"ז, אך זה יהיה נ"מ אם קידש כמה נשים בשטר אחד אם נימא דלא מהני כמו גבי גט עי' גיטין ד' מ"ב וד' פ"ז ושם ד' י' דמשני דהך דאשה בקדושין לא חשיב ולכך לא חשיב גם זה וא"ש:

הלכה ד

אפילו היה עני הסמוך עליה כו'. הנה בירושלמי פ"ב דקדושין מבואר דהוה קדושין כה"ג. ועי' בנדרים דף ס"ה ע"ב גבי כל הנופל אינו נופל ליד גבאי תחלה, ועי' ב"מ דף קי"ד ע"א איברי עליה קרמי:

הלכה ו

וכן דין כל קדושי ספק כו'. עי' קדושין ד' מ"ו ע"א גבי צריכה קדושין לדעת אביה ולא חיישינן משום תקלה ועי' יבמות ד' ק"ה ע"א גבי רקיקה ועי' שבת ד' קמ"ח ע"ב ע"ש ועי' בהך דכתובות דע"ג ע"ב מבואר שם מדברי הגמ' דהיכא דהוו ספק קדושין הוו מה"ת ועי' מש"כ הר"ן ז"ל פ"א דקדושין על הך דד' ה' ע"ב דס"ל דהוי רק דרבנן היכא דהוה ספק בדין ועי' יבמות ד' ל"א ע"א ע"ש:

הלכה ז

אבל גדול כו'. עי' בהשגות ועי' בירושלמי גיטין פ"ה ה"ה דגבי תרומה דרק אם יכולה לשמור את קדושיה אז אוכלת בתרומה משמע דקדושין דרבנן הוה אף בפחות מזה ובאמת בירושלמי דיבמות שם אמר דחלוקים על חנינא בן אנטיגנוס ע"ש ועי' בבעל המאור שם. והנה ביתומה בחיי האב אם האב יכול לקדשה קדושי מיאון דרבנן עי' רש"י יבמות ד' פ"ט ע"ב ד"ה מדאורייתא אבוה ירית וד' ק"ז ע"א ד"ה מסר האב מה דדחיק שם רש"י וכתב לאו דוקא, ואמאי לא מוקים לה כה"ג, ועי' ברש"י קדושין ד' מ"ד ע"ב ובהך דגיטין ד' ס"ה ע"א משמע דאביה אינו יכול לקדשה אף קדושין דרבנן ושוב גם אמה ואחיה אינם יכולים לקדשה כיון שיש לה אב, ועי' בהך דנדרים ד' כ"ג ע"א בהך דאביי ע"ש, דלא משמע כן ובקדושין ד' מ"ה ע"ב ע"ש:

הלכה ח

והם תלויים כו'. עי' בהשגות ועי' ברש"י נדה דף נ"ב ע"א דמבואר לכאורה דהוה קדושין גמורים בלא ביאה אם נתגדלה בד"ה שוב אין יכולה למאן, אך י"ל דשם קאי לר"מ דס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ועי' ביבמות ד' פ"ט ע"ב גבי הך דב"ש וב"ה. אך באמת רבינו ז"ל ר"ל כאן כמו שכתבתי לעיל דיש בקדושין שני דברים אחד מה שמיוחדת לו

ומה שנאסרה על אחרים בגדר א"א, וס"ל כאן דלענין שתהא מיוחדת לו מיתלי תלי וגמרה ממילא, אך שתהיה על אחרים באיסור ערוה שלא יהא קדושין תופסין בה ותהא פוטרת צרתה אז לא גמרה רק אם בא עליה ונ"מ דאם קידשה אביה כשהיתה קטנה ונשאת שלא מדעת אביה אז כי גדלה גדלו הנשואין בהדה וא"ש מ"ש התוס' ביבמות ד' פ"ט ע"ב. ועי' בירושלמי פ"ה דגיטין מה דבעי שם אם קטנה יש לה חופה ומתחלה אמר שאין לה חופה שתאכל בתרומה ובאמת הרי זה משנה מפורשת פ' בתרא דעדיות שהעיד ר"י הכהן שאוכלת בתרומה בנשואין לבד בלא ביאה וע' בירו' רפ"ה דיבמות ועי' מש"כ רבינו ז"ל בה' תרומות דלא ס"ל כפרש"י ותוס' בגיטין וביבמות רק דס"ל דמיירי כשהשיאה אביה ע"ש מש"כ אך הירושלמי ר"ל כך אם אמרינן דנשואין גדלו בהדה אי בעי נשואין אחרים אח"כ, וזהו דאמר אין לה חופה ואח"כ אמר דיכולה לאכול בתרומה על חופתה הראשונה ועי' בתוספתא דעדיות פ"ג ע"ש, דמשמע שם דר"א דאמר תיבעל גם י"ל משום * שמא תמאן ונמצא זרה אוכלת עיין קדושין דף מ"ה ע"ב ור"א ס"ל כב"ש כמבואר בירושלמי פי"ג דיבמות וא"ש הוא דפליג על הך עדות דר"י הכהן הנ"ל. ועי' מש"כ רש"י סנהדרין ד' נ"ה ע"ב ד"ה ואינו מאכיל ע"ש בתוס' מה שהקשה עליו. אך לפי מש"כ א"ש דנהי דלא הויא א"א לאסור על אחרים אך לענין תרומה תליא משום קנין ונ"מ דכי גדלה גדלה בהדה וכעין מש"כ רבינו ז"ל בהל' מכירה פכ"ט הי"ז דגבי קטן שמכר דכשהגדיל ולא מיחה הוה מקח ומשמע למפרע וכמו גבי גר קטן ועי' בכתובות ד' צ' ומש"כ רבינו ז"ל לקמן פי"א ה"ז דמוכח שם דיש לה כתובה מאתים ולא כמו גבי גר וכן גבי שוטה שנשא אשה ואח"כ נשתפה דאין לה רק מנה כמבואר שם בהל' ו' ובירושלמי פ"א דכתובות משום דלענין זה הויא קנין למפרע ועי' מש"כ התוס' קדושין ד' מ"ה ע"ב ד"ה בפירוש בסוף הדבור בשם בה"ג דכי גדלה גדלו נשואין בהדה ע"ש. וכן יש להיפך דלענין לאסור על אחרים מקריא א"א אבל שתהיה שלו לא קנה, וזהו לשמואל ביבמות ד' נ"ו ע"א גבי יבמה אם בא עליה בשוגג, ועי' ברמב"ן אם בא עליה בשוגג על יבמתו ובא עליה אחר אם חייב מיתה. ועי' בנדרים ד' ע"ד ע"ב וד' ע"ה ע"א בהך דקאמר שם משבאה לרשותו, ואמאי לא מוקי כה"ג, ועל כרחך דחייבין עליה מיתה, ומ"מ אינה שלו לכל הדברים:

[השמטה **למש"כ שם על הירוש' פ"ה דגטין חסר שם וצ"ל כך. דהירושלמי** ס"ל דתוספתא דעדיות פ"ג ר"ל דר"א פליג על עדות דר"י הכהן ולא ס"ל כבבלי ביבמות דף פ"ט ע"ב דתגדיל ותבעל רק תבעל לחודא ומשום דחייש שמא תמאן וא"כ אוכלת זרה בתרומה למפרע. אך מבואר בירוש' דיבמות פי"ג דר"א ס"ל כב"ש דנשואה אינה ממאנת וא"כ

לאחר שתבעל ליכא חשש מיאון ואף דבגמ' דילן דף ק"ז ע"א ס"ל דגם בנכנסה לחופה ולא נבעלה לב"ש לית להו מיאון בירוש' דיבמות שם הוה זה בעיא דלא איפשטא ולכך ס"ל גם כאן כן וא"ש. ומש"כ בענין ביאת שוגג ביבמה אם חייבים עליה מיתה ע' תוספות סוטה דף כ"ד ע"ב דמבואר שם דחייבין מיתה: ע"כ השמטה]

הלכה ט

חרש שנשא כו'. והנה בירושלמי כאן פ' חרש מחלק בין כסף לביאה וס"ל דביאה קונה מה"ת. והנה באמת גבי קטן יש ב' טעמים חדא לפי שאינו בן דעת וגם לפי שאינו בר חיובא עיין ברש"י סנהדרין ד' ס"ו ע"ב ושם ד' נ"ה ע"ב ועיין בקדושין ד' נ' וברש"י כתובות ד' ע"ג ע"ב והטעם לפי שאינו איש. והנה בדבר שהוא עושה ע"י הגוף בזה יש קנין אף לקטן כמ"ש התוס' סנהדרין ד' ס"ח ע"ב והנה חרש אין לו זכיה אבל מ"מ מקרי איש כמו לענין יבום וכמה דברים ועי' בירושלמי פ"א דקדושין ה"ג ותוס' גיטין ד' כ"ב ע"ב וד' פ"ה רק כאן יש עוד טעם דהא צריך עדים כמ"ש רבינו בהל' גירושין פ"ו רק זה תליא במה שכתבתי לעיל אם גבי ביאה די ביחוד עפ"י עדים לשיטת רבינו אם זה הוה בגדר דין או בגדר סברא וא"כ צריך העדאת העדים ועל קטן וחרש אינם יכולים להעיד ועי' בירושלמי פ"א דתרומות אם חרש הוא לאו בר דעת בגדר סברא או רק עפ"י דין דס"ל שם דבר שמירה הוא רק דאינו בר מחשבה ועי' תוס' בכורות ד' ל"ז ע"א דכהן חרש אינו מחלל עבודה וכבר הארכתי בזה במקום אחר:

לפיכך אם בא כו'. עי' בהשגות ועי' מש"כ רבינו לקמן בהל' גירושין פי"ד הט"ו ע"ש ולענין אם זנתה אשת חרש אם מותרת לבעלה ע"ש בירושלמי ועי' בתוס' יבמות ד' נ"א ע"ב גבי נשואין דרבנן אם נאסרה על בעלה אם זנתה ע"ש וע"ש ד' ק"י ע"א גבי ההוא עובדא דהוה בנרש דאמר שם קדש בביאה מאי כו' ולכאורה הא כיון דקדש בביאה שוב נאסרה על בעלה הראשון דמדרבנן הויא אשתו וע"כ הויא מדעתה דאל"כ לא הויא קדושין וא"כ מה הועילו בזה שהפקיעו קדושין של השני הא מ"מ אסורה על הראשון וצ"ל דמיירי כגון שהיתה תחלתה באונס וסופה ברצון דלא נאסרה על בעלה כמבואר בכ"מ, ומ"מ לענין קדושין שפיר הוה קדושין דהא קיי"ל דסוף ביאה קונה ועי' תוס' ב"ק ד' מ"א ע"א ע"ש דאם קודם הביאה היה אונס כיון דהביאה ברצון נאסרה על בעלה ע"ש ועי' בירושלמי סוטה פ"ד דמרבה שם דתחלתה ברצון וסופה באונס נאסרה על בעלה. ובאמת קשה למה לן זה הריבוי הא אסורה מכח תחלת הביאה שהיתה ברצון אך נ"ל דנ"מ להך דקדושין ד' י' ע"א כגון שהערה בה ובתוך הביאה קבלה קדושין מאחר וא"כ מקודשת לשני והיאך לעביד הראשון ע"כ צריך שיפרוש ממנה כמו בהך דשבועות ד'

י"ח ומ"מ נאסרה על בעלה השני דהא גם משמש באבר מת נאסרה על בעלה עיין בסוטה דף כ"ו ע"ב ובפיה"מ לרבינו בפ"ז דסנהדרין ע"ש וזהו דאמר בירושלמי דסוטה הנ"ל דתחלתה ברצון אף דהיה בהיתר ר"ל כה"ג מ"מ נאסרה על בעלה כיון שהיא הביאה האונס עליה ובאמת לרבא שם קשה דהא לדידיה הויא קדושין שאין מסורין לביאה ועי' בירושלמי פ"ט דגיטין ולקמן בפ"ח הי"ג ע"ש בדברי ה"ה ז"ל בשם הירושלמי אם נימא דגבי תנאי ע"מ שתבעלי ר"ל נמי גמר ביאה. ובאמת נ"ל דזה כונת התו"כ הובא לקמן בהל' א"ב פכ"א בה"ה ואל אשה בנדת טומאתה אין לי אלא שלא יגלה לא יקרב מנין כו' אין לי אלא נדה שאר עריות מנין ע"ש בדברי רבינו ז"ל בספר המצות ובדברי הרמב"ן ז"ל ועי' בירושלמי סנהדרין פ"ז ה"ט ופ"ז דשבת אך באמת ר"ל כך דהנה עיין בשבועות דף י"ח ע"ב ובירושלמי פ"ב דהוריות יליף מהך לא תקרב אזהרה למשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי דאסור לפרוש כו' ר"ל דסוף ביאה בלא תחלת ביאה יש בו ג"כ אזהרה וכרת וזהו דר"ל דגם בשאר עריות ר"ל בא"א וכהך עובדא דקדושין דף י' ע"א וכמ"ש. והנה רבינו כתב כאן רק אם בא פקח והנה לפי מה דקיי"ל ביבמות דף ק"י וקי"א דחרשת קנויה ומשוירת א"כ לפי"ז י"ל דגם אחר יכול לקנותה וזה תליא בהנך גירסות דשם במשנה וע"ש דף נ"א ע"א ועי' בירושלמי פ"ג דקדושין ה"ח כל אשה שאינה קנויה לאדם אחד אפילו קדושי מאה תופסין בה ע"ש. אך לפי"ז קשה דא"כ למה בהך דיבמות דף ס"ח ע"א אמר דהטעם דחרש אינו מאכיל משום דלאו בר קנין הוא ועיין בגיטין דף נ"ה ע"א ואמאי לא נימא כיון דהיא משויירת א"כ אינה כולה של כהן והויא כהך דאמרינן בירושלמי פי"א דתרומות ותוספתא פ"ט דיבמות דאם יש לישראל אפילו אחד ממאה אינה אוכלת וצ"ל כך דבאמת כך דהנה שם מבואר דמה דבת ישראל שנשאת לכהן אוכלת בתרומה משום קנין כסף ע"ש בתוס' בשם ספרי ועיין בירושלמי פ"ט דיבמות על הך ובת כהן מתלמודתו של כהן ע"ש. ועי' ביבמות דף פ"ו ע"א מכלל דנשואה נותנת רשות ויליף לה מן אתם וביתכם ע"ש, ר"ל כך דשני דינים יש דארוסה בת ישראל אוכלת מה"ת רק בגדר קנין כספו ונשואה אוכלת משום דהיא עצמה קרויה כהנת, וזהו ג"כ מה דס"ל לרש"י ביבמות דף נ"ו ע"ב גבי אלמנה לכה"ג ארוסה בת ישראל אוכלת מחמת קנין כספו ויבמה לאחר יבום אוכלת רק משום נשואין לא משום קנין עי' תוס' יבמות דף ס"ז ע"ב ורש"י כתובות דף נ"ח ע"א ד"ה והאי ע"ש וזהו ג"כ ר"ל מה דס"ד בגמ' דקדושין דף ה' ע"א ומה כסף שאינו מאכיל ר"ל שאינו מאכיל בדרך אישות רק בגדר קנין, וס"ל לגמ' דידן דרק האישות של חרש וחרשת הוה משוייר ולא הקנין, אבל הירושלמי ס"ל דחרש אין לו קנין כלל אפילו מדרבנן אך מ"מ אישות יש לו ומ"מ

בת כהן הנשואה לישראל חרש לשיטת הירושלמי מותרת לאכול בתרומה אף מדרבנן וגמ' דידן לא ס"ל כן רק מדרבנן יש לו בה קנין, ועי' בירושלמי פי"ד דיבמות הל' א' ע"ש ותוס' חולין דף ד' ע"ב גבי חמצן של עוברי עבירה:

הלכה יד

וכן היבם כו' חוץ מיבמה שנתקדשה כו'. הנה נ"ל דזה רק אם היבם חלץ לה אח"כ אבל אם בא עליה לא הוה קדושין רק דמ"מ אסור לבוא עליה מחמת דהוה כמו בא על א"א וכעין מש"כ בירושלמי פ"ט דגיטין דאינו יכול להפקיע זכות שזכתה לו תורה שיהיה יכול ליבמה, וכן מוכח בירושלמי פ"א דיבמות והוה כמו בקדושי יעוד למ"ד מעות הראשונות לקדושין נתנו כמבואר בקדושין דף י"ט ע"ב ועיין בתוס' יבמות דף ט"ז ע"א ד"ה בני ע"ש. והנה בירושלמי דקדושין פ"א מבואר דרק קדושין אינו יכול להפקיע מידי יעוד אבל נשואין הכל מודים ששיחק לו אב באדון ע"ש ר"ל דאז הוה כמו מעשה ואינו יכול לבטלה וא"כ לפי"ז למה דחק בגמ' דילן ביבמות דף צ"ב ע"ב קדושין אין בה נשואין יש בה, לימא כה"ג. ועי' בתוס' יבמות דף י"ח ע"ב ד"ה שומרת יבם ושם דף ק"ט ע"ב קסבר המקדש אחות יבמה וי"ל שם ג"כ כן דנשואין מפקיעין לא קדושין, ועי' בתוספתא כאן פ"ו דיבמות או שקידשה היא את עצמה אומרים לו המתן כו' מבואר ג"כ כן ועי' בתמורה דף כ"ה ע"א דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ע"ש ובאמת הא דאינו תופס קדושין בא"א מלבד הטעם דערוה עיין קדושין דף ס"ז ע"ב עוד יש טעם משום דהיא קנויה כבר לאדם אחר ונ"מ גבי שפחה חרופה קודם שחרור עיין לקמן בהל' י"ו לשיטת רבינו ז"ל דלא ס"ל כשיטת רש"י ביבמות דף נ"ה דלכך נקראת שפחה חרופה חייבי לאוין משום לאו דלא יהיה קדש דס"ל לקמן בהל' א"ב פי"ב דגבי שפחה ליכא לאו זה וע"כ משום דס"ל דהויא גדר א"א ועיין מש"כ בזה לקמן ולכך אם קידשה אחר אינה מקודשת אף דאינה ערוה:

הלכה טו

המקדש כו'. ולענין למ"ד כותים גירי אריות הם אם קידשה אם הוה קדושין עי' מש"כ התוס"י יומא דף נ"ה ע"ב דאף דכותים גירי אריות מ"מ הוו בגדר בני ברית לגבי תרומה ע"ש והטעם י"ל משום דמבואר בירושלמי פ"ד דקדושין ה"א דגרים הם ואין דוחין אותם כדרך שדוחין כו' אבל מקבלין אותם מיד. ועיין בירושלמי פ"א דשקלים ה"ט ובפיה"מ שם ע"ש ועיין בהך דשבת דף מ"ו ובתוס' סוטה דף כ"ה ע"ב דדוקא היכא דמדחינן אז אמרי' מי יימר כו' ע"ש. ובזה יש ליישב דברי רש"י בסנהדרין דף נ"א ע"א ד"ה ולכותים דס"ל דאיכא לאו דלא תתחתן ומ"מ היא א"א והיינו משום דר"ש לשיטתיה דס"ל דכותים

גירי אריות ומ"מ בני ברית הם וכמ"ש ועי' תוס' יבמות דף ס"ח ע"ב ד"ה נכרי ע"ש. ומ"ש הר"ן ז"ל ריש פ"ד דקדושין ע"ש. ובזה יש ליישב דברי הירוש' ספ"ז דיבמות פתר לה בעכו"ם פסול כו' ומה שייך לומר גבי עכו"ם ובזה א"ש דר"ל כמו גירי אריות:

הלכה טז

המקדש כו' עד שתשתחרר כו'. עיין בירושלמי פ"א דקדושין בה"א דאינה יכולה לצאת בגט. ונ"ל דרבינו ז"ל ס"ל דלגרשה אינו יכול משום דלא מקרי כריתות וכעין הך דירושלמי פ"ג דקדושין וכן ס"ל לרבינו וכן שיטת רש"י ז"ל דף ס' ע"א ע"ש וכן פסק רבינו בפ"ז הי"ב ע"ש ועיין ביבמות פ"ג ופ"ה ע"ש ובנדרים פ"ט ובסנהדרין פ"ט ע"ש. והנה לפי"ז רק בכסף כן ולא בשטר כמבואר בירושלמי ועיין לעיל בפ"ג דלא משמע כן בהל' דנקט שם או כתב לה ועיין בירושלמי פ"א דיבמות דאם יבמה אם בא אחר וקידשה וחלץ לה היבם ובא עליה לא הויא קדושי ראשון קדושין אבל בלא ביאה הוי שפיר קדושין של הראשון קדושין. ועי' בהך ביבמות דף נ"ג ע"א ע"ש בתנאי ורבינו ס"ל בהל' גירושין דתנאי הוה דבר אחר ולא מן גוף המעשה ע"ש בפ"ח, וא"כ חזינן מהך דירושלמי דיבמות הנ"ל גבי אם קידש יבמה ובפ"ה דיבמות הל' ב' גבי חליצה פסולה וגבי מאמר דאף שנעקר ממנו זיקת המת מ"מ אם קידשה אחר לא תפסה בה קדושין, וה"נ כאן קודם שחרור לא הוה קדושין אם קידשה אחר ומה דפסק רבינו דאם בא אחר וקידשה אחר שנשתחררה הוה מקודשת בספק לשניהם י"ל דמיירי קודם טבילת שחרור עיין בתוס' יבמות דף מ"ז ע"ב דס"ל דמעכב ועיין מש"כ לקמן ה"ה ז"ל בפי"ג מהל' א"ב הל' י"ב דאם נתקדשה קודם טבילה הוה קדושין אך מ"מ להיות גמרי קדושין הראשונים אינם נגמרים עד אחר טבילה כיון דאכתי אז אינה בת ישראל ועיין במה שכ' התוס' דף כ"ג ע"א בקדושין גבי הך דמר זוטרא בשם ר"י ע"ש ועיין לקמן בהל' א"ב פ"ג הל' י"ג דמוכח שם מדברי רבינו דכשנשתחררה חייבין עליה מיתת ב"ד. ונ"ל כך דהנה רש"י ז"ל בגיטין דף מ"ג ד"ה ואם לחשך ס"ל דשפחה חרופה לאו דוקא לע"ע אלא ה"ה לכל ישראל וע"ש דף ל"ט ע"ב ברש"י ד"ה אורה ע"ש לא משמע כן. ועיין בירושלמי קדושין פ"א דמיבעי ליה שם אם ביציאת ע"ע לחירות פקעי קדושין של שפחה חרופה ועיין ברש"י כריתות דף י"א ע"א משמע ג"כ רק לע"ע אך באמת שם קאי לר"ע ונהי דלדידן דס"ל דקדושין תופסין בחייבי לאוין שפיר תפיס קדושין בחציה בת חורין מ"מ לר"ע דס"ל דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין לא תפסי בה קדושין דהיא אסורה לו מחמת שהיא חציה שפחה אבל בע"ע דשפחה מותרת לו תפסי קדושין, אבל לדידן יכול להיות בשאר ישראל, אך רבינו ז"ל לא ס"ל כן דאף לדידן אינו חייב משום שפחה חרופה רק אם מאורסת לע"ע

עיין בפיה"מ כריתות שם מבואר כן להדיא וכן מוכח מדברי רבינו בהל' א"ב והטעם משום דכיון דבין שיחרור לטבילה דאז אם קיבלה קדושין מאחר חיישינן לקדושי שניהם כמ"ש, אין עליה שם חרופה דאינה נקראת מיוחדת משא"כ בע"ע דנשאת לו בהיתר וגם אחרי שיחרורה ג"כ מותרת לו לא פקע. ועיין בהך דב"ק דף מ"ט ע"ב גבי שבח ולדות דכיון דשייכי ידה במקצת לאחר מיתה זכיה בכולה לרשב"ג ועיין רש"י סנהדרין ד' מ"ז ע"ב גבי דיחוי ע"ש ועיין בירושלמי גיטין פ"ח ה"א נפלו לו נכסים ולה אפילו כתב כמי שלא כתב ר"ל דכאן לא מהני סילוק דכיון דיש לו במקצת נכסים זכות גמור לא מהני סילוק ע"ש ועיין תוס' יבמות דף ע"ט ד"ה ונתינים ע"ש:

הלכה יח

שיכור ואם הגיע כו'. עי' מש"כ רבינו בהל' גירושין פ"ב הל' י"ד ובהל' יבום פ"ב ה"ד כתב שיכור שאינו מכיר כלום ולקמן בהל' שחיטה פרק ב' הל' י"ב ובפרק ד' הל' ה' כתב שנתבלבלה דעתו ועי' בהל' נזירות פרק א' הל' י"ב כתב שאם הגיע לשכרותו של לוט שוב אינו בן חיוב ע"ש ועי' בפ' ד' מהלכות תרומות הל' ד' ובתוספתא שם פ' ג' ובמה שכתב רבינו ז"ל ס' פ' כ"ט מהל' מכירה, ובאמת קשה למה לא הקשו בהך דעירובין דף ס"ה מהך דנזיר ד' י"א דמבואר דיכול לידור וצ"ל דיש לחלק כמו שכתב התוס' קדושין ד' ע"ח ע"ב ד"ה לא צריכא דנדר שאני וכן גם לענין תרומה כן, והך דהלכות יבום ע"כ מיירי שאינו מכיר כלום ולא משום שאינו בר חיוב דלא גרע משוטה ואז גבי שחיטה לא מהני אפילו אחרים עומדים ע"ג עי' מש"כ בהל' שחיטה בזה:

הלכה יט

יראה לי שאם קידש כו'. עי' בהך דגיטין דף פ"ט ע"א גבי אציפא דתוחלא משמע קצת כשיטת רבינו אך י"ל דשם רק אמרינן דזה לא מיקרי קלא וגם י"ל דאביי לשיטתיה דלא ס"ל הא דשמואל כמבואר כאן ד' י"ב ע"ב ועי' מש"כ לקמן בפ' י"ז מהלכות א"ב:

הלכה כא

המקדש את האשה כו'. עי' בתוספתא פרק ב' דקדושין דאמר שם כיון שהחזיקה כו', כיון שמשכה כו', דמשמע דבעי קנין גמור ונ"ל דהך החזיקה בטלית דקאמר בתוספתא ר"ל שנהנה מן הדבר וכעין הך דהשואל קרדום מחבירו עי' קדושין ד' מ"ז בקע בו קנאה דזה הויא חזקה אף במטלטלין ועי' תוס' ב"מ ד' צ"ט ע"א וד' ע"ט ע"א גבי ספינה ושם דף צ"ד ע"ב גבי שאלה ועי' מה דס"ל לרש"י ב"מ דף ח' גבי הך דרכוב קני ומש"כ רבינו ז"ל בהל' גזילה פי"ז ע"ש, ועי' תוס' גיטין דף כ"ב ע"א ובכורות ד' י"ג ע"א ע"ש בפסקי תוס', ובזה א"ש מ"ש התוס' גיטין ד' ל"ח ע"א ד"ה אבל בחזקה דהא גבי ע"ע לא קנה

בחזקה כמבואר בקדושין ד' כ"ז ע"א וד' ט"ז ע"א ע"ש, ובזה א"ש דרק חזקה במה שהוא עושה בהדבר לא מהני אבל היכא שהוא נהנה מן הדבר הויא חזקה אף במטלטלין וכמו המצע מצעות בנכסי הגר ב"ב ד' נ"ג ע"ב ע"ש ברשב"ם ועי' בהך דסנהדרין ד' פ"ה ע"ב דזגי עליה ע"ש:

הלכה כב

קרוב לה כו' או שהיה ספק כו'. עי' בהך דיבמות דף ל"א ע"א:

פרק ה

הלכה ב

אבל המקדש כו' שאינו דבר כו'. עי' בהך דנזיר ד' נ"א גבי פרש אם הוה כגופא ע"ש ועי' בהך דמעילה ד' י"ב ע"ב וב"ק ד' י"ח ע"ב ע"ש ועי' בירושלמי בע"ז פ"ב דאף דגבי ע"ז גם פרש אסור זה רק פרש דבטל לגבי גופה אבל טבעת דהוא דבר בפ"ע ובעיניה הוא לא נאסר ועי' בהך דתמורה דף ל"א ע"א גבי אפרוח ובירושלמי פ"ג דע"ז דהוה זה מחלוקת גבי אפרוח של ביצת ע"ז ע"ש וכבר כתבתי בזה:

הלכה ג

המקדש כו'. או באפר פרה עיין בהשגות ובדברי ה"ה מה דפליגי אם בדבר שיש לו בו זכות אם מקרי כל הדבר שלו ובאמת זה הוה פלוגתא דאמוראי בירושלמי בקדושין פ"ב דכאן במה קידשה ר"א אמר בגופו ור"י אמר בטובת הנאה שבו ועי' בתוספתא כאן פ"ד דפליגי ביה ר"י ות"ק ע"ש גבי אפר פרה ועיין ברש"י קדושין ד' נ"ח ע"ב דס"ל שם דלמ"ד טובת הנאה ממון צריך לשלם הכל אף יותר מכדי טובת הנאה דלא כשיטת הר"ן ז"ל נדרים ד' פ"ד, ועי' בהך דב"מ ד' צ"ו ע"א גבי שאלה ע"מ לעשות פחות משוה פרוטה ותוס' כתובות דף ל' ע"ב ד"ה לא צריכה ועיין ב"ק ד' כ"א וד' צ"א ע"א בתוס' ד"ה מוסיף ועי' בירושלמי פ' א' דמעש"ש הל' ב' בהך דבעי ר' יודן גבי משכי לי מעשר בהמה זה שתתקדשי בו לאחר שחיטה ע"ש וכן גבי הך דפטר חמור עי' בכורות דף ט' ע"ב ודף י' ע"ב ובמה דפליגי בזה בירושלמי פ' ב' דקדושין ר"א ור"י ואזלי לשיטתייהו הנ"ל:

הלכה ה

כהן שקידש כו'. עיין בתוספתא יבמות פ' י"ב במה דאמר שם ר"י אומר מוכר הוא את התרומה ולוקח בדמיה חולין וקאי שם אמורם מקדשים קלים ור"י לשיטתיה כאן בקדושין ד' נ"ב ע"ב דס"ל דיכול לקדש בחלקו אך באמת נ"ל דגבי תרומת לחמי תודה גם לדידן יכול לקדש בהם את האשה עיין בהך דנדרים די"ב ע"ב הא קמ"ל דתרומת

לחמי תודה תרומתו היא ר"ל דיש לו בה קנין ועי' ב"ק ד' י"ג ע"ב גבי תודה שהזיקה ע"ש ובדברי רבינו שם בהל' נזקי ממון ומשום דילפינן ג"ש מן תרומה כמבואר במנחות ד' ע"ז ע"ב ועי' שם ד' מ"ו ע"ב דלא מקריא מנחה והוה כעין בכורים אף למ"ד קדשי גבוה הוא עי' בבכורים ספ"ג ופ' א' הל' ב' בירושלמי ופ' א' דתרומות וכמו גזל הגר ועיין רש"י מנחות ד' ע"ג ע"א ע"ש ובתוס' שם ועי' מש"כ בזה בדברי רבינו בהלכות נדרים פ' ב' ופ' א', ועי' תוס' מעילה ד' ג' ע"ב מש"כ שם בשם רב האי גאון:

הלכה ח

ואם קדשה בדבר כו' שאין בעה"ב מקפיד כו'. עיין פסחים דף ו' ע"ב ועי' בירושלמי פ' א' דמאי דהוה זה מחלוקת ועי' בפ"ה דמעשרות בירושלמי בה' ו' על הך דר"י ור"ל דלכך פטור ממעשרות גבי חורי הנמלים משום יאוש ואף דהא מבואר בתוספתא שם דאסור משום גזל בפיאה פ' ב' משום דאח"כ זוכה לו החצר ועי' תוס' נדה ד' נ"א ע"א גבי סיאה ואזוב כו' ובירושלמי פ' א' דדמאי דאמר שם דבגינה אף אם נשמרים פטור ועי' ב"ק ד' קי"ט ע"ב גבי אתרא דקפדי ובהך דמעילה ד' י"ד ע"א ע"ש בפה"מ ועי' רש"י סנהדרין ד' נ"ז ע"א ולא כירק גינה ובפסיקתא רבתי פ' כ"א תני ר' חייא ירק הנשמר בגינה אסור משום גזל ושאינו נשמר מותר ע"ש ועי' בירושלמי פ' א' דערלה דדבר שאין בהם ממש מותר משום גזל ע"ש בהל' א' גבי המשפר פירותיו לעצים ועיין בירושלמי פ' ג' דדמאי הל' ב' גבי הך דהלוקח ירק מן השוק דאמר שם חזקיה דמותר ליקח עלין ליעשר שלא מדעת הבעלים מחמת שאין להם הפסד בהעלין דגבי ירק לא קפדי רק אמנין ולא על העלין עיין שבת דף ק"מ ע"ב וקדושין ד' נ"ב ע"ב וב"ק ד' קי"ג ע"ב ע"ש, ועי' רש"י נדרים ד' ל"ד ע"ב והטעם דכתב רבינו כאן דהוה ספק קדושין משום דהא בלא הקדושין היתה היא יכולה ליקח הדבר הזה מן הבעה"ב כיון דאינו מקפיד על זה ודבר דבלא הקדושין היה מגיע לידה זה תליא בהך בעיא דקדושין דף ח' ע"ב גבי כלב רץ אחריה לנשכה ונשאר בתיקו ולכך פסק רבינו כאן דהוה ספק:

הלכה ט

היתה סחורה כו'. עיין כאן בגמ' ד' נ"ב ע"א דיליף מהך דשל שביעית היתה דאפילו קדשה בגזל דידה אינה מקודשת ומאי ראיה כיון דהא לאחיות ג"כ היה חלק והם לא נתקדשו וא"כ גם על זה נימא מאן פליג לך וא"כ מאי ראיה וצ"ל דעיקר הטעם דמאן פליג לך משום דאין לו בהדבר דבר מסויים וכשיטת רבינו ז"ל בכ"מ דבדבר שאינו מסויים לא הוה קנין עיין בהל' זכיה ומתנה פ' ג' וכבר כתבתי בזה ועי' בעירובין דף נ' ע"ב דהיכא דמקצת ביתו ניכר כגון ד' מתוך ז' לכו"ע קנה ע"ש דהרי מקצת ביתו ניכר וא"כ כאן

דהיו חמשה ונתקדשו הג' שפיר מקרי חלקם דבר המסויים ועי' בכורות ד' נ"ז ע"ב גבי חלקו בבהמה ולא בכספים ע"ש דלא ס"ל גבי כספים כמאן דפליגי דמי עיין ב"מ דף ס"ט ומבואר בירושלמי פ' א' דשקלים אם היה הבהמה רוב הוה כמאן דפליגי הובא לעיל בדברי הראב"ד ז"ל בהל' שקלים וה"נ כן ועיין במש"כ ה"ה ז"ל בפ' ה' מהלכות מכירה ה' ב' בשם הרשב"א ע"ש:

הלכה יב

החזיר לה חוב כו'. ר"ל ואז ישאר החוב משא"כ כשקבלה בשביל חוב שוב א"י הוא להחזיר אך זה יהיה נ"מ להך דגמ' דגיטין ד' ע"ח ע"ב דנ"מ בין קדושין לחוב דגבי חוב אף אם קרוב לה מ"מ לא נפרעת החוב ואם אח"כ אמר לה לשם קדושין הויא כמו שהגיע לידה וכיון שהגיע לידה שוב לא הוה קדושין וצ"ע, ועיין בירושלמי פרק ב' דגיטין הל' ג' גבי מסר לה במסורה מהו אם כיון שקנתה לשם קנין ממילא נתגרשה או לא ע"ש:

הלכה כ

הרי את כו'. עי' בגמ' גבי ע"מ שאעשה עמך כפועל דהוה בגדר תנאי ומ"מ מבואר בתוספתא כאן דצריך שיהא בפעולה ש"פ ע"ש בפ' ג' וצ"ל דזה תליא בהך מחלוקת דסנהדרין ד' פ"ה ע"ב דפעולה שאינה שו"פ לא מקריא עימור ע"ש ועיין ב"מ ד' צ"ו ע"א גבי שאלה ועי' בירושלמי פ' ג' דמעשרות יעשה אותה כפועל שאינו יפה שו"פ ע"ש ובכ"מ, וגם י"ל דנ"מ בין אם הפעולה יפה פרוטה או שהפועל נוטל שכר פרוטה ועי' בירוש' ספ"א דנדרים * ועי' מש"כ הראב"ד ז"ל בהשגות פ' ג' מהל' טוען ה"ז ע"ש, ועיין בירושלמי פ' א' דמעש"ש הל' ב' במה דמחלק בין דבר שהיה שו"פ מעיקרו והוזל ובין שלא היה שו"פ מתחלה, ועי' בגיטין ד' י"ב ע"ב ע"ש גבי המקדיש עבדו ושם ד' מ"ג ע"א ע"ש, ועי' בכתובות דף מ"ו ע"א גבי שכרן בפחות מפרוטה מהו וכ"מ בזה:

[השמטה **מש"כ** לחלק אם די במה שהפעולה ש"פ או צריך שתהיה השכירות שלו ש"פ וכה"ג מבואר בירושלמי קדושין פ"א ה"ב גבי יעוד למ"ד דצריך שישאר ש"פ אם ר"ל שיהיה במעשי ידיה שו"פ או שיהיה בהמעות שלקחה זמן שיהיה ש"פ וע"ש בה"א ולק' בהלכות עבדים אבאר זה: ע"כ השמטה]

הלכה כא

האשה שאמרה כו'. עי' ד' י"ט ע"א גבי אומר אדם לבתו קטנה, ועי' בירושלמי פ' ב' דכאן הל' א' גבי תנהו לעני דס"ל דהוה בגדר זכיה ע"ש ובספ"ו דדמאי ע"ש:

הלכה כב

אמר לה הילך דינר כו'. עיין ירושלמי כתובות פ"ה ה"א תן בתך לפלוני ואני אתן לך כך וכך ע"ש:

הלכה כג

האומר לאשה כו'. עיין בה"ה מה שכתב בשם הרשב"א גבי אם כתב לה שטר על הכסף, וע' רש"י קדושין דף ה' ע"א ד"ה שטר ושם ד' ט"ז ע"א דכתב לה שטר אדמיה היינו כסף ושם ד' י"ח ע"א דכתבנא ליה שטרא כו' ועיין מש"כ הראב"ד ז"ל בהשגות בהל' עבדים פ' ז' הל' ח' ע"ש דס"ל דהוה ככסף ועי' בהך דגיטין ד' מ"ה ע"א ותוס' כתובות דק"י ע"ב ד"ה הכי גרסינן ע"ש. אך זה יהיה נ"מ אם די שיכתוב השטר על פרוטה או צריך שיכתוב על יותר מזה כדי שאם ימכר יהיה שו"פ וע' בירושלמי פ' ב' דקדושין הל' א' גבי גזל ניחא אדם נותן שו"פ על דינר אדם נותן שו"פ על פרוטה, ועי' בירושלמי פ' א' דמעש"ש הל' ב' גבי נפלה כיסו לבור וצריך להוציא הוצאות ליטול אם יותר מכדי הוצאות אם מקרי ברשותו ע"ש, אך באמת י"ל דזה תליא בהך בעיא דקדושין דף ז' ע"ב אם אזלינן בתר נותן או בתר מקבל וע"ש בדברי התוס' ד"ה שתי ע"ש ועי' בעירובין ד' ס"ב ע"א גבי לשכור מן העכו"ם בפחות משו"פ מוכח דאזלינן בתר מקבל ועי' בכתובות דמ"ו ע"א גבי שכרן לשניהם בפרוטה ועי' בירושלמי פ' ה' דשבועות הל' א' גבי הפקיד לשנים פרוטה ע"ש, ועי' בירושלמי פרק ה' דכתובות הל' א' אין אדם קונה שתי נשים בפרוטה וכ"מ בזה:

הלכה כה

ותהיה מקודשת בספק כו'. עי' בה"ה ועי' בגירסת הרא"ש שם דגרס אמרה לו משמע דהיא לא רצתה להתקדש בהציפתא, וע"ש ד' מ"ח ע"א גבי הך דשמין את הנייר ע"ש בתוס' ד"ה שמין, ועיין בר"ן רפ"א דקדושין ופרק ב':

הלכה כט

האומר כו' ובמה שבתוכו כו'. ולגבי מכר אם סתם אם מכר גם את הכלי עיין ב"מ דף מ' ע"א גבי הך דרב יהודה וברש"י ע"ז ד' ס"ה ע"ב גבי אבוה דרב אחא בריה דרב איקא ע"ש, ועי' במעש"ש פ' א' הל' ג' וספ"ג מה דמחלק שם בין יין לשמן ועי' בהך דכתובות ד' ק"ח ע"ב גבי הך דאדמון ע"ש, ועי' בירוש' סוכה הובא בתוס' שם ד' י"א ע"ב ע"ש גבי מתנה:

פרק ו

הלכה א

וכל תנאי שבעולם כו'. עיין בדברי ה"ה מה שהקשה למה לא הביא הך דצריך שאפשר לקיימו ע"י שליח, ועי' בדברי הכ"מ ז"ל, ועי' תוס' גיטין ד' ע"ה ע"א וד' פ"ד ע"א, ותוס' נזיר ד' י"א ע"א ע"ש, ועי' בתוספתא דקדושין פרק ג' דאמר שם רשב"א זה הטעם על קדושי ביאה דלא מהני בה תנאי כדמקשה הש"ס דילן בכתובות ובירושלמי פ' ב' דקדושין הל' ו' אמר הטעם בביאה כדס"ד בגמ' דילן משום מעשה ע"ש, אך באמת מלשון התוספתא מוכח וכן מלשון רבינו ז"ל לקמן בפ' ד' מהל' חליצה הל' כ"ד דבכ"מ כתב רבינו לשון חליצה כשירה ושם כתב לשון חליצתה ור"ל כך דנ"מ משום האשה דכיון דגבי חליצה היא עצמה צריכה ליטול חליצה והתנאי היא אינה מתנה רק הוא לכך לא חל התנאי על פעולה שהיא צריכה לעשות בגופה, וזהו דדייק בתוספתא לשון בה, וכן רבינו דייק חליצתה ר"ל מחמתה ועי' בהך דב"מ ד' ס"ו ע"א גבי פטומי מילי בעלמא ע"ש וגם באמת גבי חליצה י"ל דהכי קאמר דהא ע"כ מוכרח ליתן חליצה ולכך אינו יכול לעשות תנאי דאף אם נימא דנתבטל החליצה ע"י התנאי מ"מ מוכרח ליתן חליצה משא"כ בשאר דברים גבי נזיר וגבי גט, ומה דמקשה הגמ' מביאה ר"ל כך משום כיון דאם נימא דע"י התנאי נתבטל הקדושין ע"י זה יהיה בעילת זנות וא"א לומר שתתבטל המעשה לגמרי לכך מקשה וזהו בעצם הטעם של הירושלמי דגבי ביאה משום מעשה לא מהני תנאי:

הלכה ד

אבל אם אמרה כו'. עי' בהשגות ועי' בתוס' כתובות ד' נ"ו ע"ב, ועי' בירושלמי פ' ב' דקדושין ובתוספתא פ' ג' דלכאורה מבואר שם כדברי רבינו, אך באמת כך דגבי כסף קדושין ע"י הקדושין נעשה ב' פעולות, אחד מה שהכסף נעשה קדושין והב' מה שנתקדשה לכך ס"ל לרבינו דאף הקדים הדיבור של הרי את מקודשת קודם התנאי לא מקרי מעשה קודם התנאי, דקודם שהגיע הכסף לידה אין כאן גדר קדושין כלל, וזהו מה דקאמר בקדושין ד' נ"ט ע"ב דאע"ג דאיכא למימר שאני כו' אפילו הכי אתי דבור כו' ר"ל דכיון דחזר שוב גם הכסף לאו כלום הוא דהמעשה של הכסף לא הוה רק מחמת הדבור כמש"כ משא"כ גבי גט וקדושי שטר, אך מסוף פרק זה מבואר בדברי רבינו להיפך:

ואפילו שהכל בתכ"ד כו'. עי' ב"ב ד' ק"ל ע"א ולקמן פ' ז' הלכה כ"ב ומש"כ בזה בדברי רבינו לקמן בהלכות גרושין פרק ו' הלכה ט"ז ע"ש:

הלכה ז

וכן אם אמר לה אם תעלה כו'. הנה עיין בעירובין דף ל"ז ע"ב ובירושלמי שם ופרק ג' דקדושין דמתנה ע"מ שירדו גשמים הוה תנאי ע"ש ולכאורה קשה הרי ג"ז אין בידו לקיימה, ועי' במש"כ התוס' כתובות ד' מ"ב ע"א ד"ה ע"ש אך באמת כך דהנה בירושלמי פ' ב' דנזיר אמר דדבר שא"א לקיימו הוה כמו שנתקיים ע"ש ר"ל דלא שייך בזה עברה ועי' בירושלמי פרק ג' דקדושין גבי אונס אך זה רק היכא דיש מציאות לקיים אבל דבר שא"א לא ועי' במה דפליגי רבינו ז"ל עם הטור בהל' שבועות פ' ה' גבי תליה בדעת אחרים אם נתקיים אם מקרי קיום ע"ש בהל' ג', ועי' בגיטין ד' פ"ד אפשר דמשחדי ליה ע"ש משא"כ בגשמים דאף דאין בידו מ"מ מציאות יש ושפיר י"ל בזה לא נתקיים התנאי וזהו דדייק במשנה ב"מ ד' צ"ד שאפשר לקיימו בסופו ר"ל דאף דאין בידו מ"מ מציאות יש שיתקיים הדבר וא"ש:

הלכה ח

הרי שהתנה כו' אם תאכלי כו'. עי' בגמ', והנה באמת לכאורה דברי הגמ' תמוהים מה שייך זה למתנה על מה שכתוב בתורה דהרי לא התנה שתהיה מותרת לאכול רק התנה שתאכל ומה איכפת לן, ועי' סוטה דף ו' ע"א מי קרמינן עליה בע"כ ועי' בירושלמי יומא פ' ה' הל' ב' גבי על איזה מהם הוא עובר ע"ש ועי' בזבחים ד' ל"ו ע"א גבי ע"מ שיאכלוהו ערלים כל כמיניה ע"ש ברש"י ועי' מש"כ בזה בדברי רבינו בהל' פסולי המוקדשים פ' י"ד הל' ב' ע"ש, ועי' בירושלמי תרומות פ' ז' גבי המקדים תרומה לבכורים וכבר כתבתי בזה:

הלכה י

כיצד כגון שקידש כו'. והנה אם קידשה ע"מ שלא יתחייב בעונה זמן (עיין בהוריות דף ד' ע"ב גבי אין שבת כו') אם זה הוה כמו שמתנה על מה שכתוב בתורה, עי' בירושלמי דמאי פרק ו' הלכה ג' גבי כהן שמכר לישראל ע"מ ד' או ה' שנים כו' וכן שם גבי ישראל שמכר לכהן כו' ועיין ברש"י נזיר ד' י"א ע"א ד"ה וריב"ל, ואך באמת זה תליא אם הנך חיובים הוה כל יום חיוב חדש או חיוב כללי וכבר כתבתי בזה ועי' תוס' כתובות ד' מ"ז ע"ב ד"ה זימנין וגיטין ד' פ"ה ע"א ובירושל' גיטין פ' ז' לא מצינו אשה נשואה לזה ומעשה ידיה לאחר וכ"מ בזה ועי' בירושלמי קדושין פ' א' ה"ב דמבואר שם דגם גבי עונה יכול להתנות בקטנה אם דלבסוף תהיה גדולה ויהיה נ"מ אם לאחר שתתגדל אם נתחייב בעונה ועי' בתוספתא כאן פ' ג' מבואר ג"כ דיכול להתנות בעונה ובירושלמי ספ"ז דב"מ ע"ש ועי' בירושלמי פ' ה' דכתובות הל' ט' גבי מורדת דאמר שם הגע עצמך שהתנה ע"מ שאין לך עלי ע"ש ועי' בירושלמי קדושין פ' א' ה"ב דאמרינן שם דאף למ"ד אין מוכרה

לקרובים משום דליכא בה צד יעוד היה נשוי את אחותה שפיר יכולים למכור לו משום דודאי לא עקר דיש מציאות שתמות אחותה ועיין בגיטין דף פ"ה ע"א ע"ש בזה:

פרק ז

הלכה א

האומר לאשה כו' רצה האב כו'. עי' בהשגות ועיין בה"ה ועי' בהך דכתובות ד' ע"ג ע"ב דהויא מחלוקת דתנאים ע"ש ועיי' בירושלמי דנדרים פ' י' הל' ב' אם אמרינן דמיתה הוה כהפרה אך שם ר"ל כך דבאמת האב לחודיה מצי מיפר רק משום שיש רשות הארוס עליה דכיון שנסתלק הארוס זה גופא הויא הפרה, וע"ש ד' ע"א ע"ב גבי גרושין ועי' תוס' סוטה ד' י"ח ע"ב גבי קינוי וגרשה אם הוה כמחילה ע"ש בשם הירושלמי, אך זה מבואר בירושלמי דנדרים דזה רק בששמע ומת אבל לא שמע לא, ועיין בירושלמי עירובין פ' ו' הל' ד' מכיון שמת אין לך ביטול רשות גדול מזה ע"ש ועיין בתוספתא כאן ובירושלמי כאן:

שם. בה"ה במה שכתב דאפילו נתרצה בשעת שמיעה אין זו כו', קשה הא ה"ה ז"ל לקמן בהלכות גירושין כתב בפ' ח' הל' כ"ב דכל שלא ניתן קצבה אף מיתה לא הוה ביטול ע"ש, והנה באמת זה תליא בהך דקדושין דף נ' ע"א גבי מה דאמר שם אי בעי סליק בהני תרי לישני ר"ל אם צריך שיבטל התנאי או שלא יקיים, ועיין בהך דגיטין דף ל' ע"א גבי הך דאזיל פייסה ע"ש ומש"כ הר"ן ז"ל פ' ג' דשבועות על ד' כ"ה ע"א גבי מתנה לעשיר ע"ש דכל היכא דעביד מצדו כל מה דאפשר הוה קיום התנאי, ועי' בירוש' פ' ג' דקדושין גבי אונס דזה ג"כ תליא בזה אם שיתבטל או שלא יקיים אך זה רק אם הוא מתנה משא"כ אם היא מתנה, ועי' מש"כ הר"ן ז"ל בנדרים ד' ל"ט ע"ב גבי אם המבקר אסור כו' ושם ד' מ"א ע"ב גבי רופא כה"ג מחלק ע"ש:

הלכה ז

ויתר עליהן בנשים כו'. עי' בירושלמי כאן דחשיב ג"כ זקן דהוה מום באשה וגם קרחה אף אם יש שיטה של שער מ"מ באשה הוה מום, אך י"ל דהא אפשר בפאה נכרית אך זה תליא בהך דנזיר ד' כ"ח אם אמרינן דפאה נכרית זהימא ליה ע"ש ואנן פסקינן כת"ק בנזיר שם, וגבי כהן א"א זה משום דהוה ליה בגדר יתור בגדים עי' זבחים ד' י"ט וע' בכורות ד' מ"ג ע"ב גבי לפני, אך יהיה נ"מ לכה"ג ביש לו כיפה עי' חולין ד' קל"ח וע' שבת דף נ' ע"א וד' ס"ב ע"ב בפה"מ לרבינו ע"ש, ועי' נדרים ד' ס"ו ע"ב ע"ש, ובירושלמי שם גבי הך דר' ישמעאל:

הלכה ט

קדשה כו' והלכה אצל רופא כו'. אבל אם היו בה מומים כעין מ"ש התוס' בכורות ד' ל"ח ע"ב שהרפואה היא רק לברר מקודשת, ועי' בתוס' זבחים ד' י"ב ע"ב דמבואר שם דעיקר קרא צריך למומין דאזלי ע"י רפואה ועי' בנזיר ד' כ"ב ע"א בתוס' וד' ל"א ע"ב דמחלקי דאף בדבר שנעקר מעיקרו אך לא נעקר מחמת פתח רק מחמת דין אז מיקרי שהיה עליו הדבר, ועי' בר"ה ד' י"ז ע"ב איזה דבר שצריך רפואה כו' וביומא ד' פ"ו ע"א ברש"י ד"ה וכתיב ארפא ע"ש. ובזה יש לישב דברי הרמב"ן ז"ל בחולין הובא בר"ן פ' ד' דחולין גבי נחתכו רגליה אם מהני אח"כ שיחתוך למעלה מצומת הגידין ועי' תוס' יבמות ד' ע"ה ע"ב גבי נפצע הביצה ותוס' סוכה ד' כ"ט ע"ב גבי נקטם, ועיין תוס' כתובות ד' ע"ה ע"א ד"ה זיעה עוברת ע"ש ועיין בהך דגיטין דף ע' ע"ב גבי סמיא בידם ותוס' סנהדרין ד' מ"ז ע"א ע"ש ועיין בהך דחולין ד' מ"ב ע"ב בהך דיכולה לכוות ושם ד' נ"ד ע"א אי בדרה לה סמא חיי אך שם ר"ל שהמכה בעצמה יכולה להתרפאות לא שהבהמה יכולה לחיות דזה מועיל אף לטריפה, עיין ביבמות ד' קי"ד ע"ב וב"מ ד' ק"ז ע"ב וע' סנהדרין ד' ע"ז ע"ב סממנין דאף דיכול להתרפאות על ידיהם מ"מ מיקרי מכת מיתה וזה רק לר' נחמיה דס"ל דאף אם הקל ממה שהיה ג"כ פטור משא"כ לדידן חייב כיון דבאמת זה הויא מכת מיתה ולכך לא הביא רבינו הך דין דסממנין בהל' רוצח, ועיין תוס' ערכין דף כ' ע"א ד"ה לאתויי ונדה ד' נ"ה ע"א בהני תרי לישני דגבי גלודה ע"ש, ועיין תוס' יבמות ד' קי"א ע"ב ד"ה קרי דסריס חמה אין רפואתו ברורה ולכך הוה לאו בר הקמה. והנה אם קודם הקדושין היו בה מומין ונתרפאו קודם הקדושין עיין בתוספתא כאן פ' ב' זה הכלל כל שמתקיים בשעת הקדושין כו' ועיין בהך דגיטין ד' פ"ו ע"א גבי הך דאתקין רב יהודה ע"ש בר"ן דכתב הטעם משום דמאיס ע"ש ד' מ"ג ע"א, וע"ש ברש"י ובערכין ריש פ"ק לאתויי ע"ש בתוס' וזהו דאמר שם בגיטין הנ"ל מאי אסוותא ר"ל דאם עשה לו זו הרפואה אף דבתוך ב' שנים נולד לו השחין לא אמרינן דהיינו מעיקרא רק אמרינן זה דבר חדש והך אתקין ר"י הוא רק לדבר דבאמת הויא קפידא רק משום מחילה ומחמת דלא התנה תיקן דאף דלא התנה כמאן דהתנה דמי ועיין ב"כ דף מ' ע"ב בתוס' גבי מתנתא טמירתא וכן ר"ל בב"מ ד' ק"ד ע"א גבי לשון הדיוט ועיין בכתובות ד' י"ב ע"ב גבי ב"ד של כהנים ע"ש בתוס' וגיטין ד' ל"ו ע"ב גבי פרוזבול ומש"כ רבינו ז"ל לקמן פ' ט"ז הל' ז' ע"ש וע' תוס' כתובות ד' ע"ה ע"ב גבי מומין שבגלוי וזה ר"ל הגמ' שם ד' ע"ו ע"א במומין שדרכו להולד דלכה"ג תוך ב' שנים וע"ש בתוספ' ובירוש' שם ושם ד' ע"ב ע"ב:

הלכה יב

האומר לאשה כו' הרי זו מקודשת כו'. עיין בה"ה, אך באמת הנה רבינו ז"ל פסק כר"י אך משום דהא בהל' י"ג מספק אם שייר בקדושין הוה קדושין או לא לכך פסק ג"כ כאן דהוה ספק, ועיין לעיל בקדושין ד' י"ט ע"ב גבי יעוד וע"ש בירושלמי דעמד ע"ז הא מקודשת לשניהם ותירץ דזה לא הוה כמו חזרה רק לכשירצה, עיין בתוס' יבמות ד' צ"ג ע"ש. והנה רבינו ס"ל דתנאי היא מלתא בפני עצמה לא שייך להקדושין ולכך ס"ל בהל' כ"ג דלא בעי עדים על ביטול התנאי, ועיין בר"ן בזה ועי' מש"כ רבינו ז"ל לקמן פרק ח' מהל' גירושין הל' א' ע"ש בה"ה וזה ר"ל שיור בקדושין דהוה כעין פטור ועיין בירושלמי כאן דאם קדשה הראשון מעכשיו ולאחר ל' ואח"כ קדשה שני וגרשה השני אסור הראשון להחזירה מטעם דלא יוכל בעלה הראשון לקחתה ומה שייך זה וצ"ל דבאמת קדושין של הראשון קדושין גמורים רק דהתנאי הוה כעין פטור וכעין שילוח וגדר גירושין ולכך אסור משום מחזיר גרושתו, ועיין בהך דכתובות ד' י"ט ע"ב או דלמא תנאה מלתא אחריתי היא ע"ש ועיין גיטין ד' ע"ו ע"א ברש"י ד"ה אמר לה בפני שנים ובר"ן שם, ושם ד' ל"ג ע"א ולא להוסיף על תנאו ובדברי רבינו שם בפה"מ ריש פ"ד ובר"ן נדרים ד' ע"ג ע"א ד"ה סבר ומש"כ בזה בהל' גירושין ועיין בר"ן פ' ז' דגיטין על הך דדף ע"ד ע"א ופ' א' דכתובות על הך דדף י' ופ' ג' דקדושין אם קיום התנאי צריך בירור ע"ש, ועיין בהך דיבמות ד' נ"ב ע"ב גבי נותן גט ליבמתו דאמר שם ג"כ משום הך לא דלא יוכל ר"ל ג"כ משום דהגט הוא לזיקתו ולא שזקוקה לו מאחיו והוה כמו שקידשה אחר וגירשה דתחלה צריך לפטור זיקת אחיו ואח"כ דידיה:

הלכה טו

האומר ליבמה כו' הרי זו כו'. עיין בכ"מ כאן דיש גירסא דהויא קדושין ודאי, עיין בהך דנזיר דף י"ג ע"א גבי הך בעיא דהפילה וחזרה וילדה לפי שיטת רש"י שם דר"ל כך. דהנה מבואר בירושלמי בנזיר וכ"מ ובשבועות פ' ד' ובפ' ח' דאין מועיל הפרשת הקרבן קודם החיוב ואמר שם דכיון דיש ספק לא מקרי הפרשה קודם החיוב ע"ש ועי' בהך דבכורות ד' ל"ט ע"א בהך בעיא דפנחס לשיטת רבינו בהל' איסורי מזבח דהבעיא היא אם צריך עוד הפעם לקרות שם פדיון להמעות ע"ש, ועי' בירושלמי פרק א' דתרומות סה"ח גבי שמן על הזיתים אם אח"כ דרכם אם צריך לקרות עליהם שם תרומה וע"ש בירושלמי ספ"א דמעש"ש ופ' ג' הל' ח' גבי נטמא בולד הטומאה ופדאו וחזר ונטמא באב הטומאה צריך לקרות שם עוד הפעם על המעות, ועי' חולין ד' כ"ו ע"א גבי תמד בשסופו להחמיץ ע"ש ברש"י ותוס' ועיין יבמות ד' נ"ב ע"ב בהך בעיא דרמי בר חמא

גבי כתב גט ליבמתו מהו ע"ש ברש"י ותוס' ועיין במנחות דף מ"ז ע"א גבי קדוש ואינו קדוש ועי' בנזיר ד' י"ז גבי נזיר בביה"ק ע"ש:

הלכה טז

האומר לחבירו כו' ואם היתה כו'. עיין בהשגות, והטעם נראה דהוה כמו מקדיש עובר דקי"ל דקדיש קדושת הגוף אף במעיה בע"מ כמבואר בתמורה ד' י"א, וכן פסק רבינו בהל' מעשה הקרבנות פט"ו ועי' בתוס' מעילה ד' י"ב ע"ש ועי' במה דס"ל לרבנן בהל' עבדים פ' ז' ובזה א"ש מ"ש הראב"ד דזה הוה רק דין ולכך חל כמו הקדש ועיין בגיטין ד' ל"ח ע"ב ברש"י והא דבעי הכא הוכר עוברה נ"ל דכל זמן שלא הוכר העובר לא שייך בו יד האב דרחמנא זכי לאב וכמו דמי ולדות ב"ק ד' מ"ג וד' מ"ט וכ"מ ובדברי רבינו שם אך זה תליא אם יש עליו שם עד שלא יולד, עי' חולין ד' ס"ט לגבי בהמה וד' ע"ה ע"א בהך מחלוקת דר"ל ור"י גבי חלב שם מקרי שור עד שלא נולד ובתוס' שם ד' פ"ט ע"ב ד"ה בולדות ושם דף ק' ע"ב ע"ש ותוס' שם ד' ק"כ ע"א ד"ה חמץ וד' קכ"ו ע"ב ד"ה יכול, ועי' בסנהדרין ד' פ"ד ע"ב בתוס' ודפ"ה ע"ב גבי אם מכר אשה לעוברה ע"ש בדברי רבינו ועי' בנדה ד' מ"ג ע"ב וזהו מה דבעי בתמורה ד' י"א ע"ב גבי הקדיש עוברה אם אסור בגיזה ועבודה מה"ת ר"ל אם יש עליו שם בהמה ויש עליו הלאו דלא תעבוד ולא תגוז ועי' מש"כ בהל' א"ב פ' י"ט דזה תליא בדעת האדם אם רוצה עושה אותן גוף אחד או שני גופים ועיין בירושלמי פ' ד' דגיטין דהויא מחלוקת אם הפיל שן ועין לאשה מעוברת אם בניה ג"כ משוחררים ע"ש, וכן ר"ל בירושלמי פ' ה' דב"ק סה"ו ע"ש, ועיין ב"ק ד' ע"ח ע"ב גבי שיור במכירה לענין ד' וה' ונזיר ד' נ"א ותמורה ד' כ"ה, וזה י"ל מה דאמרינן בב"ב ד' קמ"ב ע"ב דהמזכה לעובר לבניו קנה מחמת דדעתו של אדם קרובה כו' ר"ל ומשוה להעובר גוף בפני עצמו וגם יהיה נ"מ בתוך ארבעים יום דאז הוה רק מיא בעלמא עיין יבמות ד' ס"ט ע"ב, ועי' מש"כ ה"ה ז"ל בשם בעל העיטור בפרק כ"ב מהלכות מכירה וע"ש בבעל העיטור שרוצה לחלק בין מ' יום לפחות ממ' יום, ובאמת זה תליא מה דמבואר יבמות ד' ל"ה ע"ב דעובר אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם ומ"מ חייבת בקרבן אם בא עליה בעודה מעוברת וע"ש בירושלמי ובתוס' דפוטר למפרע וע"ש בתוס' ד' ל"ב ע"א ד"ה לא פקע וא"כ קשה נהי דאין הולד פוטר עד שיצא לאויר העולם מ"מ היא גופה אסורה לו משום אשת אח וא"כ הויא הצרה צרת ערוה כעין מש"כ התוס' שם ודף ח' שם, וצ"ל דהחיוב לא הוה בעצם רק מחמת דבר אחר, וכן באמת נ"מ ג"כ גבי תרומה אם היתה מעוברת מישראל בת כהן בגדר זנות לא בגדר נשואין ואח"כ מת בנה אם הויא רק כחוזרת דלא אכלה רק בתרומה ולא בחזה ושוק או בעצם בה אין פסול כלל

רק מחמת הולד וכיון דמת הולד מותרת לאכול אף בחזה ושוק, וזהו מה דר"ל בירושלמי ביבמות פ' ז' הל' ד' אמר ר' סימון בזו מדת הדין לוקה ועיין מש"כ הרשב"ם ז"ל ב"ב דף קמ"א ע"ב ד"ה דתנן ע"ש בזה, ועיין בירושלמי דיבמות פ' ח' הל' ה' גבי הושיט ידו מבפנים וסרסו נותנים עליו שני חומרות, ועי' מש"כ בזה בהלכות תרומות:

הלכה יז

האומר כו'. **וכן אם נמצא מנה חסר**. עיין בהשגות שכתב אינו כן, עיין בה"ה, אך הראב"ד ז"ל ר"ל כך דהא בגמ' דקדושין דמ"ז ע"א מבואר דמנה חסר דינר אף בסתם אינה מקודשת מחמת דכסיפא לה וכן כתב הר"ן ז"ל כאן בפ"א בשם הראב"ד ז"ל:

בה"ה. מה שכתב דרבינו ז"ל לא ס"ל כהך אוקימתא דרב אשי דמונה והולך שאני, באמת זה תליא בהך מחלוקת דגיטין ד' ס"ז ע"ב גבי מנה אותם מהו, ועיין נזיר דף כ' ע"ב ברש"י בשם הירושלמי, ועיין נדרים ד' כ"ו בהך מחלוקת דרבה ורבא ע"ש ועיין ברשב"ם ב"ב ד' פ"ו ע"ב ד"ה כור בשלשים דהתם יכול לחזור בו ע"ש, ובאמת הטעם דכיון דהתחיל למדוד מעכב עד שישלים וכמו כאן ועיין בע"ז ד' ס"ה ע"א אהא דאמר ליה העבר לי מאה חביות במאה פרוטות ע"ש:

נמצא בו דינר רע כו' יחליפנו. עיין בה"ה ועיין ב"מ ד' נ"ב ע"ב האי מאן דקאי אזוזא ע"ש אך הנה בערכין ד' כ"א ע"ב מבואר דאשה מקפדת אדמים וכאן הוא אשה ובזה י"ל נ"מ אם קדשה עצמה ע"י שליח עיין כאן ד' י"א ע"א ועיין תוס' קדושין ד' מ"ח ע"ב ד"ה דהוה צייר ע"ש:

הלכה יח

אמר לה כו'. עיין בה"ה, ועיין בירושלמי כאן פ' א' הל' ב' גבי מה דס"ל דגבי עבדים אין שוה כסף ככסף אמר שם דאם עשאן דמים הוו ככסף ואז לא מקדשה בתורת שוה כסף רק הוה כסף ממש, ועי' ב"ק ד' י"ד ע"ב דמטלטלין מיקרי כסף וקרקע מיקרי שוה כסף וע"ש ד' פ"ד ע"ב ע"ש ועי' בירושלמי שבועות פ' ו' הל' ז' ודמיו קצובים פרט לעבדים משמע דלא מיקרי כמו מטלטלין לענין זה, וגם נ"מ אם הך שומא דכאן מבעי ג"כ לשום לענין זה, ועיין בערכין דף כ' ע"א גבי אמדוהו מאיליו מהו וע"ש דף ה' ע"א דגבי שדה אחוזה מיבעי ליה אם הקדישה למזבח אם פודה בחמשים שקל כסף וגבי ערך לא מיבעי ליה זה ע"ש, והטעם משום דמספקא ליה אם דמי שדה אחוזה שאמרה תורה הוא שויה או רק גזירת הכתוב וזה תליא בהך דב"מ ד' ס"ח ע"א ע"ש, ועי' במש"כ התוס' כאן דף ה' ע"א ד"ה שכן גבי קדושין בקרקע ונראה דקרקע לכ"ע צריך שומא, ועיין בהך דערכין דף כ"ט ע"א גבי קרקע דחו"ל כמו מטלטלי דמי:

הלכה יט

איש ואשה כו'. עיין ירושלמי דשביעית פ' ח' הל' ח' גבי סיאה ואזוב ע"ש בסוף ה' דגם היכא דנ"מ לענין איסור אמרינן כן, ועיין ב"מ דף ע"ז ע"א ע"ש:

הלכה כג

המקדש על תנאי כו' אעפ"י כו'. עיין מש"כ רבינו ז"ל בפה"מ דמנחות פ' י"ב על הך דהרי עלי מנחה מן השעורים וס"ל דהך דאמר שם באומר אילו הייתי יודע זה לא הוה נדר חדש רק נדר מעיקרא וע"ש ד' פ"א ע"ב גבי הך שמור ושמעת ובמה דפליגי שם אביי ורבא אם הלחם של תודה הוא מגדר הנדר של תודה או הוא ממילא, ועי' בירושלמי פ' א' דנזיר הל' א' ופ' ב' הל' ד' ע"ש, ועי' מש"כ בזה בדברי רבינו בהל' נזירות ובהל' מעשה הקרבנות ע"ש:

חזקה שאין אדם מישראל הכשרים. הנה כאן דייק רבינו ז"ל הכשרים, ועיין לקמן בהל' גרושין פ' י' ובהל' נחלות פ' ד' ומש"כ רבינו ז"ל במס' עדיות פ' ד' מ"ז בפה"מ ע"ש, ושם לא כתב רבינו הכשרים, ועיין בתוספתא סוטה ספי"א כשם שלא היו קדושיה קדושין גמורין כך לא היו נשואיה נשואין גמורין, והטעם דהקדושין לא הויא קדושין משום דהויא מלוה, ועיין בסנהדרין ד' י"ט ע"ב וצ"ל דכאן הטעם לא משום מש"כ רבינו בפה"מ הנ"ל רק משום איסור פנויה, ולשיטת רש"י אז עדיין לא גזרו עיין רש"י ברכות ד' כ"ב ע"א ויבמות ד' ס"ט ע"ב ע"ש, משא"כ גבי מגרש את אשתו ולנה עמו דזה הוה גדר מחזיר גרושתו ועיין מש"כ רבינו ז"ל לקמן בהל' גרושין פרק א' הלכה ה' ע"ש ופרק ח' הלכה ב' ופרק ט' הלכה כ"ה ע"ש:

פרק ח

הלכה ד

האומר לאשה כו'. שאני יודע לקרות, וכאן לא כתב רבינו בדקדוק יפה משום דהיכא דהוא קורא בשביל עצמו לא להוציא את הרבים אז א"צ דקדוק עי' מש"כ הראב"ד ז"ל בפ' ב' מהל' ק"ש הל' ט' אבל בשצריך לקרות משום מצות קריאה אז צריך דיוק יפה, ועי' מש"כ רבינו ז"ל בהלכות תפלה פרק י"ב הלכה ו' ע"ש ובירושלמי פרק ב' דמגילה הלכה ה' ע"ש:

הלכה ו

המקדש את האשה כו'. עיין בירושלמי דאמר שם מקודשת אפילו בעדים ר"ל אף אם אמר זה בפני עדים כיון שלא התנה זה בפניה בגדר תנאי לא הוה תנאי, ועי' בהך דב"ק

ד' ק"ג ע"א ואם אמר ע"מ כו' פשיטא לא צריכא כו' ורבינו ז"ל בפ"ב מהל' שלוחים לא הביא זה ומשמע דס"ל דכל כמה דלא התנה עמה ממש לא הוה תנאי וע' מש"כ רבינו ז"ל בהל' מכירה פרק י"א הי"א ע"ש בדברי הכ"מ, ועיין ב"מ דף ס"ז ע"ב ע"ש ברש"י ותוס' ד"ה והלכתא ובדברי רבינו שם, ובתוס' ב"ב ד' מ"ט ע"א ע"ש:

פרק ט

הלכה א

המקדש כו'. עי' בה"ה ובאמת לשיטת רבינו ז"ל דס"ל דבין לגבי הקדש ובין לגבי קנין צריך דבר המסויים י"ל דלכך כאן אינה מקודשת משום דלא הוה דבר המסוים איזה מהם קידש. ועי' בירושלמי תרומות פ"ג דזה הוה מחלוקת ר"י ור"ל אם קדשה לשם תרומה אם לא. וכן בפ"ז דדמאי ועי' עירובין דף ל"ז ע"ב משמע דלא קידשה לשם תרומה אך רבינו ז"ל בסוף פי"ג מהל' תרומות פסק דהוה שפיר תרומה והטעם דאין לומר שהם שוים דהרי בירושלמי פאה פ"ג ה"ט הוה זה בעיא וכבר כתבתי בזה, וגם למה לא פסק כגמ' דילן דס"ל כר"ל בגמ' דעירובין וצ"ל דס"ל דרק בעירובין שם דאינו יכול לפרש איזה מהם היא תרומה כיון דתלה ע"מ שירדו גשמים לכך לא הוה דבר המסויים אף באחד ושנים משא"כ כאן, ועי' בירושלמי יומא פ"ו ה"ג גבי שילחו ביד שנים אם מקרי עתי ועי' תמורה דף כ"ב ע"ב גבי אבודה אם אחד באחד מקרי אבודה ועי' בירושלמי שבועות פ"ד ה"ו גבי משכן שנים שנים אם מקרי יחוד עדים ועי' גיטין דף ס"ז ע"ב גבי הובילו כל חד מנכון ושם דף כ"ט ע"ב אם גבי שליח צריך בפניו ע"ש וברי"ף. ועי' בירושלמי כאן פ"ב ה"ז גבי הך דשחט שתי חטאות ע"ש. ועי' במנחות דף ק"ה ע"ב וכבר כתבתי בזה:

הלכה ב

קידש נשים רבות כאחת וכו'. עי' במש"כ ה"ה ז"ל. והנה באמת זה תליא בהך מחלוקת דב"ש וב"ה בירושלמי דתרומות פ"א ה"ד דב"ש ס"ל תרומות עצמן בהן וב"ה ס"ל דגם תרומת עצמן ליכא וע"ש במה דפליגי חזקיה ור"י שם דחזקיה ס"ל דרק בזיתים על השמן אז ס"ל לב"ש תרומת עצמן בהם משום דהא מה"ת הוה תרומה רק דרבנן הפקיעו כמבואר בירושלמי דגיטין פ"ד לכך עכ"פ לגבי עצמן הויא תרומה אבל בשאר דברים גם ב"ש מודו כיון דאמרם בדיבור אחד בטלה כולה וזהו מה דר"ל בירושלמי שם בסוף ה"ה על דעתיה דחזקיה ד"ה כן צריך להיות ר"ל דאף ב"ש מודו בזה דלא הוה תרומה כלל. וע"ש בפ"ג ה"ה ופ"ד ה"ה מבואר ג"כ שם בירושלמי כן בהך דחזקיה ור"י ועי' בהך דנדרים דף כ"ה ע"ב בהך דב"ש וב"ה שם. ועי' בהך דזבחים דף ל' ע"א בהך דאביי ורבא.

(ובירושלמי פ"ז דדמאי ה"ו וט"ס שם ונחלף). ועי' תוספתא מכות פ"ד דבדבור אחד מה שהדין עושה א"א לחלוק הדבר למחצה ועי' בהך דערכין דף כ' ע"א ודף ח' ע"א גבי שני ערכיי ושני דמי עלי כיון דבבת אחת נדר ע"ש. אך שם שאני כיון שאמר שני ושני דהוה גדר מנין ע"כ צריך להיות זה אחר זה משא"כ אם אמר ערך אלו אז ודאי הוה בבת אחת ועי' שם דף ד' ובתוספתא שם פ"ב האומר ערכו של עשרה עלי ע"ש דאמר מביא ערך עני ור"ל באומר ערך אלו דאל"כ זה תליא בבעיא דערכין הנ"ל, ובירושלמי פ"ז דדמאי ה"ו אמר שם תחת שני ולא תחת אלו, וט"ס שם ונחלף, ועי' בתמורה דף כ"ו ע"ש. ובזה א"ש הך דקדושין דף ז' ע"ב גבי שני חצייך בפרוטה מהו, ודברי רבינו לעיל פ"ג מהל' אישות הל' י' ע"ש בהשגות משום דכיון דאמר לה בגדר מנין הוה כמו מתחלה אחד ואח"כ שני ועי' בנדרים דף ס"ט ע"ב ע"ש גבי קיים ומופר ליכי בבת אחת ע"ש בהגירסות ובירושלמי שבועות פ"ג ופ"ה דאז חל חלים כולם או לא חלים כלל. ועי' בירושלמי כתובות פי"א ה"א מה דבעי ר' יודן אמר שרפוני ועיבדו בי ותנו, ועי' מש"כ ה"ה ז"ל בהל' זכיה ומתנה פ"י הי"ד ע"ש בשם הרשב"א מה שהביא מן התוספתא גבי אם אמר יש לי נכסים כך וכך ביד פלוני ע"ש. אך בתוספתא שם איתא ואח"כ והויא כמו שתלן זה בזה בנדרים דף כ"ו ע"ב ועי' בהך דביצה דף כ' ע"א גבי ההוא ש"מ ובנדרים דף מ"ח ע"א בהני תרי לישני ע"ש בר"ן. ועי' בירושלמי פי"א דכתובות ה"ה עד כדון שמכרן ב"ד שטרות כו' ובירושלמי שבועות פ"ד גבי הך דהיו שם שתי כיתי עדים, ועי' ב"ב דף קכ"ט ע"א בהך דר"י ור"ל ור"א ובגיטין דף מ"ב ע"א בתוס' ד"ה הא דאמר ובר"ן שם פ"ב דגיטין גבי עציץ וזרעים ע"ש בזה:

וכן אם אמר וכו'. עי' גיטין דף פ"ה ע"א ע"ש:

הלכה ו

האומר לשלוחו כו'. עיין בירושלמי שבת פ"ז גבי הך דר"י ור"ל דרק גזרו במקום שיש לו תקנה דיכול לישא גיורת או משוחררת אבל היכא דליכא תקנה לא גזרו. ובזה א"ש מה שהקשו התוס' גיטין דף ס"ד ד"ה אסור למה לא גזרו על אשה שלא תנשא ע"ש משום דלה אין לה תקנה אם נגזור. ועיין בהך דיבמות דף מ"א ע"ב גבי ספיקות כה"ג ע"ש ברש"י ותוס' וכן ס"ל לרבינו ז"ל בהך דנדרים הובא בר"ן ז"ל דף מ"ג ע"א ד"ה אביי ע"ש. ועיין תוס' ב"ק דף קט"ז ע"א כתבו כעין זה גבי חשש תקלה:

הלכה יד

ובא אחד ואמר אני הוא כו'. עי' בירושלמי כאן פ"ג ה"ז מה דאמר שם גבי הך אחת מבנותי קדשתי ואיני יודע למי ובא אחד ואמר כו' אינו נאמן וקשה אמאי ונ"ל דט"ס הוא

וצ"ל שאמר איני יודע איזה בת קידש ועל זה אינו נאמן. וכן בהך דיבמות דף קי"ח ע"ב גבי קידש אחת מחמש נשים וכל אחת אומרת אותי קידש כו', ואם הוא אינו יודע איזה קידש ואחת אומרת אותי קידש אם היא נאמנת להתיר אחרים עי' בתוספתא פסחים ספ"ה גבי נתערבו ד' פסחים דנאמן אחד לומר פסח זה שלי הוא, אך שם נקט רק ג' וד' אבל שנים לא מהני דע"י זה יותר גם השני דרק לעצמו נאמן ועי' בר"ן בגיטין פ"ו מש"כ בשם הרמב"ן גבי הך דאסור בכל הנשים אם הם נאמנות שלא נתקדשו, וע' בתוס' גיטין דף ל"ג ד"ה רבי ועי' בהך דקדושין דף ע"ט ע"ב גבי במכחישתו שאומרת בגרתי שחרית אם נאמנת ע"ש בתוס'. ועי' בתוספתא כאן פ"ג אם אמר ע"מ שיש לי ביד פלוני אם אמר אין לי אינו נאמן מחמת חשש קנוניא ע"ש ועי' בהך דגיטין דף פ' ע"ב גבי הך דרב אדא ושמואל גבי לא כל הימנו לאבד זכותו הראויה לשני ועי' תוס' קדושין דף נ"ב ע"א ד"ה ואפילו אבל עדות במעשה נאמנת ע"ש בראי"ש ר"ל דנאמנת לומר שקיבלה בשביל כולם ע"ש. ועי' סנהדרין דף י"א ע"א גבי אחד מהם ע"ש:

הלכה טז

מבקשין הימנו כו'. עי' בגמ' הטעם משום דלא ניחא ליה דאיתסר בקריבה, משמע דבלא זה הוה כפינן ליה ועי' תוס' יבמות דף קי"א ע"ב ד"ה מבקשין משום בזיון דרקיקה. ועי' ב"ב דף קס"ט ע"א גבי הך דדמית עלי כאריא ארבא ושם דף י"ב ע"ב גבי כופין על מדת סדום. ועי' ב"ק דף ק"ב ע"ב גבי ליקורייכי בעינא ולא לזילותייכי ע"ש וב"מ דף קי"ז ע"ב תוס' ד"ה לא לזה ע"ש ועי' יבמות דף ק"ו ע"א דכיון דאיפסלה עליה כפינן לחלוץ עוד הפעם ועי' בירושלמי גיטין פ"א ה"א אם נתן לה גט פסול כופין אותו לגרשה עוד הפעם ובירושלמי ספ"א דיבמות סה"ב גבי ספק בתוך הזמן דכופין אותו ליתן גט ע"ש:

הלכה יח

העושה שליח כו' והמשלח מותר בקרובותיה כו'. ואף דכאן הוא לא ידע שלא קידשה השליח לו. ועיין בתוספתא כאן פ"ד גבי קדשתיך והיא אומרת לא קדשת אלא בתי דאמר שם דהקטנה אסורה בקרוביו ע"ש וקשה דהא במשנה כאן מבואר להדיא דמותרת בקרוביו וכן פסק רבינו וצ"ל דבמשנה ר"ל שהיא אמרה שהיא קבלה הקדושין עבור בתה הקטנה, והך דאמר בגמ' סד"א כו' מדרבנן הימנוה לדידה ור"ל שתהיה יכולה לקדש את בתה. ועי' בסוטה דף כ"ג אבל בתוספתא שם מיירי שהאם אומרת שהאב קיבל קדושין בעבור בתו ועיין מש"כ רבינו ז"ל לקמן בהל' א"ב פט"ו הי"ד גבי פנויה שזינתה ויראה לי כו'. אך י"ל דכאן שאני שהשליח מכחיש אותה ועיין בירושלמי דיבמות פי"ג הט"ו אם שניהם אומרים שלא בעל אם הוה שתוקי ע"ש בזה, ועי' כאן בהשגות מה שאמר

דמיירי בשקדשה סתם ועיין בנדרים דף ט"ז ע"א ועיין שם בראש"ש ד"ה מהו דתימא ותוס' שבועות דף כ' ע"א. ועיין בירושלמי פי"ג דכתובות גבי הך דאדמון ורבנן אם יש בלשון הזה קנקנים דמקשה שם שישאלו אותו. ובירושלמי פ"א דסנהדרין גבי הקדש שפדאו יותר על שויו נבדק אותו האיש ואמר כו'. ועיין תוס' סנהדרין דף ס"ה ע"א ד"ה הואיל ע"ש, ונזיר דף י"א ע"א, ובדברי רבינו פ"ב מהל' שבועות הי"ב גבי תנאי היה בלבי ע"ש, וע"ש בכ"מ. ועיין ב"מ דף כ"ח ע"ב, מסתברא לא מייתי אינש חובתיה. ועיין תוס' שבועות דף כ"ו ע"ב. ובירושלמי פ"ז דגיטין ה"ד גבי לא תתייחד עמו דמקשה שם דעבד ושפחה נאמנים בתמיה ע"ש ועי' מנחות ד' ס"ג ע"א גבי הרי עלי מרחשת ע"ש:

הלכה כב

האשה שיצאה כו' וכן אם באו כו'. עיין בה"ה דאף איש אחד ג"כ מחזיק קול, ובאמת זהו מה דאמר שם בגמ' על הך אי מבטלינן קלא או לא מבטלינן דהספק שלו כך אם זה הויא כמו תקנה דחיישינן לקלא או משום חשש דאי משום תקנה וכמו דמאי וכמו שבויה ולא משום חשש זנות רק מעלה עשו שוב לא מהני ביטול ועיין בהך דיבמות דף פ"ח ע"ב ברש"י ד"ה אלא לאו, דנקט ומת ר"ל דגבי איסור כהונה לבד אז מחמרינן ושוב לא מהני לבטל אח"כ הדין רק בשבויה אם יש עדים אז הויא כמו שלא נשבית, וכן מבואר בירושלמי יבמות פ"ו כיון דעדים כו' וכמי שלא נשבית וכן גבי דמאי כן כמו שכתבתי בירושלמי פ"ג דדמאי גבי ע"ה דאם אמר החלפתים והנחתי אחרים מתוקנים תחתיהם אם אומר שהם שלו לא מהני וליכא כאן מיגו דכיון דזה תקנה לא מהני מיגו ועיין מש"כ בזה בדברי רבינו בהל' מעשרות פי"ב הי"א מה דהשמיט רבינו סיפא דמשנתנו דאם אמר מעושרין הן נאמן ע"ש וגם כאן ג"כ כן דשוב לא מבטלינן קלא, אבל אם נימא דהטעם הוא משום חשש אז שפיר מבטלינן החשש, ועל זה אמר דאם נימא דהקול צריך שיצא מפי כשרים אז ראיה דהטעם משום חשש ומבטלינן ואם אף מפי נשים חזינן דזה רק בגדר תקנה ולא מבטלינן. ועי' בירושלמי פ"א דנדה ה"ב דאחד האומר מפי שנים הוי טוב משנים האומרים מפי אחד. ועיין בתוספתא דסנהדרין פ"ו ומש"כ רבינו ז"ל בפה"מ בעדיות פ"ה מ"ז ע"ש:

הלכה כח

מקום שנהגו לשלוח סבלונות כו'. עיין ברש"י בגמ' דס"ל דסבלונות גופא חשש הקדושין וע"ש בתוס'. אך באמת רש"י ז"ל ר"ל כעין מש"כ רבינו ז"ל לקמן בהל' א"ב פי"ג ה"ט דכל היכא שעושה מעשים המוכיחים שכבר נעשה הדבר הוה כמו הדבר בעצמו. ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' מכירה פ"א גבי אם נתן לו המוכר סל של פירות וכן ס"ל לרבינו

ז"ל בהל' עבדים גבי שחרור ועיין בהך דכתובות דף כ"ד ע"ב ד"ה כשכלי אומנתו בידו ועיין ב"ק דף ק"ד ע"א גבי שליח שעשאו בעדים ע"ש בתוס' ד"ה רבה דאף היכא דבעי בפניו ובעדים כיון שעשה מעשה שנתן הפונדיון הוה כאילו בפניו ועי' תוס' ב"ב דף קמ"ג ע"ב גבי הך דרב ספרא וכבר כתבתי בזה, אך זה רק במקום שהוא מוכיח ברור אבל באתרא דמסבלי והדר מקדשי שוב אין זה מוכיח וכן גבי כתובה כה"ג, וא"ש הך גירסא דגם במיעוט מסבלי והדר מקדשי ג"כ אין חוששין ע"ש דהוה כמו קול ושוברו עמו:

הלכה ל

שנים אומרים כו'. עי' יבמות דף ק"ט ע"א דאמר שם אם איתא דהדרא קלא אית למילתא. ועי' בירוש' יבמות פי"ג ה"א דאמר שם קול יוצא לנשואה ואין קול יוצא לארוסה ע"ש:

הלכה לא

אמר עד אחד כו'. עי' בהשגות, ועי' בהך דב"ב דף קכ"ח ע"ב הני מילי דליכא עדים כו'. ועיין בהך דיבמות דף ל"א ע"א:

אמרה מקודשת אני כו' ולאחר זמן כו'. הנה נראה דזה רק אם אמרה סתם מקודשת אני דאז לא נקראת הוחזקה א"א כיון דאמרה סתם אבל אם אמרה שהיא אשת פלוני אז נקראת הוחזקה א"א ולא מהני אמתלא. וזהו מש"כ רבינו בסוף פ"א מהל' א"ב גבי אב נקט לשון מקודשת היא לזה ומ"מ אינה נסקלת וגבי האשה בעצמה נקט מקודשת סתם ואז אינה נסקלת אבל אם אמרה לפלוני אז נסקלת על פיה וזהו מהו דמסיק שם רבינו או תוחזק. ועיין תוס' ב"ק דף ע' ע"ב מבואר דמוחזק בא"א הוה זה גופא דין א"א לא גדר בירור דאל"כ היינו עדי קדושין. ועיין בירושלמי יבמות פ"ו ה"ד מוכח גבי הך דיהושע בן גמלא דכיון דעפ"י דין הויא מקודשת אף דבאמת לא היה הקדושין מ"מ אם נתמנה אח"כ להיות כה"ג הוה כמו אירס ואח"כ נתמנה. ועי' בהך דב"ב דף קכ"ז ע"ב גבי בני הוא ע"ש ובהך דסנהדרין דף מ"ד ע"ב דלאחר גמר דין לא מהני אמתלא ועי' סוטה דף כ' ע"א דלאחר קינוי וסתירה אמרה טמאה אני לד"ה לא מהניא אמתלא רק אם אמרה איני שותה בזה הויא בעיא דלא איפשטא והטעם דהוה כמו הוחזקה בטמאה, ועי' תוס' שם דף כ"ג ע"א ד"ה האומרת בשם הירושלמי אם זה הויא כמו בירור שנטמאה או רק כמו מתה ע"ש. ועיין תוס' יבמות דף קי"ח ע"ב ד"ה אמר לו ובאמת שם גבי ניתן לי בן במדינת הים י"ל ג"כ דלאו כל כמינה להפקיע השיעבוד של היבם כמו הך דנדרים דף צ' ע"ב גבי טמאה אני לך. ועי' בקדושין דף י"ב ע"א גבי לאו כל כמינך, אך שם היא לא אמרה רק אמה אמרה ומהך דנדרים אין ראיה דשם אף לפי דבריה מ"מ משועבדת היא לו מה שא"כ כאן ועיין בירושלמי דגיטין פ"ח על הך דר"א לאבד זכותו אם ארוסה

ג"כ מקרי זכותו או רק נשואה ע"ש וה"ה גבי יבמה. ועי' ביבמות דף קט"ו ע"ב גבי הך לפנחיא שבקיה. ועי' ב"ב ד' ל' ע"ב גבי הך דהראשון נח לי דמחלק בין דבור למעשה ותוס' כתובות דף ק"ט ע"א ד"ה אדמון ע"ש ותוס' גיטין ד' נ"ח ע"א ד"ה אבל בשטר וברש"י ד"ה קני ושם ד' ס"ז ע"א דיבורא עבדי כו' ע"ש, ועי' בר"ן כאן מש"כ בשם הרא"ה ז"ל, ואף דגבי נדה דנאמנת בגדר עדותו כמבואר בכתובות ד' ע"ב ובקדושין דף פ' ומ"מ מהני אמתלא, נראה דרק בשאמרה טמאה אני אבל אם אמרה שראתה נדה אז שפיר מקרי הוחזק ולא מהני ואכמ"ל:

פרק י

הלכה א

והבא על ארוסתו כו'. עי' ירושלמי פסחים פ"י ה"א וקדושין פ"ג ה"ו. ועי' יבמות ס"ט ע"ב ועי' בתוס' כתובות ד' ז' ע"ב ד"ה ר"י ע"ש דרק שלא לשם חופה ועי' תוס' יבמות ד' ל"ו ע"ב ד"ה ולא ע"ש, ולקמן בהל' סוטה פ"ב ה"ח ע"ש ועי' מש"כ הר"ן ז"ל פ"ז דכתובות על הך דדף ע"ג ע"א ע"ש:

והבא על ארוסתו כו'. עי' ב"ק ד' ע' ע"ב גבי הך דשנים אומרים בעל לפי פי בעל המאור ז"ל שם משמע דזה ג"כ באו עדים. ועי' בהך דיבמות ד' נ"ח דאם בא עליה בבית אביה לא הוי נשואין, ותוס' שם ד"ה אלא לא משמע כן, ועי' רשב"ם ב"ב ד' קמ"ו ע"ב מוכח דביאה בלא חופה לא גמר ועי' בהך דכתובות ד' נ"ד ע"א גבי בת ארוסה מהו אך י"ל דשם ר"ל דקידשה בביאה ועי"ז נולד לו בת. ועי' בירושלמי בכתובות פ"ד הי"ד בא עליה בבית אביה ועי' בכתובות ד' מ"ח ע"ב סתם חצר דידיה כו' ובתוס' יבמות ד' פ"ט ע"ב ד"ה משתגדיל ע"ש בזה:

אבל אם היתה נדה כו'. עי' מ"ש הראב"ד ז"ל בהשגות בפי"א מה' א"ב ה"י ובדברי רבינו שם דבדרבנן ליכא חשש ורבינו לשיטתו כאן ועי' בהך דיבמות ד' ק"ז ע"א ע"ש גבי לא ניחא ליה. ועי' מש"כ רבינו ז"ל לעיל בהל' אישות פ"ד הי"ב דלקדש את הנדה לכתחלה לא. ועי' כאן ריש פ"א:

[השמטה **שלא תקנו לה עיקר כו'**. **עיין** סוטה דף כ"ג ע"ב בתוס' ד"ה ושומרת יבם ודף כ"ה ע"א ומוכח לכא' דארוסה יש לה כתובה וע' תוס' קדושין דף ס"ה ע"א אך באמת לפ"מ דמבואר בב"מ דף ק"ד ע"א גבי הך דאנשי אלכסנדריא גבי הא דהוציאו לכתובת אמכם וא"כ משכחת לה שפיר דהכתובה נכתבה ומ"מ עדיין לא הוי קדושין דעדיין לא נכנסה לרשותו אך באמת כ"כ דשם הוה זה שטר קדושין וכמו שטר סימפון המבואר

בירוש' פ"ג דקדושין דהוה שטר קדושין עם תנאי כתוב בו ועי' בירושלמי יבמות פט"ו ה"ג גבי הך מעשה דאנשי אלכסנדריא ע"ש: ע"כ השמטה]

הלכה ד

ואם יהיה שם יין כו'. עי' בירושלמי דסוטה פ"ח ה"ה ע"ש:

ויש מקומות שנהגו כו'. עי' שבת ד' ק"י ע"א גבי הך דרב יצחק כו':

הלכה יא

ואם מת או גרשה כו' מבני חורין כו'. משום דס"ל דזה הוה כמו הך דכתובות ד' ק"ב ע"ב דדברים הללו לא ניתן לכתוב, ועי' מש"כ רבינו ז"ל בפ"ו מהל' זכיה ומתנה וה"נ כיון דעפ"י דין אין צריך ליתן לה כתובה לא נשתעבדו הנכסים מחמת מה שכתב לה:

אבל כו' שלא תקנו לה כו'. כן מוכח בהך דכתובות דף נ"ד ע"א כיון דלא תקנו רבנן כתובה ע"ש ברש"י:

הלכה יב

וכן תקנו חכמים כו'. עי' בירושלמי פ"א דכאן דזה הויא תקנת משה רבינו. ועי' מש"כ רבינו ז"ל בפ"א מהל' אבל. ולענין אם היא מותרת לעשות מלאכה עי' כתובות דף מ"ז ע"א דמשמע רק דמבטל לה זמן דחופה ולא יותר רק אותו היום. אך י"ל דשם ר"ל מה"ת. ועי' בדברי רבינו ז"ל בהל' אבל פ"ו ה"ה דהאשה מותרת להנשא תוך ל' של אבילות רק שלא תיבעל משום דבה ליכא שמחה. רק משום שלא תתגנה מותרת בתכשיטין, עי' בכתובות דף ד' ע"א ויומא דף ע"ח, וע"ש דף י"ז ע"א בכתובות:

הלכה יג

יש לו לאדם לישא כו'. עי' ב"ב דף קמ"ה ע"ב ע"ש ור"ל כגון שאחת מהם טהורה והשאר נדות ומברך ברכת חתנים לטהורה ויוצא גם להנדות דלא גרע מדיעבד כמבואר לעיל בהל' ו', ומ"מ השמחה לא יהיה עד שתטהר דאז מקריא נשואה כמש"כ רבינו לעיל בהל' ב'. אך באמת בזה יש לספק כיון דלכתחלה אסור לברך בחופת נדה ז' ברכות, אם בירך על הטהורה אם זה הוה כדיעבד עי' בירושלמי מגילה פ"א ה"א גבי הך דמקשה שם למ"ד דהכל יוצאין בי"ד וא"כ היאך תני מקום שנהגו לקרותה ב' ימים קורין אותה שני ימים ואמאי הא כבר קרא בי"ד ועי' בהך דגיטין דף ל"ד ע"א גבי גילוי דעתא בגיטא התם לקיומי תנאה קבעי כו'. ועי' ברכות דף מ"א ע"א ברש"י ותוס' ד"ה אבל דדוקא היכא דעבר דיעבד ועשה זה אז יצא אבל לעשות כן לכתחלה ולצאת לא, אך הירושלמי שם בברכות לא ס"ל כן רק דמברך בורא פה"א על מין שצריך בורא פה"א ויוצא ג"כ ברכת בורא פה"ע ע"ש. ועי' בהך דכריתות דף כ"ז ע"ב דר"ל דאם הפריש קרבן עשיר

כשהיה עשיר ואח"כ העני שידחה הקרבן ע"ש וקשה הא קיי"ל שעני שהביא קרבן עשיר יצא, וע"כ צ"ל כה"ג כיון שזה הפריש בזמן שהיה צריך להביא לא הויא כדיעבד. ועי' ביבמות דף נ"ט ע"א גבי קידשה כשהיא נערה ובגרה מהו ע"ש אף דקיי"ל דבוגרת אם נשא אין מוציאין מידו, ודוחק לחלק בו קידש לכנס, עי' בירושלמי פ"ב דשם קידש כמי שכנס וע"כ כה"ג וכבר כתבתי בזה ועי' בכתובות דף כ"ז ע"ב גבי זכריה בן הקצב גבי הך דאמרו לו אין אדם מעיד על עצמו ותיפוק ליה דהמעיד על השבויה לא ישאנה וצ"ל דזה הוה כדיעבד עיין בתוספתא דיבמות דאם נשא אינו מוציא:

הלכה יד

ואפילו בחולו של מועד כו'. עי' בתוס' כתובות ד' מ"ז ע"א דתוס' שבת ויו"ט מותר לישא אשה ע"ש. ועי' בהך דפסחים דף ק"ה ע"א אם מיקדש יומו וע"ש ברי"ף ובעל המאור ובמלחמות אם קובע משעת תוספות ועי' בפה"מ לרבינו פ"ד דדמאי מ"א וברש"י נדרים דף ע"ז ע"א וכבר כתבתי בזה:

פרק יא

הלכה א

הנושא כו' ואם מן הנשואין כו'. ואלמנה לאחר שמסרוה לרשות הבעל הנה זה מחלוקת אמוראי בכתובות דף נ"ח ע"ב ע"ש. ובאמת לשיטת רבינו דס"ל דחופה היינו גדר יחוד כמבואר לעיל פ"י ה"א רק דאף שלא נבעלה הוה כנבעלה לכל דבר עפ"י דין זה רק בארוסה אבל ביבמה לא. ועי' בתוספתא כאן רפ"ד וביבמות דף קי"ב ע"א. ועי' תוס' כתובות ד' מ"ט ע"א ד"ה ואימא ועי' בסנהדרין דף נ"ז ע"ב ע"ש דגבי בן נח ליכא הך דין. ועי' יבמות דף ק"ז ע"א דגם גבי קטנה בת מיאון אמרינן זה, ובירושלמי שם הוה זה בעיא דלא איפשטא. ועיין בריש פ"ח דעדיות וכבר כתבתי בזה. והנה בירושלמי רפי"ג דיבמות דמבעיא ליה שם גבי ארוסה שביהודה אם הוה כנשואה או לא ולכאורה לשיטת רבינו דס"ל דחופה היינו יחוד וא"כ הוה כמו חופה וצ"ל דשם הוה בבית חמיו לא ברשותו ועיין ביבמות דף מ"א ובירוש' פ"ח דגיטין הי"א ע"ש ואמר ארוסה שביהודה כנשואה היא ועיין בירושלמי בכתובות פ"ד דאמר לא סוף דבר לחופה אלא אפילו לבית שיש בו חופה, וצ"ל דנ"מ אף אם לא נכנסו לשם נשואין רק סתמא הוה ג"כ גדר נשואין וכמו דאמרינן בגמ' דכתובות גבי חצר דידיה. ועי' מש"כ התוס' יבמות דף ע"ב ע"א דאף היכא דא"א לבעול מ"מ מקרי נשואין. ועי' תוס' שם דף ס"ה ע"ב ד"ה כי ותוס"י סוף נדרים ע"ש והך דכתובות דף י"א ע"ב דמבואר שם דאף אם יש עדים שלא בא עליה מ"מ הויא

נשואה או דמיירי כגון שראו אותם מבחוץ דאל"כ לא הוה יחוד כלל או דר"ל דלא גרע ממסירה וכמ"ד דכתובתה שוב רק מנה:

הלכה ב

[השמטה **טען כו' ואם לא בגרה כו'**. **עיין** בתו"י כאן דף ט' ע"ב אם ע"י הטיה נעשה הפתח פתוח או לא ושם דף ו' ע"ב ודף ה' ע"ב בתוס' ושם דף מ"ו ע"א בד"ה בשלמא ע"ש דמשמע רק דאין יוצא דם והנה בהך דחגיגה דף י"ד ע"ב גבי הא דב"ז גבי בתולה שעיברה ע"ש ברש"י דמיירי שכה"ג נשא לה ומצא לה כו' ר"ל כך דאי חיישינן לשמואל אז אסורה לו דמ"מ נבעלה והוה שפיר הך חיישינן לחומרא ובפרט למה דקי"ל דאפילו נבעלה שלא כדרכה אסורה לכה"ג וע' תוס' יבמות דף נ"ט ע"ב גבי הראה ובדברי רבינו פי"ז מהל' אסו"ב ועי' בירוש' כתובות פ"א ה"ג מעשה שעיברה כו' אך לשיטת התוס' בחגיגה שם י"ל כך דמיירי שכה"ג בעלה ולא מצא לה כו' והיא אומרת שהטה אך עי"ז הביאה נתעברה וזהו דאמר דשמואל לא שכיח דתתעבר בלא ביאה גמורה וע"כ היתה ביאה גמורה וע"כ כו' ר"ל י"ל באמבטי. אך לכא' אם נימא דע"י הטיה פתחה סתום וא"כ תוכל לברר אם פתחה עדיין סתום או לא אך י"ל דמיירי בבוגרת וכמ"ד דבוגרת מותרת לכה"ג ובוגרת לעולם פתוח וא"כ לדידן דס"ל דבוגרת אסורה לכה"ג לא משכחת להך דב"ז ולכך לא הביאו רבינו. וא"ש: ע"כ השמטה]

הלכה ג

מוכת עץ כו'. והנה בעולה שלא כדרכה עיין תוס' כתובות דף ל"ט ע"ב ד"ה טעמא מבואר דיש לה כתובה מאתים אך בירושלמי כאן פ"א ה"ג מבואר דרק מנה, וי"ל דזה תליא בהך מחלוקת דיבמות ד' נ"ט אם כשירה לכה"ג ועיין רש"י ביבמות שם דס"ל דלר"מ מוכת עץ כשרה לכה"ג ולכך ס"ל דכתובתה מאתים ועיין שם ד' ס' ע"ב אך בירושלמי ביבמות שם מבואר להיפך אליבא דר"מ ע"ש בפ"ו ה"ד ועיין מש"כ בזה לקמן בהל' א"ב פי"ז הי"ד ע"ש וגם נ"מ לפי מה דקיי"ל דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה הוה מקח טעות אם הטעם הוא משום מום או הטעם משום שזינתה. ועיין בירו' כאן נשא אשה בחזקת שלא זינתה כו' אין זה מקח טעות, וכן מוכח בגמ' די"א ע"ב ונ"מ לשיטת התוס' דשלא כדרכה יש לה כתובה מאתים אם כנסה בחזקת בתולה ונתבררה שנבעלה שלא כדרכה אם הוה מקח טעות. ועיין מש"כ התוס' ד' י' ע"א ד"ה חזקה ובמש"כ הרמב"ן ז"ל במלחמות פ"ג דכתובות גבי חרשית ושוטה דכיון דעפ"י דין אין להם כתובה לא הויא מקח טעות אם כתב לה כתובה אף אם נמצאת בעולה הרי מבואר דזנות גופא לא הויא מקח טעות:

וכן גדולה כו'. הנה רבינו ז"ל לא מחלק כמ"ש התוס' דמיירי שלא כלו בתוליה וכמו אם הערה רק דס"ל דאין עליה גדר מוכת עץ כלל. ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' א"ב פי"ח ה"א ע"ש:

הלכה ד

ואם כנס כו'. כן מבואר בירושלמי פ"א דכאן ה"ב ולא הויא כמו בקטן בהל' ז' דשם כתובתה מאתים משום דגבי קטן הקנינים שלו לבד מאישות גמרי למפרע. ועיין מש"כ בזה בהל' מכירה פכ"ט הי"ז ע"ש וכמו גבי גר קטן דהוה גר למפרע עיין תוס' סנהדרין ד' ס"ח ע"ב ובירושלמי פ"ד דקדושין ה"א ע"ש. ועיין בתוספתא סוטה פ"ה דגרס שם ר"י אומר ישקנה ויגדיל הקטן ע"ש והיכי משכחת לה הא לא הויא קדושין כלל וצ"ל כהך דקדושין די"ט גבי יעוד או גבי יבמה וכה"ג וע' בירו' ספ"ט דכתובות דמקשה מקטן מגרש ולא מקשה מקדש וכל כה"ג:

הלכה ו

ואין משיאין את הקטן כו'. זה ר"ל מהך דב"ב ד' קנ"ו ע"ש ועיין יבמות ד' קי"ג ע"א תוס' ד"ה שמא וכ"מ:

הלכה יב

ואעפ"י שיצא דם כו'. עיין בתוס"י ד' ט' ע"ב דפ"פ יכול להיות בלא דמים וגם אם הטה עושה הפ"פ בלא דמים ועיין בתוס' שם דף ה' ע"ב ד"ה לדם, ושם ד' ו' ע"ב וזהו דמקשה שם אלא מעתה שושבינים למה ר"ל דבשושבינים ג"כ אינו מבורר הדבר שהיא בתולה דהא יכול להטות. ועיין תוס' שם ד' מ"ו ע"א ד"ה בשלמא ובאמת זת תליא בהנך תרי לישני דכתובות ד' י' ע"א אם הטיה צריך כונה ע"ש ועיין בירושלמי כאן דס"ל דאם מצא פ"פ אנו תולין הדם בדם צפור וזהו מה דאמר בכתובות ד' י"ב ע"א כל שלא מישמש אינו יכול לטעון שם ר"ל שהוא אומר שהוא דם צפור וטענת פ"פ אין לו דמיירי שהיא בוגרת וכדומה אבל אם אומר פ"פ אז נאמן בכל מקום וא"ש מה שהקשו התוס' שם ד' י':

פרק יב

הלכה ב

שארה אלו מזונותיה כו'. הנה לקמן בסוף הלכה ד' ס"ל לרבינו דמזונות מחיים מקרי ג"כ תנאי כתובה. והנה עיין ביבמות ד' פ"ה ע"א דקרא לה מזונות מחיים תנאי כתובה ע"ש גבי אלמנה לכה"ג. וע"ש בתוס' ד' נ"ו ע"ב ודף נ"ח ע"א ד"ה דהני תנאי ועיין ביבמות דף ע' ע"א גבי אם לא ידעה משנעשה פצוע דכא דאוכלת בתרומה ומיירי אף בבת ישראל

כמבואר שם ד' נ"ז ע"א. והנה נ"מ גבי אשת כהן שנאנסה דיש לה כתובה ותנאי כתובה אם כ"ז שלא גירשה אם יש לה מזונות דזה לא דמי לאלמנה לכה"ג דשם הנשואין היו בהיתר. והנה כך דאם נימא דהטעם משום דין דשארה אז כאן ליכא מזונות דשוב פקע שארות משא"כ אם הטעם משום תנאי כתובה אז חייב. ועיין בנדרים ד' צ' ע"ב וכתובות ד' נ"א. ועיין בירושלמי כתובות פ"ב הל' י' ובתוספתא שם מבואר דר' זכריה בן הקצב היה מעלה מזונות לאשתו אף דנאסרה עליו מטעם שבויה ואינה ראויה להיות עוד אשתו מ"מ היה נותן לה מזונות מטעם תנאי כתובה. ובאמת הטעם דאשת כהן שנאנסה שיש לה כתובה הנה בנדרים שם אמרינן משום דנסתחפה שדהו דהוא גרם לזה שהוא כהן. ועיין ברשב"ם ב"ב דף קמ"ה ע"א מבואר שם טעם אחר משום דלא פשעה ונ"מ כגון אם היא שוגגת באשת כהן דאדם מועד לעולם אז אין לה כתובה ואם טעמא משום דנסתחפה שדהו יש לה כתובה. ועיין במרדכי בקדושין פרק ג' שכתב שם גבי הני עובדי דנדרים דאין לה כתובה והטעם דהויא בגדר שוגגת לא אנוסה וגם באמת לפי המבואר בשאלתות דרא"ג פ' נשא מבואר דס"ל דאף לפי משנה אחרונה באומרת טמאה אני לך אסורה לבעלה ונ"מ בין משנה ראשונה למשנה אחרונה רק לענין כתובה דלמשנה ראשונה יש לה כתובה כיון דמאמינין לה שהאמת שנאנסה וצריך ליתן לה כתובה, ולמשנה אחרונה אין מאמינין לה רק דמ"מ אסורה על בעלה מטעם דשויא אנפשה חתיכה דאיסורא והיא גרמה והיא נתנה אצבע בין שיניה לכן הפסידה כתובתה. וכן מבואר בירושלמי בסוף נדרים דזה תליא בזה, ומה דבגמ' שם אמר דמותרת לאכול בתרומה משום דס"ל דזה הוא מלתא בפ"ע ורק היכא דעפ"י דין היא זונה אז אסורה לאכול בתרומה וע"י דשויא אנפשה חתיכה דאיסורא בזה לא אסרינן לה לאכול בתרומה דזונה לא מקריא ועמש"כ רבינו ז"ל בפי"ח מהל' א"ב ה"ט ע"ש מש"כ הראב"ד ז"ל בהשגות. ובזה א"ש מה דבכתובות ד' ט' ע"א גבי פ"פ מביא ראיה מהך דאומר לאשה קדשתיך ואמאי לא הביא מהך דיבמות ד' קי"א ע"ב גבי היבמה שאמרה לא נבעלתי כו' מבקשין הימנו וצ"ל כך דהויא ס"ד למימר גבי פ"פ כיון דעי"ז אינו בירור גמור שזינתה ברצון לא מקרי שויא אנפשה, דמה שאנו אוסרין עליו אותה הוא מצד הדין לא מחמת דבריו וא"כ אין ראיה מהך דיבמות הנ"ל דשם כיון דאמרה לא נבעלתי ממילא זקוקה ליבם לכך מביא ראיה מהך דקדושין דס"ל דמה שנאסר בקרובותיה הוא ג"כ כמו דבר אחר. אך באמת זה הוה כמו דבר אחד אבל גבי תרומה ודאי אין עליה שם זונה. ועיין בכתובות ד' כ"ג ע"ב גבי שבויה ושם ד' י"ד ע"א ברש"י ד"ה הכא ע"ש ומה דאמר בגמ' שם אתה מוציא לעז על בניה ר"ל על בניה קודם שאמרה טמאה אני, ובהך דשם גבי אהלויי שם לא אמרו שזינתה רק לפי מה שאמר

לה שהוא לא בא עליה וא"כ אומרת שע"כ אחר בא עליה אבל לא מקרי חד"א דהא אף לפי דבריה י"ל שהוא בא עליה ועיין תוס' סוטה דף ו' ע"א ד"ה והאומרת אך באמת אין הפי' כן בירושלמי דרק הירושלמי ס"ל דהמשנה דסוטה מיירי בלא קנוי וסתירה. והנה לגבי מזונות דגדר שארה לא הוה אך מ"מ משום תנאי כתובה יש לה, וגם נ"מ למה שכתב רבינו ז"ל לקמן בהל' אישות פכ"ד הל' י"ח דזנתה הפסידה כתובתה אף שמותרת לדור עמו כגון אם אין מאמינים לה מה יהיה הדין גבי מזונות דמשום תנאי כתובה ליכא ומשום דין מזונות איכא. וכן נ"מ כגון כה"ג שנשא בוגרת או מוכת עץ דקיי"ל אם נשא א"צ להוציא אם חייב במזונותיה, ובאמת נ"ל דזהו מה דר"ל בגמ' ד' נ"ח ע"א נשאו זו וזו כו', ע"ש בתוס'. וי"ל דמיירי בהני דאם נשא אינו מוציא ולכך אוכלת משלו ואוכלת בתרומה ומ"מ אם נשא בת ישראל כה"ג אינה אוכלת בתרומה וא"ש הך בעיא דשם ד' נ"ט ע"א ע"ש ועיין בהך דיבמות ד' נ"ב ע"א דאמר שם דכתבינן בשטר כתובה של יבמה לזון ולפרנסה כראוי ור"ל דלא נימא דכיון דמזונות הויא ג"כ גדר תנאי כתובה יהיה ניזונית מנכסי בעלה הראשון לכך אמר זה דהיבם יזון אותה ויפרנסה מנכסיו ועיין מש"כ התוס' כתובות ד' נ"ג ע"ב ד"ה בת יבמה ע"ש ברש"י וגם יהיה נ"מ אם הוה שניה לבעל ולא ליבם דאין לה כתובה מיבם כמבואר ביבמות ד' פ"ה ע"א אם יש לה מזונות מיבם וכן נ"מ אם בא עליה ביאת שוגג לשמואל אם יש עליו מזונות, ובאמת זהו מה דר"ל בגמ' דכתובות הנ"ל בת יבמה דר"ל מהך ביאה דלא קניא שתהא כאשתו לכל דבר אם יש להבת מזונות. ועיין תוס' שם ד' נ"ז ע"ב ד"ה קנין כספו ע"ש. ועיין בהך דשם ד' מ"א ע"ב בתוס' ד"ה עמד בדין ובתוספתא דיבמות פ"ו מבואר דיבמה שנתארמלה לאחר נשואין יש לה מזונות והרי בגמ' מבואר וכן שם בתוספתא באותו הפ' דלאחר ג' חדשים אין לה מזונות. ועיין בתוספתא כתובות פ"ה, וי"ל דמיירי שם כגון בביאת שוגג וכהך דרב ושמואל, ואז מטעם שארו ליכא אך מ"מ מחמת תנאי כתובה יש לה מזונות, ובאמת הך דזינתה ברצון אין לה כתובה הוא מחמת דהיא גרמה שהבעל יוציא אותה וכמש"כ רש"י בכתובות ד' ק' ע"ב גבי ממאנת וע"ש ד' נ"ד ע"א דזינתה לא הפסידה מזונותיה שלאחר מיתה מחמת יצר אנסה ושם ד' נ"ג ע"א דקנסינן לה ע"ש ולא הויא בגדר מורדת עיין מש"כ התוס' מעילה ד' י"ח ע"ב וגם נ"מ למסרוהו שלוחי האב לשלוחי הבעל דאז החיוב רק בגדר תנאי, וע"ש ד' מ"ח ע"ב ותוס' קדושין ד' י"א ע"א ע"ש ועיין כתובות ד' ע' ע"ב גבי שהגיע זמן ולא נשאה ע"ש בתוס'. וגם י"ל דמה"ת אינו מחויב ממילא במזונות רק שמחויב לשעבד עצמו לה ליתן מזונות וזהו מה דאמר בירושלמי רפ"ז דכתובות מכיון שעתיד לגרשה כו' ר"ל דאין זה שיעבוד על הנכסים רק על הגוף.

ועיין מש"כ לקמן בהל' ט"ו. ועיין בתוס' כתובות ד' מ"ט ע"ב גבי מזונות מחיים ניזונית מן המטלטלין ע"ש, וע"ש בתוס' ד"ה הוא. ועיין תוס' ב"ק ד' ק"ט ע"א ובירושלמי רפ"י דכתובות ע"ש. ועיין מש"כ רבינו לקמן פי"ז הי"ט וכאן בהלכה י"ח ע"ש:

הלכה ג

ושהיה אוכל כו'. והנה אם גם בהכסף קדושין שנתן לה אם יש לו בהם פירות עיין בירושלמי פ"א דפאה ה"א דמבעיא ליה שם אם שבולת ראשונה שקצר שהיא מחייבת כל השדה ליתן פאה אם גם עליה צריך ליתן פאה. ועיין בתוס' נדה ד' ל"ה ע"א ד"ה לעולם גבי ראיה שניה של זב אם הוא גופא מטמא מטעם מעין ע"ש ועיין תוס' ב"ק ד' ע"ז ע"א בסוף הדבור גבי העוסק בפרה ותוס' נדה ד' נ"ה ע"ב ד"ה כי ע"ש ועיין בהך דשם ד' י' ע"א גבי כתם שבין שניה לשלישית אם טמא או לא ע"ש ועי' מש"כ רבינו ז"ל בהל' חובל ומזיק פ"ד הי"ו דאין לבעל בהם פירות בדבר שהוא גרם ליתן לה ע"ש בהשגות ואפשר לומר דס"ל דהוה כהך דב"ב ד' נ"א ע"ב גבי מתנה ע"ש. ועיין מש"כ רבינו ז"ל בסוף הל' ממרים דבן סורר ומורה אביו יורש אותו ע"ש אף שהוא גרם לו. ועיין מש"כ רבינו ז"ל פ"א מהל' רוצח ה"ג בהך דאם אין לו בן אין אחד מן האחין כו' ומשמע שם דאין לו כלל דין גואל הדם דכיון דיש לו אב ואח שוב שאר הקרובים אין להם שם קרוב. ועיין קדושין ד' כ"א ע"א ברש"י ד"ה אלא וד"ה חובה ע"ש ועיין במש"כ רבינו ז"ל בהל' יבום פ"ב הל' י"ב דהיכא דיש גדול ואינו רוצה שוב כל האחים שוים ע"ש. ועיין במה דפליגי רש"י ותוס' ב"ק ד' ק"ח ע"ב גבי ינתן לבניו או לאחיו ע"ש ועיין בהך דגיטין ד' ע"ד ע"א ומש"כ שם. ועיין ירושלמי ספ"י דשביעית גבי הלוה מן הגר אם אז ג"כ בן קודם וכבר כתבתי בזה, ומ"מ ממעטינן אח מן גואל הדם במקום אב והא האב קודם וכאן הא האב א"א וצ"ל דהא כתב רבינו שם בהל' ב' דהראוי לירושה הוא גואל הדם וכאן אין האב יורשו כיון שהוא הרגו וכמש"כ. ועיין בירושלמי פ"ד דע"ז ה"א דאם הניח אבן ג' במרקוליס חייב משום עושה ע"ז ועובד ע"ז דנעשה תקרובת לעצמה ואף דאז נעשית ע"ז. ועיין תוס' שבועות ד' ט"ו ע"א גבי עזרה ע"ש ובירושלמי פ"ג דיומא וכבר כתבתי בזה. ועיין ברש"י גיטין ד' כ"א ע"ב גבי יד של עבד משמע שם דהיד גופא שייך להאדון ועיין ב"ק ד' פ"ט ע"א. ועי' מנחות ד' ט"ו ע"א גבי פיגול ע"ש:

הלכה ט

התנה עמה כו'. עיין בהשגות והנה רבינו והראב"ד ז"ל אזלי לשיטתם לקמן בפ' כ"ב מהל' אישות ה"ד ופכ"ג ה"ז אם ירושה הוא דין ממילא או ג"כ הוה בגדר קנין שלה. והנה רבינו ז"ל כתב הטעם משום דירושה כתיב בה לחוקת משפט ר"ל דהוא דין ממילא

לא ע"י סיבה ולכך אינו יכול להתבטל והוי כהך דתמורה ד' כ"ה ע"א דברי הרב ודברי התלמיד, ועיין ב"ב ד' קל"ג ע"א. ועיין בירושלמי פ"ט דכתובות מה דשאל שם קומי ר"י לדברי חכמים מי יורשה ועיין בשו"ת הרשב"א חלק ד' ור"ל דהבעל יורש בגדר קרוב לא בגדר ירושת הבעל היכא דאמר ע"מ. ועיין תוס' ב"ב ד' קי"ג ע"א ד"ה מתה ובהך דערכין ד' כ"ה ע"ב. ועיין בהך דיומא ד' ע"ג דכל היכא דכתיב משפט אינו חוזר ועיין בספרי פ' עקב דהשם מוריש ואין בו"ד מוריש ר"ל דכל שנעשה ע"י בו"ד זה לא נקרא ירושה רק גדר קנין. ועיין ב"ב ד' קי"ט ע"ב מה דמביא שם א"י מוחזקת היא מהך ונתתי וכו' אני ה' וכו' וכמו שכתבתי ועיין תוס' ב"ב ד' מ"ט ע"ב דיורשי האשה כנכרים הם לגבי בעל. ועיין שם ד' קנ"ח בתוס' ד"ה הואיל ומש"כ רבינו ז"ל בהל' נחלות פ"א ה"ט. ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' ערכין פ"ד הכ"ב. אך רבינו ז"ל סובר דגבי ירושת הבעל אף דהוה דרבנן מ"מ שם ירושה עליו ולכך ס"ל בהל' שמיטה פי"א הכ"א דאינו יוצא ביובל מהך דב"ב דף קל"ט ע"ב, והוה כמו דאמרינן שם ד' קמ"ז ע"א גבי מתנות שכ"מ דרבנן עשו אותה כירושה ע"ש. ועיין בספרי פ' פנחס פסקא קל"ד דהתורה נתנה לחכמים רשות לדרוש בזה ובאמת זה תליא אם תקנת חכמים היא כמו קנין שהמקנה מקנה אותו או הוה ממילא. ועיין במה דפליגי רש"י ותוס' ב"מ ד' צ"ו ע"ב בהך בעיא דרמי בר חמא בעל בנכסי אשתו מי מעל אם ר"ל בנכסים של הקדש שהיה לה בשעת נשואין או בנכסים שנפלו לה אח"כ. ועיין בירושלמי רפ"ט דכתובות מזכותו אתה למד חיובו ע"ש משמע דס"ל דאין הקנין בכל שעה ושעה רק בשעת הנשואין הוא קונה בתקנת חכמים כל מה שיהיה לה לפירות ובאמת זה י"ל דזה הוה אבעיא דגיטין ד' פ"ה ע"א חוץ מירושתה מהו ר"ל אם זה דבר ממילא התליא באישות או דבר פרטי. ועיין בירושלמי גיטין פ"ז ה"ד לא מצינו אשה נשואה לזה כו'. ועיין בירושלמי רפ"ה דכתובות לא נמצא קונה אשה ומטלטלין בשו"פ. ועיין בהך בעיא דגיטין ד' מ"ד ע"ב גבי בן בבל שנשא אשה בא"י כו' מוכח דאמרינן דמה שיש לו קנין ע"י אישות הוה כאלו הקנתה לו לא ע"י תק"ח אך י"ל דשם נכסי צ"ב שאני והך דב"מ הוה בנ"מ אך באמת גם נכסי צ"ב גם הוא רק בגדר תקנה והנה עיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' זכיה פי"ב הי"א דבנכסי לך ואחריך לפלוני דאם מכר הראשון אין לשני כלום מ"מ אין ב"ד מגבין לבע"ח מהם ע"ש ומ"מ גבי נשואין מבואר בכתובות ד' צ"ה ע"ב דע"י תקנת חכמים מקרי בעל לוקח ואין לאחריך כלום וע"כ צ"ל דתקנת חכמים לא הוה גדר קנין רק ממילא. ועיין בהך דב"ב ד' קל"א ע"א בהך דר"נ ע"ש אם תקנת חכמים הוה כגדר קנין או ממילא. ועיין במה דאמרינן בגיטין ד' ל' ובכורות ד' י"ח גבי עשו שאינו זוכה כזוכה ועיין תוס' ב"ב ד' קמ"א ע"א ד"ה אלא דתנאי ב"ד הוא

כמו דעת האדם ע"ש ועיין תוס' גיטין ד' ט' ע"א גבי חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד ע"ש. ועיין בהך דיבמות ד' ס"ז ע"ב גבי תקנתא דרבנן כל כמה דלא נפיק לאויר העולם לא תקינו ע"ש:

הלכה י

כמה מזונות כו'. ואם היא חולה צריך ליתן לה מזונות טובים. עיין ב"ק ד' נ"ט ע"א נכי מזונות ועיין כתובות ד' ס"ה ע"ב גבי סתם מניקות חולות הן והוה בגדר רפואה, ועיין בהך דיבמות ד' מ"ב ממשמש לה בבועי וחלבא ע"ש ועיין בירושלמי ב"ב פ' ח' דנותן לה פתא וקיטניא ע"ש בה"ט וכתובות פ' ט' הל' א' דנקט שם משח ומלח ע"ש ועיין בהך דכתובות ד' ס"א ע"ב דלידה הוא גרם לה ע"ש עיין תוס' כתובות דף נ' ע"ב ד"ה ומאי ע"ש ועי' ב"ב דף קמ"ד ע"ב ע"ש בתוס':

הלכה יג

האשה שפסקה לה כו' והותירה. עיין תוס' נזיר דף כ"ד ע"ב ור"ן נדרים ד' פ"ח ע"א ומה שחלקו שם התוס', ועיין תוס' כתובות דף ס"א ע"א ד"ה ואחת אך באמת זה תליא אם צריך ליתן הבעל לה לאכול או מזונות ועיין ב"מ דף צ"ב גבי פועל ובירושלמי עירובין פרק ו' שאין האב זוכה להם אלא מה שהם אוכלים ובאמת זה תליא בהך מחלוקת דתרומות פ' ו' טורח המזונות על מי ע"ש בהלכה ג' דהוה מחלוקת ר"מ ורבנן, ובאמת זה ג"כ מחלוקת הך דכתובות ד' נ"ח רשב"ג דשם דאמר מאי בינייהו איכא בינייהו טרחא, ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' שמיטה ויובל פ' ו' הל' י"ד ובירושלמי רפ"ז דכתובות, ועי' בתוספתא פ' ד' דמעש"ש דבאשתו גם רשב"א דס"ל דאין ידה כידו מ"מ מעשר עני ליתן לה אסור ע"ש, ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהלכות תרומות פרק ד' הלכה י"ב ע"ש:

הלכה טו

בד"א באיש שאינו כו'. עיין מש"כ ה"ה ז"ל בשם תשובות רב האי ועיין בבעה"מ פ"ד דב"ק מש"כ שם ובדברי בעל המלחמות שם ועיין תוס' ר"ה דף ו' ע"א, אך באמת י"ל כך דהכפיה הוא לא שירדו לנכסיו רק שכופין אותו להקדיש ועי' מש"כ התוס' גיטין ד' ע"ה ע"א ד"ה מכלל ועיין בתוס' קדושין דף ה' ע"א וד' מ"ד ע"א דיש דברים דדי אף בע"כ רק הוא צריך לידע זה, ועיין מש"כ התוס' כריתות ד' י"ב ע"א ד"ה או ע"ש ושם י"ל הטעם דכיון דלא ניחא ליה בכפרה שוב אין מתכפר לו עיין כריתות דף ז' ורש"י סנהדרין ד' מ"ז ע"ב גבי קבורה ועיין בהך דב"ק דף מ' ע"א גבי כופר ע"ש, ועיין בהך דערכין ד' כ"ז דאמר שם דממשכנין מנכסיו אך שם י"ל דקדשי בדק הבית שאני והך דגבי ערכי עלי ממשכנין עיין ב"ק דק"ב ע"ב שם לא משום הנתינה להקדש רק משום הנדר דכל כמה

דלא נתן לא קיים כמבואר בחולין דקל"ט ע"א ע"ש, ועי' בהך דתמורה ד"ח ע"א דהיכא דלית ביה איזו נ"מ נוטלו הגיזבר בע"כ להקרבן ע' תוס' חולין ד' קל"ח ע"ב ד"ה יצא משא"כ היכא שיש בו זכיה אז אינו יכול הגיזבר לכפותו אף דעובר על ב"ת ע"ש אך שם לא נדר דשם קאי על בכור אבל משא"כ בנדר י"ל דהוה כמו שהוא שיעבד הנכסים, ועיין בירושלמי ב"ק פרק ט' וכבר כתבתי בזה, וגם היכא שצריך ליתן לעניים אם אינו רוצה ליתן כלל עיין חולין דף ק"ל ע"ב ורש"י כתובות ד' ס"ז ע"ב וד' ס"ח ע"א ע"ש בתוס', אך שם בכתובות כיון שהוא ליקט בתורת עני הוה כמו שבא ליד עניים וזכו בו עניים ולכך גובין ממנו וכן ר"ל הך דר"א בחולין דף ק"ל ע"ב דכיון שלקטן בתורת עני זכו בו עניים ועיין במש"כ הר"ש ז"ל בפ"ה דשביעית בהך מחלוקת דר"א ור"י גבי לוף ובזה א"ש ג"כ מה שהקשה הראב"ד ז"ל על רבינו בהל' מעשר שני פ' א' הל' י"א דספק מעשר עני ספק מעש"ש נותן מעש"ש ולא מעשר עני והקשה מהך דר"ע דליקט אתרוג כו', אך ר"ע שאני כיון דהיה ג"כ גיזבר וידו כיד עניים והוה כמו שבא ליד עניים וליכא כאן מוציא מחבירו עליו הראיה:

הלכה יח

יש מן הגאונים כו'. עיין בירושלמי כתובות פ' י"ג דאמר שם דצריכה לישבע שלא מחלה כתובתה אך שם רק ביתומים ורבינו ז"ל לשיטתיה אזיל דס"ל דמזונות תליא בכתובה לקמן פרק י"ז:

הלכה כד

המדיר כו' אם רצה שתשב כו'. עיין בכ"מ ועיין בהך דנדרים דף צ' ע"ב גבי הך דנטולה אני מן היהודים ושם ר"ל ג"כ כן דלמשנה ראשונה אם לא הפר לה צריך לגרשה ולמשנה אחרונה א"צ אם ירצה אך מ"מ כתובה צריך ליתן לה וכן מוכח שם בירושלמי וע"ש דף פ"ג ע"א ובבמות דף קי"ב ע"א ע"ש ברמב"ן במלחמות:

פרק יג

הלכה ב

אלא העיקר כו'. ובימות החמה בפחות כו', כן ר"ל רבינו דבפחות קאי אימות החמה, ועיין בכתובות דף מ"ח ע"ב שלא יתן חדשים בימות החמה ע"ש וע' בירוש' כאן פי"ג:

הלכה ג

ומדור שיושבת בו כו'. הנה מלשון רבינו ז"ל משמע דהמדור הוא לעצמה ועיין בירושלמי דמעשרות פרק ג' הל' א' מבואר דאין לה בית דירה עליו רק היא בטילה לו, וע' בהך

דגיטין ד' ע"ח ע"א ע"ש, והא דאמר בכתובות ד' ק"ג ע"א דמדור משעבד לה מחיים ר"ל דהשיעבוד שצריך ליתן לה מדור לאחר מיתה משועבד לה מחיים משא"כ במזונות דהוא חיוב חדש ועיין מש"כ התוס' סוטה ד' כ"א ע"ב ד"ה יתומים ע"ש ועיין בכתובות דף מ"ט ע"ב בתוס' ד"ה אלמנתו ושם ד' ס"ח ע"ב, אך י"ל דזה תליא בהך דאנשי גליל ואנשי יהודה אם יכולים לסלקה מן מזונות וליתן לה כתובתה, ועיין ד' צ"ו ע"ב נכסי בחזקת אלמנה קיימא, ותוס' שם ד' נ"ד ע"ב ד"ה למזונות ע"ש, ועיין מש"כ לקמן פ' י"ח הל' י"ד ע"ש, ועי' בירושלמי פ' י' דכתובות הל' א', ועיין בהך דברכות ד' נ"ט ע"ב גבי בנה בית חדש דמברך הטוב והמטיב משום אשתו:

הלכה ו

ולא האשה בלבד כו'. זה הכלל, עיין בהך דכתובות ד' ס"ח ע"א דלבוש וכסות לא הויא בכלל מזונות ועיין גיטין ד' י"ב ע"ב גבי העדפה ועיין ב"ב ד' קל"ט ע"ב דפליגי שם התוס' עם רשב"ם אם כסות בכלל מזונות ע"ש בד"ה והבנות ועי' בירושלמי כתובות פי"ב ה"א דתנא שם ברייתא ומתכסין בכסותו ע"ש:

הלכה יד

האומר כו' וכן היא שאמרה כו'. עיין בהשגות, ובאמת זה תליא במש"כ לעיל הל' ג' אם צריך הבעל ליתן להאשה מדור בפ"ע ויש לה בו קנין, ועיין בעירובין דף פ' ע"א ועיין בהך דנדרים ד' ל"ט ע"א מה דמחלק שם בין חלה הוא לחלה בנו, ועיין בתוס' סוכה ד' כ"ז ע"ב גבי סוכת שותפים לר"א ע"ש:

הלכה יז

עיין גיטין ד' מ"ד ע"ב דמשמע שם דאם הוא מבבל ונשא אשה מא"י מן הסתם יכול להוציאה לבבל ע"ש, ועיין בירושלמי ובתוספתא כאן:

פרק יד

הלכה ג

נושא אדם כו' ואין אשתו יכולה כו'. עיין בהך דקדושין דף ז' ע"א אי בעינא למנסב אחרינא וכתובות ד' ס"ד ע"א ומדברי רבינו נראה דאף דכל זמן דיש לו אשה אחת הוא משועבד לה העונה, מ"מ אח"כ כשנושא אחרת יכול לחלקם לב', ועיין בנמוקי יוסף פ' ד' דיבמות דמבואר שם להיפך, והטעם דס"ל דהטעם דלא משום שהוא משועבד לה רק הדין הוא כן ולכך אם יש לו ב' נשים יכול למעט לכל אחת, ואזיל לשיטתיה דס"ל לקמן בפ' כ"א הל' ט' דהאיש לא הוה לאשה כמו בבעלים ע"ש בהשגות, ועיין בהך דכתובות

דף ע' ובירושלמי שם כיון שיכול לגרשה, עוד י"ל דס"ל כמש"כ לעיל דכל יום הוא חיוב חדש ולכך ס"ל בהל' גרושין פ' י' הל' כ"ג דלגבי אשתו שנשתטית אינו משועבד כיון דהשתא לאו בת אישות היא וכבר כתבתי בזה בהל' ברכות ועיין בהך דיבמות ד' ע"ה ע"א גבי הך דנשאת ואח"כ נפצע ושם ד' נ"ז ע"א בהך דאמר אביי הואיל ומאכילה בלא ידעה ע"ש בתוס' ושם בע"ב בתוס' ד"ה רב, וי"ל דהך דר"א ור"י שם ד' ע"ה פליגי בזה אם הוה קנין חדש בכל יום או משום תחילת הנשואין וכבר כתבתי בזה:

הלכה ו

המדיר את אשתו כו'. ואם שרי להתייחד עמה אם זה הוה כמו מתייחד עם חייבי לאוין עיין בראש"ש נדרים ד' מ"א ע"ב ד"ה ואוכל עמו דגבי מודר הנאה הוה מקפידים זה על זה ולא חיישינן לתקלה כמו בהך דשבת ד' י"ג, ועיין בכתובות דס"ג ע"ב בתוס' ד"ה אינו דומה דמיקרי פת בסלו כמו נדה וא"כ שרי להתייחד כמו בהך דסוטה ד' ז' ע"א ע"ש, ועיין תוס' סנהדרין דף ל"ז ע"א ד"ה התורה ע"ש, ובהך דכתובות ד' ע"ז ע"א גבי הך דהוינא עמו בסהדי ועיין בהך דסנהדרין ד' כ"ב ע"א גבי התירו לו לייחד ולשיטת רבינו בהל' מלכים פ' ג' הל' ב' י"ל דר"ל דכיון דאסור לו להוסיף אף לפילגש הויא כמו חייבי לאוין ואסורה להתייחד עמו ואף שיש לו היתר שיכול לגרש אחת:

הלכה י

ואם מתה קודם הגט כו'. עיין ב"ב ד' קמ"ו ע"ב. אך שם רק שהוא רוצה לגרשה אבל כאן כשהיא רוצה להתגרש לא, ועיין מש"כ רבינו ז"ל בפרק א' מהלכות נחלות גבי ספק מגורשת ע"ש בהלכה ט':

הלכה טז

איש ואשתו כו'. עיין בהשגות ועיין ברש"י יבמות ד' קי"ב ע"א ובתוספתא דסוטה פרק ה' ע"ש:

הלכה יז

האשה שחלתה חייב לרפאות כו'. ולא חלק בין יש לו קצבה עיין בה"ה ועיין בירושלמי דב"ב פרק ט' ע"ש מבואר דגם גבי בעל כן, ועיין בראש"ש דדחי זה ע"ש אך זה מספקא לי אם נימא דגם בעל כן אם זה רק בפשיעה כמ"ש התוס' ב"ב דף קמ"ד ע"ב וגם אם חלתה מחמת לידה אם הוא צריך לרפאותה עיין בהך דב"ק ד' נ"ט ע"א גבי נכי חיה אך שם י"ל דגבי לידה הוא גרם לה עיין שם ד' ל"ב ע"א וכתובות ד' ס"א ע"ב גבי מדיר דיליף מיולדת והוא גרים ונ"מ אף לשיטת הראש"ש ז"ל דחייב דהא הטעם של הראש"ש הוא משום פדיון וא"כ לפי"ז אם מתה מתוך החולה דלא שייך בגדר פדיון דהא בעינן ואותבינך לי לאינתו

פטור אבל אם נימא דהטעם הוא משום מזונות חייב ועיין תוס' כתובות דף נ' ע"ב ד"ה ומאי ע"ש:

הלכה יח

נשבית חייב כו'. הנה עיין בתוספתא מבואר דזה רק בשבויה דמותרת לחזור לו לאשתו, אבל בשבויה בן נצר לא, והנה גבי אשת כהן אם נשבית בבן נצר אם חייב לפדותה אף לרבא דס"ל דאלמנה לכה"ג א"צ לפדותה, אבל הכא כיון דתיכף שנשבית מיד אסורה שוב אין נ"מ, ועיין בירושל' קדושין פ' א' גבי חלה ואח"כ ברח דמשלם משום דתלינן דאם הוי גבי האדון הוה נרפא במהרה אבל בלא זה א"צ להשלים, ועיין בהך דב"ק דף קי"ז ע"א דהיכא דמתחלה הראה לו ואח"כ נשא ונתן ביד פטור משום דכבר קליה ע"ש, ועיין בירושלמי גיטין פ' ה' הל' ג' גבי ראובן שגזל שדה משמעון ומכרה ללוי ולוי נתנה במתנה ליהודה גובה לוי מראובן ע"ש אף דאח"כ נתנה במתנה משום דאמר ליה שאני רוצה שיחזיק לי טובת הנאה משמע הא בלא זה פטור ועיין בהך דב"ק דף מ"ח ע"א גבי בעל השור חייב בנזקי חצר אף דמיירי שבעל החצר הפקיר חצירו אח"כ כמ"ש שם התוס' ע"ש ועיין ב"מ ד' ק"ח ע"א גבי זבן במאה ושוה מאתן, ועיין בירושלמי פ' ג' דכתובות הל' ה' גבי הקוצץ נטיעות של חבירו ועתיד לחתכן דמבואר שם דפטור, ועיין בתוס' ב"ק פ' ו' דמבואר שם דחייב ועיין בהך דבכורות ד' ל"ז ע"א דאמר ליה מאי אפסידתך אך שם שאני דכיון דהוה מקח טעות, ועיין בזבחים ד' צ"ט ע"א בהך בעיא דר"ל טמא והוא בעמ"ו ושם ד' ק"י ע"א ומנחות ד' נ"ז ע"א גבי חימצה ויצאה וחזרה וחימצה אך שם ר"ל דלא מהני יוצא לזה ועיין פסחים ד' י"ז ע"ש ומכות דף י"ח דפנים לא חזי ועי' תוס' ב"ק ד' ע"ו ע"ב ד"ה והלא ע"ש ועיין ירושלמי פיאה פ' ג' הל' ו' גבי נשרף חלקו של מוכר אם מנכה לו מן הדמים מה שהיה צריך להניח פיאה מחלקו של מוכר על של לוקח ע"ש:

פרק טו

הלכה א

האשה שהרשית כו'. עיין בה"ה ועיין בהך דפסחים ד' ע"ב ע"ב מבואר דמצות עונה ופ"ו הוא שני דברים ונ"מ לגבי מעוברת דלא שייך בה הך מצוה, ועיין ברש"י מו"ק דף י"א ע"ב דס"ל דהיכא דמשועבד ומושכר לאחר אין אבילות חל עליו. ואמאי גבי אשה חל עליה אבילות למלאכה וכן לשאר דברים כמבואר במו"ק דף כ' ע"ב ולמ"ד דאינה יכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה, וצ"ל דכיון דזה תקנת חכמים איסורא לא זכי ליה

רחמנא וכמו הך דב"מ ד' צ"ב ע"ב ע"ש, וגם י"ל דזה הוה כמו הקדש חמץ כו' דמפקיע מידי שיעבוד, ונ"מ אם בעל בימי איסור אם זה עולה לו למצות עונה, ועיין בפסחים שם בתוס' ד"ה באשתו, וע' בהך דביצה דף ה' ע"ב וכי תימא למצות עונה הוא דאתא, ועיין בסנהדרין דף נ"ט ע"ב דקאמר למצות פ"ו, ועיין בע"ז דף ה' ע"א דמבואר דהם שני דברים וצ"ל דהך דביצה קמ"ל דהימים שנאסרו לא הויא בחשבון בהימים של עונה, ועי' בריש כתובות גבי אנוס בתקנתא דרבנן וגם עיקר הטעם דפרישה היה מחמת האשה:

הלכה ו

היו לו בנים בגיותו ונתגייר כו'. עיין בירושלמי פ' ב' דיבמות הל' ו', ונ"מ ג"כ לשיטת רב חסדא דס"ל בסנהדרין ד' ס"ח ע"ב דקטן מוליד והיו לו בנים בעת שהיה קטן ואח"כ הגדיל אם קיים מצות פ"ו, ועיין בספר ה"ג בהלכות מיאון שכתב גבי קטן אבל בניו כשרים הם ונקראין על שמו ע"ש, ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' ק"פ פ' ה' הל' ז' גבי קטן שהגדיל בין פסח ראשון לשני שאם שחטו עליו בראשון שא"צ לישחט עליו בשני ע"ש:

הלכה ז

לא ישא אדם כו' אא"כ. עיין סוטה דף כ"ד ע"א וד' כ"ו ע"א גבי פלוגתא דר"א ורבנן אם הויא אשה הראויה לקיימה ע"ש ובכתובות ד' ע"ז, וע"ש בתוס' בשם הירושלמי דמשמע דאינו די במה שיש לו אשה הראויה לילד רק שיהא לו בנים דאל"כ אמאי נקט לא היו לו אשה ובנים ואח"כ נולדו לו כו', כבר נדחית ע"ש, אך מלשון רבינו ז"ל לא משמע כן, ועיין ביבמות דס"א ע"ש:

הלכה י

האשה כו' שומעין לה כו'. והנה מדברי רבינו משמע דא"צ שתטעון זה והא דקאמר בגמ' בבאה מחמת טענה ר"ל דאין הטעם משום פ"ו רק משום טענה ונ"מ דאף אם אין לה רק בן אחד או בת אחת דשוב לא שייך הך טענה ועל פ"ו אינה מצווה, ועי' בהך דנדה ד"ג ע"ב ע"ש, וע' בכתובות דס"ד ע"א ע"ש:

הלכה יג

ובכל זה משביעין שבועת היסת. עיין בהשגות דס"ל דלגרמא לטענת ממון ליכא שבועת היסת ועיין במה דפליגי רבינו והראב"ד ז"ל בסוף פ' ד' מהל' זכיה ומתנה ע"ש, וע' מש"כ רבינו בהלכות שותפים פ' י' הל' ב' דאין משביעין על טענה שעל ידי זה לא יתחייב רק שבועה, ועיין בפ' ז' מהל' טוען הל' ה' גבי היכא דאמר שכבר נשבע אין משביעין אותו על זה שבועה ע"ש, וע"ש בפי"ד הלכה ה' ובאמת זה תליא בהך מה דפליגי רבינו עם

הראב"ד ז"ל בהל' שמיטה פ' ט' הל' ח' גבי שביעית משמטת את השבועה אם שבועה הויא דבר בפ"ע וזה משמט, או ע"י הממון ע"ש מה שכתבתי:

הלכה טז

אעפ"י כו'. **עיין ביצה ד' ל"ז ע"א ע"ש ברש"י ועיין ב"ב ד' צ"א ע"א, ובסוטה דף כ"ד ע"ש**:

הלכה יט

ואם יש לו ממון כו'. עיין חולין ד' פ"ד ע"ב דאמר שם יותר מכדי ממונו ע"ש ברש"י דנקט רק אשתו, ועיין בכתובות ד' מ"ג ע"א, אך שם קאי על אלמנה, וע"ש ד' מ"ח ע"א וד' ק"ו וכ"מ בזה:

פרק טז

הלכה א

אין נקראים כתובה אלא נדוניא כו'. והתוספת שהוא מוסיף על הנדוניא אם הוה דינו כחוב עי' בהך דב"מ ד' ק"ד ע"ב ותוס' יבמות ד' ס"ה ע"ב ד"ה כהא ע"ש, וזהו מה דקרא לה בירושלמי פרא פורנין ע"ש בכתובות פרק ה' הלכה ט', ופרק ז' הלכה ז' וכ"מ בזה:

הלכה ד

וכן הזקינו כו' ושמין לה כל מה שעליה כו'. עיין בירושלמי גיטין פ' ד' הל' ג' אפילו קלוסטא דעל רישך דידי הוא, ועיין ב"ב ד' קמ"ו ע"א בייבא וסבכתא ע"ש ברשב"ם:

הלכה ז

תיקנו הגאונים כו'. עיין בירושלמי פ' י' דכתובות הל' ג' דארמלתא דר"ה גבה לה מן המטלטלין כמנהג מקומם ע"ש, ובבלי ד' ס"ז ע"א, ועיין בפה"מ לרבינו בסוף פ"ח דבכורות דגם שבח וראוי תיקנו שיגבו ועשו אותה כבע"ח, ועיין בירושלמי נדרים פ"ט ה"ה דמשמע שם דגם גבי כתובה אף דלא גבה ממטלטלי מ"מ אומרים לו ליתן ועיין בירושלמי פ' א' דחגיגה סה"א אך שם גבי יורשים ובע"ח, ועיין בירושלמי ספ"א דכתובות הי"ד גבי ההיא אתתא דהויא פורנא כ' דינרין והיה שם חד בית דהויא שוה רק עשרה דינר ופליגי שם אמוראי אם כיון דהבית אינו שוה רק י' דינר הויא כמאן דלית לה כתובה אלא י' דינר או דמ"מ חוב הכתובה יש לה אלא דאין לה ממה לגבות ע"ש, ועיין בתוס' כתובות ד' צ"ה ע"ב ד"ה ואין ע"ש, ועיין בירושלמי פרק ג' דגיטין על הך דמלוה מעות את הכהן, וברמב"ן במלחמות שם ע"ש, ועיין רש"י ב"ק ד' י"ד ע"ב מאי טעמא לא גבו מן המטלטלין ורש"י ב"מ ד' ס"ז ע"ב ד"ה אין דס"ל דמה"ת לא חל כלל דין ערבות עליהם אף בבע"ח, ושם ד' ק"ד ע"ב ברש"י ד"ה להכי ועיין רש"י פסחים ד' ל"א ע"א דפי'

שם רש"י משום דהני מעות לא הוי בעין בשעה שהאב היה חי והטעם משום דאל"כ נימא כמו דאמרינן בב"ב ד' קכ"ו ע"א גבי מלוה שעמו פלגי דכתב שם הרשב"ם הטעם משום דהוא מקנה לאביו בעין יפה ע"ש ה"נ נימא זה לכך צריך רש"י לומר דלא הוה בעין ועיין תוס' כתובות ד' פ"ב ע"א ד"ה לא מש"כ שם התוס' שהרי היבם מוחזק שהרי הוא החייב ר"ל ג"כ כן והוא שיעבד החוב בעין יפה דזה לטובתו ומיקרי מוחזק ועיין תוס' בכורות ד' נ"ב ע"א ע"ש ומש"כ רש"י בשבועות ד' ל"א ע"ב ד"ה ש"מ מוכח שם דהשיעבוד דכתובה לא חל לכתחלה רק על הקרקע וע"ש בתוס' ד"ה ש"מ מ"ש דקאי נמי אהך דהכל מודים בעד סוטה ע"ש ובאמת זה תליא כך דאם נימא דהכתובה לא חל מעולם רק על הקרקע או שחל על הכל רק דב"ד אין גובים רק מהקרקע דלפ"ז בדבר דמהני עדותו של עד אחד מה"ת אז שפיר לא נקרא משביע עדי קרקע דעדותן חל גם על מטלטלין אבל גבי עד מיתה דהויא רק עדות מחמת תקנת חכמים ומחמת דעדותו מועלת ואינו מועיל רק לקרקע ורבינו ז"ל ס"ל דמהבעל גופא חל גם על המטלטלין רק דאין ב"ד מגבין מהם משא"כ מיורשים אז לא חל כלל על המטלטלים, ועיין בירוש' כתובות פ"ט סה"ב דס"ל דלא כמש"כ התוס' ב"ב ד' קכ"ו וכתובות דף צ"ב ובכורות ד' נ"ב רק דאף שפטור מן השבועה מ"מ אין גובה מן המטלטלין, ועיין בירושלמי שבועות פ' ו' הל' ז' דאמר שם דאף אם כתב בשטר בהדיא על מנת לגבות מן המטלטלין לא מהני והטעם משום דס"ל דגבי בע"ח חל שיעבודא גם על המטלטלים אף בלא כתיבתו ומה יועיל מה שהוא משעבד המטלטלין הא בלא שיעבודו ג"כ חל אלא דמ"מ אם אין ב"ד יכולים לגבות לא מהני גם אם שיעבדם וכעין מש"כ הרי"ף ז"ל בב"ב על הך דדף קמ"ט ע"א גבי איסר גיורא דלהקנות במתנת שכיב מרע לבן שיש לו היכא דאינו יורשו כגון גר לא מהני כיון דבאמת הוא בנו רק התורה הפקיעה ומה יוסיף לן אם נותן לו במתנת ש"מ דכירושה שוייה רבנן וכבר הארכתי בזה במקום אחר, ועיין ב"ב ד' מ"ה ע"ב ע"ש אך גבי כתובה מהני כיון דע"פ דין לא משעבד זה אם יכתוב בפירוש ועיין בירושלמי כתובות פי"א הל' א' גבי יזונו בנותי אם אמרינן דר"ל מן המטלטלין ג"כ ע"ש ועי' מש"כ רבינו ז"ל בהל' מלוה פרק י"א הל' י"א ע"ש:

הלכה י

ועוד תיקנו חכמים כו' וכל שימכור אחר הנשואים כו'. דוקא אבל לא גובה מנכסים שמכר אחר אירוסין כמבואר שם ד' מ"ד ע"א ובפרט לשיטת רבינו ז"ל דס"ל לעיל בפ"י הל' י"א דארוסה אינה גובה ממשועבדים אף אם כתב לה כתובה. והנה בירושלמי כתובות פ' י' הל' א' מבואר שם דאם קידש אחת קודם ואחרת נשאת קודם ואח"כ נשאת

אותה שקידש ראשונה היא קודמת ואף דהא ס"ל דלא נשתעבדו נכסים רק משעת נשואין זה רק דין השיעבוד אבל לגבות ממנו גובה משעת אירוסין והיא שקידשה תחלה קודמת וע"ש בירושלמי דאמר דזה תליא בפלוגתא דר"מ ורבנן אם השיעבוד הוא ממילא בגדר דין או מה שהוא משעבד עצמו וזה רק בשטר, ועיין רש"י קדושין ד' י"ג ע"ב ד"ה לאו דאורייתא ועי' רש"י גיטין דף נ' ע"א ד"ה כיון דדינא, ובאמת זהו ר"ל המחלוקת שבכ"מ ש"ד ושל"ד ר"ל אם התורה שיעבדה או השיעבוד ע"פ עצמו, וזהו ג"כ מה דמבואר בב"ק ד' י"ב דהך דעבדא כמטלטלי תליא בזה אם ש"ד ע"ש ר"ל דבדין התורה לכ"ע עבדא כמקרקעי רק בלשון בני אדם עיין רשב"ם ב"ב ד' ס"ח וד' קכ"ח וד' ק"נ וא"כ כך אם השיעבוד הוה גדר דין אז עבדא כמקרקעי ואם השיעבוד הוא מה שמשעבד עצמו הוה עבד כמטלטלי, והנה עיין בהך דכתובות דף נ"ז ע"א גבי הך דאמר מחלוקת בתחלה כו' וזה קאי אתחלת חופה ע"ש. והנה לכאורה מוכח כשיטת רבינו דארוסה אין לה כתובה דאל"כ מאי נ"מ ופליגי אם חופה בלא ביאה אם הויא כנשואין לגבי כתובה או לא ע"ש ד' נ"ו ע"א בהך בעיא דרבין ובאמת קשה אמאי לא מפרשינן בגמ' בהך דכתובות ד' מ"ח ע"ב גבי הך דר"ל דאמר שם גבי מסירה לכתובתה ע"ש אמאי לא מפרש שהיא כנשואה ליטול כתובה, אך י"ל מה דפליגי שם בכתובות ד' נ"ז אם מקרי עסוקין באותו ענין דמהני תנאי עיין גיטין ד' י"ח ע"א וב"ב ד' קי"ד וב"מ ד' ס"ז ועיין גיטין ד' ע"ו ע"א ברש"י ובר"ן ע"ש. גם י"ל לפי מה דמבואר בירושלמי ספ"א דגיטין דהמוחל שט"ח לא הויא מחילה עד דמסר ליה שטרא, וכאן כיון דגבי זה הויא תנאי ב"ד והוא דבר נמשך הויא כמו שלא מסר השטר לידו ועיין ב"ב ד' ל"א ע"א גבי אבל אכלו שית אין לך מחאה גדולה כו', ר"ל ג"כ כן דכיון דהשטר מונח הוה כל שעה כמחאה חדשה ועיין תוס' שם וא"ש ועיין תוס' שם ד' קס"ח ע"ב, ועיין תוס' בכורות ד' מ"ט ע"ב גבי דאקני בפה"ב ע"ש, אך מלשון רבינו לעיל בפ"י מוכח דס"ל דפסק כאם תמצי לומר דרבין דחופה לבד הויא נשואה גמורה, ולמ"ד דאין לה כתובה בלא ביאה א"כ אם נימא כמ"ד בכתובות ד' מ"ו דגם בלא ביאה יש דין של מוציא שם רע א"כ לפי"ז לפי מה דס"ל דאנוסה אין לה כתובה לפי שאין יכול לגרשה גם במוציא שם רע לא תהא לה כתובה כיון דעיקר הכתובה הוא ע"י ביאה ועדיין לא נתחייב לה וע' תוספתא כתובות פ' א' הוא לוקה וכתובתה קיימת ונותן לה מאה סלע ע"ש ועיין בסנהדרין דף ח', אך לפי מש"כ בשם הירושלמי דלמפרע נתחייב בכתובה אף דלא נשתעבדו הנכסים א"ש זה ועיין בהך דעירובין ד' ע"א ע"א גבי ביטל:

הלכה כא

אלמנה כו'. והנה גם תוספת גובה בששטר כתובה יוצאה מתחת ידה אף לשיטת הרי"ף ז"ל ע"ש לפי גירסתו ופסקינן כרבי ינאי וכן ר"ל הרי"ף ז"ל בריש פ"ה דכתובות וכל זמן שהיא בבית אביה כו', ע"ש בהגה"ה ובר"ן ז"ל מה שדחקו בזה רק דהרי"ף ז"ל ר"ל אם יש כתובתה בידה אז גובה אף תוספת וכרבי ינאי לפי גירסתו:

הלכה כו

האשה שאמרה כו'. עיין בהשגות ועי' לעיל פרק ד' הי"ג ולקמן בפרק י"ב מהל' גרושין הלכה ד' ושם לא השיג הראב"ד ז"ל:

הלכה לא

האשה כו' ומתנאי הכתובה כו'. והנה בירושלמי מבעי לן אם התנאי כתובה דבנן נוקבין אם זה ג"כ בכלל מדרש כתובה אם לא, ועיין בכתובות ד' נ"ד ע"ב גבי תנאי כתובה ככתובה ועיין שם ד' ק"ו ע"א דאמר שם אבל לא בניו ובנותיו דמשמע דגם הבנות לא וצ"ל דשם מיירי בבנות יורשות ובלא תנאי כתובה. והנה לפי מה דמבואר בגמ' דיבמות דף קי"ז דאם נתיבמה היבם נכנס לנחלה על פיה ולפי מה דס"ל לר"י ביבמות דף מ' דאם יש אב האב קודם כאן מאי כיון דאין האב יכול לירש הנכסים עפ"י האשה הוה כמי שאין כאן אב והיבם קודם או לא ועי' בירושל' ביבמות ספי"ג גבי הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי דמבעי ליה שם אם יורש בנכסי אחיו ר"ל כיון דעפ"י דין עדיין לא נגמר היבום אם יורש או לא וה"נ לר"י דס"ל דאב קודם י"ל דזה הוה בגדר יורש ובגדר יורש אין יורד על פיה, ועיין בהך דזבחים דף צ' ע"ב גבי הך בעיא דחטאת העוף ועולת בהמה ומעשר איזה מהם קודם ע"ש ובירושלמי פ' ג' דהוריות הל' ז' ע"ש, ועי' בירוש' פ' ד' דיבמות הל' ז' גבי היו שתי יבמות ועשה מאמר בזו ובעל לזו ע"ש, ועיין מש"כ בזה לקמן פ' י"ח הל' ו' אם כל היכא דאינו יכול ליטול אם הוה כמי שאינו כאן, ועיין בהך מחלוקת דאביי ורבא ב"ב ד' י"ב ע"ב אם מה דיורש את אחיו היבם ונוטל שני חלקים בנכסי האב אם זה מיקרי חלק אחד או שני חלקים, ועיין בהך דכתובות ד' פ"א ע"ב וד' פ"ב ע"א גבי יבום ואח"כ חילק דלא מהני ואמאי לא נימא שיהיה כמו בכור שנטל כפשוט דקי"ל ב"ב ד' קכ"ו שויתר ובאמת בירושלמי פ' א' דקדושין הל' ד' אמרינן כן מחמת זה הטעם ע"ש, אך באמת כך דהנה בירושלמי כתובות פ' ד' הל' י"ג מקשה דלמה ויתר הרי לא נטל כלום מחלק בכורתו ע"ש אך באמת לפי מה דקי"ל בב"ב דיהבינן ליה אחד מצרא גבי בכור כל חלקו הוה כמו חלק בכורה ועיין בראשונים דיש מחלוקת בזה גבי הך דלא יוכל לבכר אם גם חלק הפשיטות שלו או רק חלק הבכורה ע"ש, ובזה א"ש

מ"ש התוס' על הרשב"ם ב"ב ד' קכ"ו ע"ב לא עשה ולא כלום דס"ל לרשב"ם ז"ל אף בחלק פשיטותו והקשה התוס' עליו דאמאי ובזה א"ש דאף חלק פשיטותו שלו הויא כבכורה ע"ש וא"כ נמצא דבכור שנטל חלק כפשוט נטל מחלק בכורה משא"כ גבי יבם דזה הוה לדידן כמו שני חלקים ולכך לא מיקרי גביה שנטל מקצת מן הירושה ולכך לא ויתר וא"ש. ובזה יש ליישב מה שהקשה התוס' ב"ב ד' ק"ח ד"ה ואחין ושם בע"ב ד"ה יכול דנימא מטעם נחלה ממשמשת והולכת ע"ש די"ל דאם מת בלא בנים ונשאר לו אח ליבם שוב פקע גדר ירושה לפי מה דקי"ל דבזה אח קודם לאביו וא"כ י"ל דנ"מ אם אח"כ מת האח בניו קודמין לאב דכאן נפקע גדר נחלה ממשמשת אף דכ"ז דלא ייבם לא זכה עדיין בנכסיו מ"מ מן האב פקע דיכול ליבם, ועיין בהך דיבמות דף מ' ע"א מה דמקשה שם לר"י היכא דאיכא אב לא תקיים מצות יבום, וע' בירוש' סוטה פ"ו דפליגי ר"ע עם ר"ט גבי ע"א אם מפסדת כתובה ע"ש, ועיין בזה דפליגי רבינו עם הרא"ש ז"ל בהל' נחלות פ' ז' היכא שטבע במים שאין להם סוף וכדומה שהיורשים נוחלים אם היא נוטלת כתובתה ועיין מש"כ התוס' כתובות דף נ"ג ע"א דב"ה ס"ל דלגרוע כחה לא אמרינן מדרש כתובה ע"ש בזה:

פרק יז

הלכה יד

אלמנה שמכרה כו'. עיין בה"ה מש"כ בשם הרשב"א שהשליח אינו יכול לקנות לעצמו ע"ש, ועי' תוס' ב"ב ד' פ"ה ע"א ד"ה ארבע מדות ע"ש, ועיין בתוס' גיטין דף ל' ע"ב ד"ה הילך מה דהקשה שם ר"י על רש"י ואף דמאן מסר ליה דליקני ועיין בהך דקדושין ד' כ"ז ע"א גבי הך תירוץ דמקומו מושכר למעשר ע"ש ור"ל שמקנה החצר למעשר דהיינו לשבט דכיון שהפריש המעשר זכה בו השבט והוא מקנה החצר לאותו השבט, ועיין ברש"י חולין ד' קל"א ע"א ד"ה כמו שהורמו בחד לישנא שם ברש"י ועיין תוס' ב"ב ד' ע"ט ע"ב ד"ה אומר מש"כ שם בשם רשב"א ובר"ן נדרים ד' ל"ד ע"ב ע"ש ועיין בירושלמי פיאה פ' ה' הל' ב' בהך פלוגתא דשם אם צריך לזכות את העני בכל הגדיש או רק בשבולת אחת משום דהוה כזכה מימינו לשמאלו ואינו זכיה, ועי' בהך דנדרים ד' מ"ח ע"ב גבי קנה ע"מ להקנות, ועיין מש"כ הרמב"ן ז"ל ב"ק דף ע' ע"א בשם נוסחת רב האי גאון, ועיין בהך דגיטין דף כ"ד ע"א גבי והא לא חזרה שליחות אצל הבעל ע"ש ברש"י ותוס', וה"נ כן, ועיין בהך דגיטין ד' ל"ח ע"ב בהך דר' דאמר מפני שהוא כמוכרו עצמו לו ועי' בהך דב"מ דל"א ע"ב ע"ש גבי הך דאיסר ור"ס:

פרק יח

הלכה א

בין שעשתה בחיי בעלה כו'. כן מבואר בתוספתא כאן:

[השמטה **אלמנה ניזונית כו'**. עי' בירושלמי פי"א דכתובות ה"א דמבואר שם דאלמנה נותנין לה יין ורק א"א אין נותנין לה יין. ובזה א"ש הך דגמ' דילן ד' ס"ה ע"א גבי חומא דפסק לה חמרא והא דמקשה שם מכלתו של נקדימון בן גוריון התם שומרת יבם הוה וגם דהא באמת קיי"ל דשומרת יבם אין לה מזונות רק ג' חדשים רק משום דהא מבואר בתוספתא פ"ה דכתובות דנתחייב הבעל במזונות נתחייב גם יבמה וכן מבואר בתוספתא פ"ו דיבמות ולכך לא עדיפא מחיי הבעל וא"ש: ע"כ השמטה]

הלכה ב

ומשתמשת בכרים וכסתות כו'. וע' בירושלמי כשם שבעלה במ"ה, עי' דמ"ח ע"א ור"ל דאז אף דברים קטנים נותן לה כמבואר ד"ע ע"ב ע"ש אבל תכשיטין אין לה כמו שפסק לעיל פי"ג הל' ז' ע"ש וע' בהך דכתובות דס"ה ע"א גבי שיראין ושם דס"ו ע"ב גבי בתו של נקדימון לשיטת רש"י ע"ש ועיין ד' נ"ד ע"א גבי כיחלה ופרכסה:

[השמטה **ומשתמשת כו'**. והנה תכשיט אין נותן לה עי' לעיל פי"ג הל' ו' ז', וכאן ד' ס"ה ע"א גבי שיראי ומה דאמר בירושלמי פ"ב דכתובות ה"ג וניזונת כשם שהיתה ניזונת מבעלה נסע למדה"י נ"ל דר"ל לחומרא כעין דאמרינן בהך דכתובות ד' ע' ע"ב גבי אינה מספקת לדברים קטנים דהיכא דהוא עמה א"צ ליתן לה וכשאינו עמה צריך ליתן לה ע"ש ה"נ אלמנה צריך ליתן לה כמו שאין בעלה עמה וזהו ג"כ כונת הגמ' כאן דף ס"ה ע"א גבי כר וכסת ע"ש והך דאמר כאן דאורחא דידיה ר"ל במפץ ולא בכר וכסת וכמש"כ התוס' שם דף ע' ע"ב ד"ה והשתא ועי' כאן ד' ס"ו ע"ב גבי בתו של נקדימון ע"ש ברש"י דס"ל דהיתה אלמנה: ע"כ השמטה]

הלכה ד

ומותר מזונות כו'. הנה לכאורה מדוייק בזה דברי הגמ' ב"ב ד' נ"ב ע"ב מה דאמר שם רב חסדא לא שנו כו' אבל לחלוקים כו', רק אהך דרב ושמואל ולא אמר זה אברייתא משום דשם נקט וכן האשה ומותר מזונות האשה שייך ליורשים, אך עיין בדברי רבינו ז"ל בפ' ט' מהל' נחלות הביא גם זה גם אאלמנה ע"ש בהל' ח' וצ"ל דמיירי שם כעין מש"כ התוס' נזיר ד' כ"ד ע"ב וכבר כתבתי בזה:

הלכה ו

מתה האלמנה כו'. עיין בהשגות דפליג על זה וס"ל דכיון דאינה יכולה ליטול הכתובה בלא שבועה הוה כמי שאין לה כתובה כלל וכעין זה פליגי התוס' ורשב"ם ב"ב דף קמ"ד ע"א ד"ה ואם, ועיין מש"כ התוס' כתובות ד' צ"ה ע"ב ד"ה ואין חייבים דאם ליכא רק מטלטלין ג"כ המה כמו שאין לה כתובה כלל, ועיין בירושלמי דב"ק פ' ו' גבי הני דבר זוזי אם יכולים יורשים הקטנים לפרוע להגדולים שיתן להם חלק ממה שנטלו בהמחצה ור"ל אם זה מה שעל פי דין אין יכולים להוציא מידם אם זה הוה כמו דבר חדש או לא, ועיין בהך דב"מ דף ו' ע"ב גבי מה דאמר שם נמצא פוטר ממונו בממונו של כהן ע"ש אך שם רק אם נימא דאם תקפו כהן מוציאין וא"כ נמצא דאמאי הם שלו מחמת שהם ברשותו א"כ לא עדיף מלקוח ופטור ממעשר בהמה, ועיין מש"כ הר"ן ז"ל בשבת פ' שואל גבי הלואת יו"ט ע"ש דהיכא דהוא תפס ואח"כ תפס אחר מניה דהוה גזל גמור, ועיין בהך דב"ק דף ע' ע"ב גבי אתנן אסרה תורה, ועיין מש"כ התוס' ב"ק דף ד' ע"א ד"ה כראוי ע"ש ור"ל דכל היכא שהתורה פטרה אותו אם זה הוה כמו תשלומין או רק דאינו יכול ליטלו, ועיין בהך דבכורות ד' י"ב ע"ב דאף דס"ל לר"א דנתינה מעכב גבי פטר חמור מ"מ כל היכא דא"צ ליתן עפ"י דין כגון ספק הוה כאילו נתן ע"ש ובירושלמי פ' ו' דתרומות וכבר כתבתי בזה ועיין במש"כ התוס' ב"מ ד' ל"ז ע"א ד"ה התם וב"ק ד' ק"ד מוכח שם דאף דהיכא דעל פי דין א"צ ליתן מ"מ גבי קרבן כיון דקי"ל דהביא אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא לא הויא השבה ועיין בהך דכתובות ד' ל"ג ע"ב בהך דמתקיף לה מר זוטרא, ועיין בהך דמכות ד' ט"ז ע"ב גבי גזל הגר שמת אם מה דפטור אם זה מיקרי כמו כבר נתן או כמו הפקעה ונ"מ אם חבל בעבד כנעני שלו והתרה בו אם לוקה אם הוה כמו ששילם לו או פטור והוה כמו פחות מש"פ דלוקה כמבואר שם ד' ח' ע"ב וכ"מ, ועיין עירובין ד' ע' ע"ב דמחזיק בנכסי הגר הוה כמו גדר יורש וכבר כתבתי בזה:

הלכה יד

הניח נשים רבות כו'. עי' בהשגות ועי' בה"ה ובאמת כבר כתבתי בזה דהם פליגי אם זה הוה בכל יום חיוב חדש או שנשתעבד מחיי הבעל ועיין כתובות ד' ק"ג ע"א ותוס' סוטה ד' כ"א ע"ב וזה תליא באנשי גליל ואנשי יהודה אם יכולים היורשים לסלקם וכבר כתבתי בזה:

הלכה יז

נפלה לפני יבם קטן כו'. נראה לי דמחלוקת זו הויא בתוך ג' חדשים ומ"מ פסקינן אנן דניזונית משל בעל דהא משמים קנסוהו ועיין בראשונים. והנה עיין בתוספתא דיבמות פ' ו' ובכתובות פ' ה' מבואר דאם נפלה לפניו יבמה מן הנשואין אוכלת ועיין בהך דכתובות ד' ס"ה ע"א גבי כלתו של נקדימון בן גוריון דשומרת יבם היתה ופסקה לה יין וצ"ל דשם מיירי בתוך ג' חדשים, ועיין בירושלמי דכתובות פ' ה' מבואר שם דאם היבם אמר שאינו רוצה לא לחלוץ ולא לייבם שצריך ליתן לה מזונות משלו ע"ש:

הלכה כה

האשה שהיה לה ספק כו'. ואף דהא פסקינן בהך דכתובות ד' צ"ו ע"ב דנכסי בחזקת אלמנה קיימי וע"ש בתוס' ד' נ"ד ע"ב זה רק אם בודאי אלמנה אבל כאן שהוא ספק אלמנה לא, ועיין מש"כ התוס' סוטה ד' כ"ה ע"ב ד"ה ב"ה ע"ש, ועיין במה דסבירא ליה לרבינו ז"ל בהך דכתובות דף ע"ו ומש"כ רבינו ז"ל בפ"א מהלכות נחלות גבי ספק גרושה לגבי ירושת הבעל ע"ש:

פרק יט

הלכה יא

פוסקין לבת כו' וכסות כו'. עיין בבלי ד' ס"ח ע"א ובירושלמי פי"ב ה"א ותוס' ב"ב ד' קל"ט ע"ב ע"ש:

דבר המספיק להם כו'. עיין בירושלמי פ' ה' הל' ו' אלמנה ובניה יורדין והך אלמנה ר"ל כמ"ד דלאחר מיתה שאני ע"ש ד' מ"ח ומה דמבואר שם בירושלמי הבת זה קאי אפסק לזון את בת אשתו כמבואר שם בירושלמי פי"ב ע"ש ובד' ס"ח ע"א:

הלכה יב

אין הבנים כו' שמא מחלה כו'. עיין בהשגות ועי' בהך דכתובות ד' מ"ג ע"ב גבי הך מגבי מאימת גביא ע"ש ברא"ש שכתב דמהני מחילתה אף דהכתובה שייך להאב מ"מ כיון דעל ידה הוא נוטל הכתובה לכך מהני מחילה דילה. וע"ש ד' נ"ט ע"ב בתוס' ד"ה כגון שנדרה היא גבי כיון דמשעבדא ליה ר"ל להתינוק ומ"מ אם גירשה אין כופין אותה להניק ואמאי היאך מהני גירושין דידיה שתפטור מהשיעבוד שמשועבדת להתינוק וע"כ צ"ל כיון דזה בא על ידה שפיר יכול למחול הוא ועיין בהך דנדרים ד' ל"ה ע"ב בר"ן ד"ה ה"ג דמהני אם פטרה מה שכותבת לו שובר ע"ש והיאך מהני זה הא כבר נתחייב ועיין נזיר דף כ"ד ע"א. אך י"ל דזה הוה כמו עשיר והעני ועיין בערכין ד' י"ז ע"ב בהך מחלוקת

דשם ועיין בהך דיבמות ד' ע"ט גבי חלק מזבח מי יתיר ועיין ברש"י גיטין ד' ט' ע"א ע"ש גבי חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד ועיין בתוספתא פ"י דכתובות גבי הנושא את האשה וכתב לזון את בת אשתו לא מהני מה שהיא שוברת לו אך י"ל דשאני התם דכבר נתחייב לה ובזה לא מהני מחילה וכעין מש"כ התוס' ב"ב ד' קמ"ג ע"ב ד"ה ואם אמר דהיכא דלא בא עדיין לידו הריוח מהני מחילתם וה"ה דמחילה שלה ועיין בהך דכתובות ד' ק"ו ד"ה וקטנה, ועיין בהך דב"ק ד' פ"ד ע"א גבי ההוא ינוקא דבעי למשיימיה כעבד ולא נתרצה האב. ועיין מש"כ שם בהגהות אשר"י ועיין בירושלמי פ"א דקדושין דמוקי הך ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה בקטנה ואף דקטנה אינה יכולה למחול וצ"ל כמש"כ התוס' ב"ב הנ"ל דכיון דעדיין לא זכתה בהם יכולה למחול ועיין תוס' כתובות ד' פ"ו ושם דף מ"א ע"ב וכ"מ. ועיין מש"כ הראב"ד ז"ל לקמן פ' כ"ב ה"א דמחילה גרע מפרעון וזה נראה דאף לשיטת רבינו זה רק אם מחלה להבעל אבל אם מחלה להיתומים כתובתה אף דמזונות שלה הפסידה עיין בירושלמי פי"ג ובפי"א מ"מ הבנות ניזונות דאז כבר נתחייבו ולא מהני מחילתה:

הלכה יד

בת הממאנת כו'. עיין בה"ה. אך באמת נ"ל דרבינו ז"ל ר"ל כגון שמיאנה לאחר מיתת בעלה וכמש"כ לעיל דמחילתה לגבי בנות לא מהני רק אם מחלה לבעלה ולא להיתומים ובאמת נ"ל דאף דהממאנת אין לה כתובה ומטעם שכתב רש"י בכתובות ד' ק' ע"ב דכיון דיוצאה בעל כרחו אין לה כתובה אבל מזונות דהטעם רק משום גדר מחילה וכיון דהיא עדיין קטנה לא מהני מחילתה ועיין בירושלמי יבמות פי"ג דלכך אינה אוכלת ממזונות בעלה לאחר מיתתו משום דבתנאי כתובה הוא כותב לה ואת תהא יתבי בביתי וכאן לית היא בביתו אבל הבנות יש להם מזונות:

בת ארוסה ובת אנוסה ובת יבמה. נראה דאפשר לומר דהך בת ארוסה ובת אנוסה ר"ל אם קידשה בביאה ומזה נתעברה או נתעבר' מביאה של אונס ובת יבמה ר"ל מביאת שוגג דלא קנה קנין גמור. ועיין בירושלמי פ"ג דכתובות ה"ה דגם גבי מפותה מיבעי ליה וע"כ כה"ג:

הלכה טז

נשאת הבת כו'. עיין בה"ה אך זה רק אם נתגרשה כשהיתה קטנה אבל אם היתה נערה לא הדרה למזונות. ועיין בירושלמי יבמות פי"ג ע"ש:

הלכה כג

[השמטה **ור"ל** הירוש' ביבמות שם דאף דקי"ל דמיאון עוקר למפרע זה רק לענין איסור אבל לא לענין קנינים לדידן דקי"ל כר"י דמעשה קטנה כלום וגם נ"ל דנ"מ אם קטנה שנתקדשה לדעת אביה ומת אביה ונשאת לו בעודה קטנה ואח"כ מיאנה דאז י"ל דהקנינים נשארו ובאמת נ"ל דלשיטת רבינו בהל' תרומות פ"ו ופ"ח דמשמע שם דהא דמבואר בגיטין דף נ"ה ע"א דקטנה בת ישראל שנשאת לכהן אוכלת בתרומה זה רק בשהשיאה אביה ע"ש והך דיבמות דף פ"ט ע"ב דנקט שם ואוכלת בתרומה י"ל דמיירי שאביה קידשה ומת ואח"כ נשאת לו כשהיא קטנה וע' מש"כ לעיל פ"ד ה"ח: ע"כ השמטה]

פרק כ

הלכה י

מי שצוה. עיין בהך דב"ב דף קמ"ג ע"ב ולסלוקי לברתה ע"ש:

הלכה יג

נשאת הבת כו'. עיין בה"ה מה שעמד מה שלא הביא רבינו ז"ל דין דניזונית אך באמת נ"ל כך דבאמת הא לה אין שום נ"מ דהא אם לא הם היו זנין אותה היה הבעל צריך לזונה, רק י"ל דנ"מ לגבי ארוסה ולפי מאן דס"ל לעיל דף נ"ג ע"ב דארוסה לית לה מזונות אך כיון דרבינו ז"ל פסק לעיל פי"ט הט"ו דהמארס את היתומה שניזונית מן האח צריך הארוס לזונה שוב אין נ"מ לכך לא הביא זה רבינו והחילוק דמחלק הגמ' שם בין בגרה ונשאת מוכח דהיכא דעשה שני פעולות ולא מיחתה ודאי הויא מחילה והנה כעין זה הויא מחלוקת בקדושין ד' מ"ה ע"ב גבי נתקדשה שלא מדעת ונשאת שלא לדעת ואביה כאן ע"ש דר"ה ס"ל דהוה כמו רשות ע"ש ברש"י ד"ה הואיל ועיין ב"ב דף קכ"ו ע"א גבי בצרום ודרכום ע"ש בדברי רבינו:

הלכה יד

ואם עדיין קטנה היא כו'. והנה באמת לפי המבואר בגמ' יהיה נ"מ לשיטת התוס' ב"ב דף קנ"ה דאף קרקע שלקח בעצמו אינו יכול למכור פחות מבן כ' א"כ יהיה נ"מ אף לגדולה כ"ז שאינה בת כ' אך רבינו ז"ל לא ס"ל כך והטעם דקטנה לא כיון דס"ל דדעתיה היה רק עד נשואין י"ל כיון דנשואי קטנה לא הויא נשואין גמורין לא מקרי קיום התנאי ובאמת למה לן בגמ' שם לומר הטעם של ר"מ משום מצוה לקיים דברי המת לומר משום דר"מ לשיטתיה ב"מ דף ע"ח דכל המעביר על דעת בעה"ב נקרא גזלן ואדעתא דהכי לא

יהיב. אך י"ל דבל"ז צריך ליתן לה משום פרנסה אך יהיה נ"מ באם אמר אל יתפרנסו בנותיו מנכסי דשומעין לו לפי גירסתנו ועיין מש"כ הרי"ף ז"ל בשם רב האי גאון:

פרק כא

הלכה יא

האשה כל זמן שמניקה את בנה כו'. עיין בהשגות דכתב דבעלה צריך ליתן לה כדי כו' וצ"ל דהבעל נוטל השכר והנה כאן דהיא ניזונת מאחר אם צריך הבעל לשלם לה דמי מזונות עיין ב"ק ד' נ"ט גבי נכי מזונות ועיין בהך דע"ז דף ס"ה ע"א גבי לגין נהי דלגין דינא הוא כו' מי אמרינן לנכי ליה ע"ש. ועיין תוס' ב"מ ד' ק"ד ע"ב ד"ה סבר ע"ש ושם ד' ק"ט ע"ב גבי שתלא וד' צ"ט גבי מנכה ליה דמי ברזנייתא. ועיין מש"כ הראב"ד ז"ל בהשגות בהל' שכירות פ"ג ה"ו ע"ש ולא דמי להך דכתובות ד' ק"א ע"ב גבי כתב לזון דשם הוה כבע"ח שחייב לה מזונות משא"כ כאן דהחיוב הוא רק שיתן לה מזונות ועיין בנדרים ד' ל"ח ע"א בהך דוזן את אשתו ע"ש בר"ן בשם הרשב"א ובהך מחלוקת דר"מ ורבנן בפ"ו דתרומות ועיין בהך דכתובות ד' נ"ח ע"א גבי א"ב טירחא ע"ש:

הלכה יב

הרי שרצתה כו'. ואם רצתה להניק בן של אחר ובעלה מעכבה הנה לכאורה זה תליא במה דפליגי רבינו ורש"י בהי"ג מה הוא הצער דרבינו ז"ל פי' שהצער לפרוש מבנה ורש"י ז"ל פי' משום צער חלב ע"ש ועיין בע"ז ד' כ"ו ע"א דאמר שם דמזעם באפי גברא ועיין בירושלמי כאן משמע דיכול לעכב, וגם אם הניקה בן אחר למי שייך השכר י"ל דזה הוה כמו העדפה שע"י הדחק ומדברי הראב"ד לעיל דכתב שם דצריך שתאכל משל בעלה משמע שהשכר שייך לו:

הלכה יז

שלמו חדשיו כו'. עיין בהשגות ועיין בתוספתא ספ"ב דב"מ ובהך דכריתות ד' כ"ח ע"ש ועיין בנזיר ד' כ"ט ע"א גבי חינוך שיכולין קרובים למחות ועיין בירושלמי פ"ח דפסחים ה"א ע"ש סתם האשה ממחה:

פרק כב

הלכה ד

והחרש שנשא פקחת כו'. עיין בהשגות ופליגי בזה אם הירושה שהבעל יורשה הוה כמו קנין שהיא מקנה עצמה לו או הוה רק גדר דין וממילא. ועיין בירושלמי פ"א דכתובות

ה"ב דמבואר כמ"ש רבינו ז"ל ובירושלמי ספי"ג דיבמות גבי הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי וכן להיפך הוה בעיא דלא איפשטא אם הוא יורשה ור"ל דלענין דינא אמרינן שכבר נבעלה דהרי צרתה מותרת רק זה מיבעיא ליה אם הירושה שהוא יורשה הוה גדר דין וממילא או רק מפני שהיא מקנה לו וכיון שהיא אומרת שלא בעלה אינה יורשה. ועיין בהך דגיטין ד' פ"ה ע"א ע"ש:

הלכה י

מתה כשהיא שומרת יבם כו' ויורשי הבעל כו'. ולמ"ד דהכל בחזקת האשה ואמאי חייבים בקבורתה ע"ש בתוס' וצ"ל כמו דאמרינן בירושלמי כאן דקבורה לא תליא כלל בכתובתה דאטו אשה שאין לה כתובה אין לה קבורה דהקבורה הוא רק משום אישות. גם י"ל דנ"מ כגון שבא עליה ביאה שוגג דנהי דלא קנה לה מ"מ על ידיה קנה לירש בנכסי אחיו ולכך קבר לה משום דזכה בנכסיו וזהו מה דאמר בגמ' שם אחי אני יורש אשתו איני קובר ר"ל כיון דלא קנה לה לגמרי:

הלכה יד

יבמה שלא היתה לה כתובה כו'. הנה עיין ביבמות ד' פ"ה ע"א גבי הך בעיא דשניה לבעל ולא שניה ליבם מוכח דהאיבעיא דשם הוא אם מה שאין לה כתובה מנכסי בעלה הראשון צריך שיתן לה היבם הוא רק שצריך שישלים מה שבעלה הראשון היה חייב או שהוא חיוב חדש. והנה לפי מה שפסקו הוה רק כמו שצריך ליתן לה מה שהיה חייב בעלה הראשון, ויהיה נ"מ לגבי ארוסה אם נתאלמנה מן האירוסין ואח"כ יבמה אם צריך ליתן לה כתובה. אך י"ל דשניה שאני דכיון דקנסו אותה שלא ליתן לה כתובה הוי כמו שקיבלה משא"כ בארוסה וגם י"ל דאדרבא גבי שניה לבעל והיתה רק ארוסה ואח"כ יבמה היבם חייב ליתן לה כתובה דשם לא שייך קנס דהבעל לא נתחייב לה כתובה מעולם ועיין בתוס' יבמות דף ל"ט ע"א ד"ה אשה מ"ש מאי מרויח ע"ש. אך באמת נ"מ דמשל בעל צריך ליתן לה מאתים כדין כתובת בתולה ומשל יבם הויא כמו כתובה חדשה ודי במאה. אך אם נימא דהיבם משלים חובת הבעל שוב צריך ליתן מאתים ועיין תוס' כתובות דף נ"ג ע"ב ע"ש:

הלכה כד

נפלה לה כו'. אך זה רק אם פירות עדיין צריכין לקרקע אבל אם אינם צריכין לקרקע הויין כתלושין בזה, והירושלמי דכאן ה"ד קאי אהך דשבועות דשם ר"ל ר"מ רק בקמה העומד לקצור ודלא כפירוש הרא"ש. ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' זכיה פי"ב הי"ג ע"ש. ועיין בהך דב"ב ד' ס"ט ע"א ודלא כפי' רשב"ם שם ד' קל"ח ע"ב. ועיין בירושלמי ריש

פ"ט דכתובות גבי מכרה פירות המחוברים לקרקע דהוה כמו אחד מעשר בקרקע ועיין בירושלמי דמאי פ"ו ה"ג שיקנה לך אחד מעשרה שבו, וב"ב ד' ע"א ע"ב משום כחשא דארעא ע"ש ובירושלמי ספ"ז דפאה ה"ח. ועיין בתוספתא פ"ט דב"מ וב"מ ד' ק"ט ע"א גבי שמין לו וכאן בתוספתא פ"ח:

הלכה לד

האשה שהכניסה לבעלה כו'. עיין בגמ' מה דמביא שם הך מחלוקת דפיר של גפרית. ועיין בהך דערכין ד' ל"ב ע"א גבי מחלוקת גבי מחולסית ומצולה אם מקרי כמו גדר פירות או עצם ועיין בהך מחלוקת דקדושין ד' י"ז אם כספים ופרידות מקרי דבר שישנן בכלל ברכה כיון דלא עביד פירות ועיין בהך בעיא דנדרים ד' נ"ה ע"א גבי עללתא אם שכר בתים וספינות מקרי עללתא כיון דפחתין ע"ש ועיין במה דבעי ירושלמי כתובות פ"ד ה"ז אם מציאה שבאה לידה ע"י החצר אם הוה בגדר פירות או בגדר מציאה אם שייך לאב או לעצמה ע"ש וזה באמת תליא בהך בעיא דירושלמי פ"ה דב"מ ה"ה גבי המבטל חנותו של חבירו וספינתו של חבירו אם חייב לשלם אם זה הוה כמו פירות מגופו או אתי מעלמא ע"ש. ועיין ב"מ ד' ס"ט ע"ב גבי מפריז ע"ש ועיין ב"ב ד' קכ"ד ע"ב גבי ריבית דלד"ה אין בכור נוטל בה פי שנים דהוה כמו אתי מעלמא:

פרק כג

הלכה ב

אם מכרה ונתנה כו'. עיין בתוס' כאן ד"ה רב אשי מ"ש דאמאי דיעבד ולכתחלה לא. אך באמת לפי המבואר בירושלמי כאן דבלשון זה אינו יכול להפסיד רק שמסלק עצמו ממה שיהיה לו וכיון דארוסה עצמה קיי"ל דלכתחלה לא תמכור לכך אסורה כאן ג"כ לכתחלה למכור, וזהו דקאמר שם דעל דעתיה דב"ש מותרת למכור לכתחלה:

הלכה ג

[השמטה **התנה עמה כו' שלא סילק כו'**. הנה מלשון רבינו משמע דלכך לא מהני הסילוק מפירות משום דעדיין לא זכתה בהן ועי' מש"כ התוס' ב"ב ד' נ"א ע"ב במתנה בסה"ד, ועי' תוס' ב"ק דף פ"ח ע"ב ד"ה באושא ע"ש ושם דף פ"ט ע"א ד"ה פירי דפירי. ובאמת בירושלמי כאן רפ"ט מקשה דאי מיירי בשאמר לה שמסלק עצמו מפירות נכסיה שוב מהני לנכסים שנפלו לה אח"כ וא"כ אף אם מוכרת הפירות אין לו פירות דהוה כנכסים שנפלו אח"כ רק אם אינו מסלק עצמו רק מנכסים שנפלו אח"כ לא מהני כן הוא פירוש הירושלמי ולא כפי' הרא"ש ז"ל כאן אך זה תליא אם מה שאמר שאין לו בפירות הוה כמו

שנתן לה במתנה או רק כמו סילוק ועיין בירושלמי כאן דמבעיא ליה אי יכולה למכור פירות מחוברים ר"ל אם יש לה זכות בהקרקע לפירות או רק שסילק עצמו מהפירות שיהא לה ולכך כאן דף פ"ג ע"א דאמר דגבי נשואין לא מהני משום דידו כידה ועי' תוס' כאן דף מ"ז ע"ב ד"ה זימנין מה דמחלקי בין מעשה ידיה לפירות ע"ש. ולכאורה קשה יהיה מועיל עכ"פ לנכסים שיפלו אח"כ. אך לפי מה דמבואר בירושלמי דלזה לבד לא מהני סילוק כמש"כ וגם תליא אם רק גבי נשואה משום דידו כידה או משום דכבר זכה בהם ועי' בתוס' שם ד' פ"ג ע"ב ד"ה ר"א דמקשה דלמה רק אם מכרה בדיעבד אך בירושלמי אמר משום דלענין לכתחלה דלא תמכור כבר זכה ולזה לא מהני סילוק ע"ש וט"ס שם והנה במה דפליגי כאן רבינו והראשונים אם כופין אותה שתמכור הפירות ר"ל דמחויבת לעשות הזכות שיהיה לו עי' במה דפליגי בירושלמי דמאי פ"ו גבי הך דכהן שמכר שדה ואמר ע"מ שהמעשרות שלו דמחויב הלוקח לזרוע דוקא דבר שחייב במעשרות ע"ש ועי' בהך דע"ז ד' ע"ב ע"א גבי ההוא דאמר אם מזבנינא כו' מבואר שם דאינו מחויב למכור ועי' תוס' כתובות דף צ"ח ע"ב בסד"ה אמר שכ' דזה תימה לומר שלא היה כו' ואף דהא יש לו זכות להמשלח ואמאי יכול לאבד זכותו וע"כ צ"ל דלא חיישינן לזה ועי' בהך דכתובות ד' מ"ג ע"ב בהך דמיגבי מאימת גביא ועי' תוס' ורא"ש אם מהני מחילתה לזכות האב ועי' בהך דב"מ דף קי"ח ע"ב שיכול למלאות גינתו עפר ושם דף קי"ז ע"ב אם יש לבעל העליה בקרקע ע"ש: ע"כ השמטה]

הלכה ז

התנה עמה כו'. עי' בהשגות ואזיל לשיטתיה לעיל בפ' כ"ב ה"ד ופ' י"ב ה"ט דס"ל דירושה הוה ממילא וכבר כתבתי בזה ועיין בירושלמי כאן ובמש"כ בעל המאור ז"ל:

הלכה ח

או שאכל דינר אחד כו'. עיין ב"ב ד' קמ"ו ע"א גבי סעודת חתן ובכתובות ד' צ"א ע"א מותר דינר דהוה פלוגתא שם אם דוקא דינר:

פרק כד

הלכה ד

אבל אם נשא אחת כו'. הנה רבינו ז"ל חלק בחייבי לאוין ובין חייבי עשה דשם אף אם לא הכיר בה יש לה כתובה ועיין במה דפליגי רבינו עם הראב"ד ז"ל בהל' איסורי מזבח פ"א ה"ג גבי מי שדימה שמותר להקדיש בעמ"ו כו' דהראב"ד ז"ל ס"ל דהוה הקדש טעות ע"ש ובהל' תמורה פ"א ה"ב ועיין בירושלמי נזיר פ"ה ה"א גבי דאמר שם הקדיש בעל מום

עובר והקשה שם ומחוור למלקות ר"ל דא"כ שוב לא הוי הקדש טעות דרק גבי מלקות אמרינן זה שאם ידע שהוא עובר לא היה מקדיש ותירץ שם דמיירי במקדיש תמימים לבדק הבית וכמ"ד דעובר בלאו. ועיין שם בפ' ב' ה"א מכיון שהוא יודע שהממיר לוקה כו' ע"ש. וזהו ג"כ כונת הירושלמי שקלים פ"ד ה"ט דאמר שם על הך דר' פפייס מה ביניהם שיטתיה דבר פדא ר"ל דר"א ס"ל דלא כבר פדא דס"ל בירושלמי דנזיר פ"ה הנ"ל דהמקדיש תמימים עובר בלאו ע"ש ולכך אמרינן דאף תמימים סתמא לבדק הבית ור"י ס"ל כבר פדא ולכך אמרינן דלמיזבח. ועיין בירושלמי תרומות פ"ב ה"ב לא עלתה על דעתי לעבור על ד"ת להקדים ת"מ לתרומה גדולה ואח"כ אמר אבל גבי מן הטמא על הטהור לא אמרינן זה והוא ג"כ משום זה דזה הוה לאו וזה הוה רק עשה. ועיין מש"כ רבינו ז"ל בפי"ג מהלכות מעשר הי"ט גבי תיקן את הודאי דמאי לא עשה כלום ר"ל דגם המעשר אינו מעשר שהפריש ומיירי שלא ידע שהוא ודאי ומשום דהוה מקדים דהוה ל"ת והוי כמו הקדש טעות. וע' מש"כ התוס' ב"ק דקי"ב ע"א ד"ה אעפ"י דאם נתן לו רבית הוה כמו גזל מחמת נתינה בטעות ע"ש, וכן כתב התוס' ב"מ ד' קט"ו ע"ב גבי חובל כל אוכל נפש בשוגג דהוה זכיה בטעות ע"ש. ועיין בהך דקדושין ד' נ"ג ע"ב שאין שניהם רוצין ונדרים ד' ל"ה ע"א גבי ככרי עליך כו' ע"ש:

הלכה ז

והאיך דין נשים כו'. אך רש"י ז"ל לא ס"ל כן רק דנכסי מלוג שלה הוי אם הן בעין. ועיין תוס' ב"מ ד' ס"ז ע"א וביבמות ד' פ"ה ע"א ועיין תוס' סוטה ד' כ"ה ע"ב ד"ה ב"ה ע"ש ומה דאמרינן בירושלמי פ"ז דכתובות גבי פרא פורנין זה ר"ל מה שמוסיף לא על נדוניא עיין תוס' יבמות ד' ס"ה ע"ב ע"ש וכבר כתבתי בזה:

שם. בדברי ה"ה מש"כ בשם רבינו בפהמ"ש גבי הך דקנסוהו רבנן לדידה בדידה כו'. עיין בירושלמי כאן דהקנס שקנסו אותו שהקדושין שקידשה שייך לה ור"ל אף בממאנת ועיין בב"ב דף קמ"ה ע"א ע"ש ואף דגבי ממאנת לא שייך זה החשש מ"מ קנסו אותו בזה ועיין בהך דכתובות ד' ע"ו ע"ב ע"ש:

הלכה טז

עוברת על דת משה כו'. עיין בה"ה. ועי' במש"כ התוס' סוף גיטין ד"ה עם בני אדם ובתוס' כתובות ד' ע"א ע"א אך באמת הנה רבינו ז"ל מיירי לאחר שהתרה בה דהרי כתב דאין להם כתובה, וזהו באמת האיבעיא דגמ' דילן בסוטה וזהו דקאמר כיון דקפיד קפיד ע"ש ברש"י אך לשיטת רבינו א"ש הלשון כיון דכבר הקפיד וא"כ שוב אין ראיה מהך דבעל שמחל על קנויו דשם פסקינן דקודם סתירה דוקא וע"ש בתוס' ד"ה ש"מ. אך י"ל

לפי מש"כ התוס' יבמות דף ל"ח ע"ב ד"ה ב"ש משמע שם דהיכא דיכולה ליבדק לא הויא כעוברת על דת ע"ש וא"כ אין ראיה כלל מבעל שמחל על קנויו גם י"ל דלמא שם מיירי שקינא לה מאותן שהיא מותרת להתייחד עמהם כמו קרוביה וכמבואר בירוש' דסוטה פ"א ובגמ' דילן ד' כ"ד וא"ש מ"ש שם התוס' ד' כ"ו ע"ב ד"ה אבל דמאי קמ"ל אטו משום דעריות נינהו גריעי ובזה א"ש אף דמותרת להתייחד עמהם. אך באמת בגמ' דילן ד' פ"א ע"ב גבי בת ברתיה משמע קצת דאף דמותר להתייחד עם קרובות זה רק באינה א"א אבל אם הם נשואות אסור וגם באמת מאי ראיה מייתי בסוטה שם דבעי התראה להפסידה כתובתה מהך דארוסה ושומרת יבם דלמא שם מיירי כשקינא לה מקרובים אך י"ל דכיון דבאמת הסתירה שלה אינו כלום רק משום קפידא דבעל לשתות ובמקום דלא שייך שתיה אינו מועיל הקינוי כלום היכא דליכא סתירה:

הלכה יח

אמרה לו אשתו כו'. והנה אם היא רק ארוסה אם נאמנת לומר אם זה מקרי משועבדת לבעל הנה זה הוה מחלוקת בירושלמי דגיטין פ"ח סה"ח ע"ש ועיין בהך דקדושין ד' י"ב ע"א וכבר כתבתי בזה:

שהרי הודית בזנות כו'. וכן כתב רבינו ז"ל בפהמ"ש וא"כ מוכח מכאן דס"ל דהא דזנתה הפסידה כתובתה לא מטעם דאסרה עצמה על בעלה דכאן הרי מותרת לו דאין אנו מאמינים לה ולא דמי להך דגיטין ד' נ"ד ע"ב גבי ס"ת ע"ש דנאמן להפסיד שכרו אף דהס"ת כשרה דשם הוה גדר תנאי ולא קיים התנאי ועיין בהך דב"ב ד' קל"ה ע"א גבי דאמר שם הא אמרי ליה לאו אחינו הוא אך שם הוה בגדר מחילה כמו הך דגיטין ד' מ' ע"ב ועיין בכתובות ד' מ"ד ע"א אימור אחולי אחליה ע"ש ובמש"כ הרמב"ן ז"ל במלחמות רפ"ה דב"ק גבי מה דאמר שם גלית אדעתך דשותפא אית לי. ועיין בתוס' ב"ב ד' ל"ג ע"א ד"ה ה"ג בסוף הדבור אבל כאן גבי זנות למה הפסידה כתובתה ועיין בהך דמכות ד' ג' ע"א גבי עד זומם משלם לפי חלקו דמשמע שם דכיון דאין מאמינים לו שהעיד עדי שקר א"צ לשלם וע"ש בריטב"א דלא ס"ל כן. והנה באמת נ"מ בדבר היכא דעפ"י אמת לא נתקיים הדבר רק מן הדין הוא פטור אם שייך למימר קיים התנאי, ונ"מ להך דפסחים ד' פ"ח ע"ב גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת כו' דכולם פטורים מפסח שני ע"ש מאי יהיה בהדמים דהרי מבואר שם דף צ' ע"א דע"מ כן הקדישו ישראל מעות פסחיהם ע"ש, וכאן הרי באמת לא יצא ידי פסח שהרי הוא בע"מ רק דפטור עפ"י דין אם המעות יצא לחולין. ועיין מש"כ הר"ש ז"ל במס' פרה פ"ב בשם תוספתא דאם נתן מעות לצורך פ"א לציבור ונפסלת פ"א צריך להחזיר הדמים להנותן, אך כאן הא מ"מ נפטר

ע"י זה מפסח, ועיין במש"כ רבינו ז"ל בהל' מעש"ש פ"ז ה"כ גבי הך דאמר שם יצא ידי שמים ע"ש ובהל' י"א. ועיין בירושלמי פ"ז דשקלים גבי מעות שנמצאו בין קינים לגוזלי עולה. ועיין במש"כ רבינו ז"ל בהל' מכירה פט"ז הי"ד. ועיין בהך דגיטין ד' ע"ד ע"ב גבי הך פלוגתא דרבה ור"י גבי מיטרא ע"ש בזה. אך אפשר לומר דכאן הוה כמו מורדת כיון שרצתה לאסור על בעלה. ועיין במש"כ התוס' ב"ב ד' קמ"ז ע"ב ד"ה המוכר:

הלכה כב

אחד אשת כו'. והנה באשת כהן אם שגגה אם הפסידה כתובתה אם לא עיין במרדכי פ"ג דקדושין דמשמע שם דהפסידה כתובתה והטעם דהוה כמו אדם מועד לעולם ועיין ב"ב ד' קמ"ה ע"א וכבר כתבתי בזה:

וכופין כו'. וכן ס"ל לרבינו ז"ל לעיל ג"כ באשת ישראל ברצון כופין אותו לגרשה ועיין במש"כ התוס' ריש זבחים דס"ל דאין כופין אותו להוציא משום דמאיסא בעיניו ועיין בהך דסוטה דף ז' ע"א ובהך דכתובות ד' כ"ז ע"ב שלא הצריכוהו לגרשה ע"ש ועיין ביבמות ד' ע' ע"א דאם נשאת לו ואח"כ נפצע מותרת לאכול בתרומה משמע שם דאינו מחויב לגרשה ועיין בכתובות ד' ע"ז גבי דאמר הוינא בהדי בסהדא ובהך דבכורות ד' מ"ה ע"ב, אך התם שאני דנשא באיסור, משא"כ כאן. ועיין מש"כ התוס' ביבמות דף פ"ה ע"א ד"ה כל שהוא פסול ועיין מש"כ רבינו ז"ל לקמן בהלכות אס"ב פי"ח הכ"ה דרק בשבויה דהוה ספק התירו זה ע"ש [**השמטה**

הלכה כה

אמר לה בינו לבינה אל כו'. עיין לקמן בסוף הל' סוטה דמשמע דס"ל דלא מהני זה. אך באמת כך דהנה עיין בריש סוטה לכאורה מוכח שם דהעדים על הקנוי ועל הסתירה הוה בגדר עצם ולא בגדר בירור לדידן וכן מוכח שם בירושלמי דמדמה לה לגדר קדושין. ועיין בסוטה ד' ג' ע"ב בתוס' ד"ה מה עדות מ"ש שם מה לעדות אחרונה שכן רגלים לדבר אך באמת כך דהנה שם דף ל"א ע"ב על הך דעד אחד אומר נטמאת אמר שם בגמ' טעמא דקא מכחיש וע"ש ברש"י אמאי לא הקשה על רישא דמבואר שם דעד אחד אומר נטמאת לא היתה שותה אך כך דזה בודאי דעד אחד נאמן לומר שנטמאת לענין שלא תשתה ונשארה כמו ספק סוטה אבל לומר שעד אחד נאמן שנטמאה זהו דמספקא ליה שם ונ"מ לדידן דקיי"ל דודאי סוטה פטורה מן החליצה כה"ג מאי והפסיק הוא לומר שעד אחד אומר שנטמאת והנה עיין במש"כ רבינו ז"ל בהל' יבום פ"ו הי"ט משמע שם מדברי רבינו דלגבי חליצה שפטורה בודאי וגם צרתה פטורה שם העדים בגדר עצם ולא בגדר בירור ועיין מה דפליגי רבינו עם התוס' ז"ל בהך דלקמן בהל' סוטה פ"ג הכ"ג

ע"ש מש"כ בזה. ועיין רש"י סוטה דף ל"א ע"ב ד"ה ושנים אומרים לא נטמאה שפי' שם שאומרים בשעת סתירה גם היינו אנו עמך ולמה לו לרש"י לומר זה. אך באמת הנה בירושלמי שם מבואר כך דאם אמר עד אחד שנטמאת מאותה סתירה עם זה שקינא לה בסתירה גמורה אז הוא נאמן שנטמאת ממש ואז י"ל דאם לא באו בב"א אף שניים לא מהני להכחיש את עדותו להשקותה רק בגדר הזמה וכעין מש"כ רבינו בהל' רוצח גבי עגלה ערופה בפ"י ה"ז אבל אם לא היתה סתירה גמורה דהיינו שהיו שם ג' אנשים דלא הוה רה"י כמבואר בנזיר דנ"ז וכן מבוא' בירו' ספ"ו דסוטה אז הוה רק בגדר סתירה ולא בגדר טומאה והעד אחד נאמן רק שלא תשתה ולא שנטמאת וכן אם אמר העד אחד שנטמאת בסתירה אחרת הוה ג"כ רק גדר סתירה ולא גדר טומאה ולכך כתב רש"י שגם אנו היינו עמך וא"כ הוו ג' והוה רק סתירה ולא טומאה כמ"ש וזהו דקאמר בהך דסוטה ד' ג' ע"ב דכמו דעדי טומאה הוא בעצם לא בגדר בירור כך עדי סתירה ועדי קנוי הם עדי עצם לא עדי בירור דלהשקותה צריך עדים על עצם הדבר כמו קדושין, א"כ ל"ק מ"ש התוס' משום דרגלים לדבר דזה לא מהני רק לעדי בירור ולא לעדי עצם הדבר. והנה יש לעיין אם היה קנוי וסתירה ועד אחד מעיד שלא נטמאת אם נאמן להתירה לבעלה בלא שתיה אם זה הוה כמו דבר שבערוה דכל כמה שלא שתה אסורה לבעל ולבועל ולתרומה ולכמה שיטות הוה זה גדר ודאי עיין יבמות ד' י"א ע"א ושם ד' ס"ט ע"א בתוס' ד"ה כי תהיה וד' פ"ה ע"ב בתוס' ד"ה ולרבי מתיא ושם ד' צ"ה ע"א. אך יש לחלק בין אם קינא לה מאותן האסורים להתייחד בין אם קינא לה מאביה וכדומה דאז י"ל דהיכא דאינו יכול להשקותה האיסור הוא רק לבעל ולא בגדר זונה. ועיין בתוס' סוטה ד' כ"ח ע"א ד"ה מה תלמוד לומר ע"ש, וא"כ הוה כמו דבר שבערוה אף להתיר לכמה שיטות ועיין מש"כ התוס' גיטין ד' ל"ג ע"א ד"ה רבי ע"ש וגם לענין מה דקיי"ל דבעל שמחל על קנויו קינויו מחול מוכח בסוטה ד' כ"ה ע"א דצריך שימחול בפני שנים ע"ש. ובזה יש לבאר דברי רבינו ז"ל לקמן בהל' סוטה ספ"א גבי הך דעד אחד אומר נטמאת ועד אחד אומר לא נטמאת ע"ש, דנ"מ בין אם אומר לא ראיתי שנטמאת ובין אם אומר ראיתי שלא נטמאת. ועיין בפ"ט מהל' רוצח גבי עגלה ערופה. ועיין מה דמבואר בירושלמי סוטה פ"ה דעד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת אף אם נימא דלא שתה ואסורה לבעלה מ"מ נוטלת כתובתה. ומדברי רבינו שם בהל' כ' מבואר להיפך ובזה א"ש דכאן ר"ל שאומר ודאי לא נטמאת ועיין מש"כ בזה בהל' גירושין פי"ב. ובזה א"ש ג"כ מה שכתב רבינו ז"ל בפ"ב דסוטה הל' ט"ז כל אשה כו', ומסיק שם דתצא בלא כתובה ואמאי הרי אף חייבי לאוין היכא דהכיר בה יש לה כתובה והכא הרי הבועל מכיר בה. אך לפי מה

שכתבתי דגבי סוטה העדים עושים הדבר כל זמן שלא העידו העדים אין עליה איסור סוטה לבועל וכיון שבאו עדים לאחר שנשאת הוה כמו שנעשה האיסור אחר הנשואין ולכך תצא בלא כתובה. אך כל זה הוא בזמן שיש השקיה אבל בזמן הזה וכן גבי ארוסה ושומרת יבם דלאו בנות השקיה הן אז עדי סתירה הוה רק גדר בירור וגם גבי קינוי י"ל כך ואסורה לבעלה, אך נ"מ דאם קינא לה מאביה וכה"ג אין זה כלום וא"ש:

פרק כה

הלכה ו

בא על אשתו כו'. עיין בהך דקדושין ד' י' ע"ב מוכח דאף אם רק קידשה בביאה מ"מ שוב אין טענת מומין ע"ש בתוס' ד"ה זו. ועיין בהך דכתובות ד' נ"ח ע"א ועיין בגיטין ד' פ"ו ע"א דיש מומין שנתרפאין וחוזרין ע"ש בר"ן בזה וכבר כתבתי בזה:

הלכה ח

הרי שבדקה עצמה כו'. עיין בה"ה ז"ל מש"כ לחלק בין זו לאיילונית ועיין לעיל בהשגות הראב"ד. והנה התוס' בכ"מ כתבו דאיילונית אינה צריכה גט כלל אם לא הכיר בה עיין בריש יבמות. ובאמת י"ל דזה רק לר"י דס"ל דכל איילונית מקרי בעילתו בעילת זנות כמבואר ביבמות ד' ס"א וא"כ לא יתקן כלום אף אם נימא דמחל מטעם בעילת זנות אבל לדידן לא. ועיין בהך דסוטה דף כ"ה ע"ב ומש"כ רבינו ז"ל בהל' נערה פ"א ה"ט ע"ש ומה דמקשה שם התוס' ואמאי גבי קטנה לא מתייבם שמא תמצא איילונית נימא ממ"נ ושם גם שתירץ ה"ה ז"ל כאן לא שייך דהא גבי קטנה עדיין לא ניכר בה סימני איילונית ולא שייך בה בדיקה, י"ל דס"ל כאבא שאול דבעינן כונה לשם מצוה וכיון דצריך לייבם בגדר ממ"נ שוב לא הויא כזונה עיין ב"ב ד' קמ"ב ע"א משום דרפויי מרפיא בידיה ושם ברשב"ם ד' קכ"ו ע"ב מש"כ גבי יכיר דספק הוה ודאי לאו בר הכרה. ועיין ביבמות ד' קי"ג ע"א גבי חרש לר"א ותוס' ב"ב ד' קנ"ה ע"א גבי בודקין לגירושין דלא משמע כן אך יש לחלק בין כונת מצוה לכונת דין וכבר כתבתי בזה:

הלכה ט

בד"א כו' ומבעילה ראשונה כו'. ואף דהא רבינו ז"ל פסק בהל' אס"ב דתלינן בדם בתולים, י"ל דמיירי כאן כשלא היתה בתולה בתחלת הנשואין או כגון שאינה מרגישה כאב וכדומה: